

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2017

Jan Franek

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Historický ústav

Trestní nalézací komise Opava – venkov 1945 – 1948

Diplomová práce

Autor: Jan Franek

Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství pro střední školy – dějepis
Učitelství pro střední školy – základy společenských věd

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Štěpán, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Jan Franek

Studium: P15P0379

Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství pro střední školy - dějepis, Učitelství pro střední školy - základy společenských věd

Název diplomové práce: **Trestní nalézací komise Opava-venkov 1945-1948**

Název diplomové práce AJ: The Penal and Judicative Commission Opava - venkov 1945 - 1948

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

V práci bude použita syntéza odbronné literatury, archivních pramenů a analýza archivních pramenů. Hlavní důraz bude kladen na analýzu archivním pramenů. Dosažené výsledky budou komparovány s ostatními diplomovými či bakalářskými pracemi na podobné téma. V práci budou porovnávány hlavně takové okresy, které jsou si svoji geografickou a sociální strukturou obyvatelstva podobné jako okres Opava-venkov.

Frommer, Benjamin: Národní očista v poválečném Československu, Praha 2010 Borák, Mečislav: Spravedlnost podle dekretu, Šenov u Ostravy 1998. Rapavá, Ivana: Mimořádný lidový soud v Mostě 1945 - 1948. Ústí nad Labem 2010 Jarkovská, Lucie: Odplata či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945 - 1948 na Královehradecku. Prostor 2009. Franek, Jan.: Trestní nalézací komise v okrese Krnov během let 1945-1948. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, 54 s., Bakalářská práce. Munzar, M.: Trestní nalézací komise Jičín 1945-1948. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2012, 94 s., Diplomová práce. Čepičková, J.: Trestní nalézací komise Nymburk 1945-1948. Brno: Historický ústav Filozofické fakulty MU v Brně, 2010, 123 s., Diplomová práce. SOKA Opava - Trestní spisy-provinění proti národní cti;

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Štěpán, Ph.D.

Oponent: PhDr. Tomáš Hradecký, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 18.12.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

Jan Franek

V Hradci Králové dne 30. 6. 2017

Poděkování

Chtěl bych na tomto místě poděkovat svému vedoucímu práce PhDr. Jiřímu Štěpánovi, PhD., za jeho podnětné připomínky a poznámky při vypracování diplomové práce. Dále bych chtěl také poděkovat pracovníkům archivu Opava, zvláště pak panu Mgr. Martinu Sosnovi a panu řediteli archivu Mgr. Marku Skupienovi. Poděkování také patří IT technikovi Štefanu Izingovi za pomoc při vytváření složitých tabulek a grafů.

Anotace

FRANEK, Jan. *Trestní nalézací komise Opava – venkov 1945 - 1948*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 71 s. Diplomová práce.

Diplomová práce analyzuje vznik a vývoj trestní komise nalézací v okrese Opava – venkov. Zjištěné skutečnosti komparuje s trestní nalézací komisí Krnov. Na základě výzkumu vyvozuje ze zjištěných souvislostí dějinné příčiny a důsledky. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou popisovány okolnosti vzniku retribučního soudnictví. V části praktické popisuje a analyzuje činnost trestní nalézací komise Opava – venkov mezi lety 1945–1948. Provádí sondu, rozbor a komparaci jednotlivých případů, nejčastějších deliktů obžalovaných, sociálního a demografického složení obviněných a rozsudků komise. Komise soudila celkem 1150 případů provinění proti národní cti a k trestní odpovědnosti dovedla 704 z nich. Práce se také zabývá i druhou vlnou retribučního soudnictví po únoru 1948.

Klíčová slova: retribuce, trestní nalézací komise, Opava – venkov, malý retribuční dekret, 1945 – 1948

Annotation

FRANEK, Jan. *The Penal and Judicative Commission Opava – venkov 1945 - 1948* Hradec Králové: Faculty of Pedagogical, University of Hradec Králové, 2017. 71 pp. Diploma Thesis.

This masters thesis provides an analysis of establishing and developing of the Penal and Judicative Commission of the Opava country. All the facts found are compared with the Penal and Judicative Commission of the Krnov district. The thesis is divided into a theoretical and a practical part, which describe the circumstances of creating the retribitional judicature and analyse activities of the Penal and Judicative Commission of the Opava country between 1945 – 1948, respectively. It also provides an analysis and comparison of individual cases, the most common delicts, describes the demographic constitution of the accused and analyses verdicts of the Commission. The Commission judged 1150 cases of transgression against the national honour and found 704 of them punishable. The thesis also considers the second wave of retribitional judiciary after February 1948.

Keywords: retribution, the Penal and Judicative Commission, Opava – venkov, Small Retribution Decree, 1945 – 1948

Obsah

I. Úvod	1
II. Retribuce	3
1. Cesta k poválečné retribuci	3
2. Velký dekret.....	5
3. Dekret o Národním soudu	7
4. Malý dekret	8
III. TNK Opava – venkov.....	13
1. Popis a vymezení okresu Opava – venkov.....	13
2. Období nacistické okupace ve městě Opava.....	14
3. Proces vzniku Trestní nalézací komise Opava – venkov.....	16
4. Činnost komise	22
4.1 Druhy rozsudků.....	26
4.2. Obvinění podle národnosti.....	29
4.3. Obvinění podle pohlaví a věku	30
4.4 Obvinění podle povolání.....	33
4.5. Obvinění podle místa bydliště	34
5. Odvolací řízení	42
6. Rozbor jednotlivých případů a důvody obvinění.....	45
6.1. Urážka cítění českého lidu	47
6.2. Nadměrný společenský styk s Němci	50
6.3. Přijetí německé nebo maďarské národnosti	52
6.4. Aktivní či pasivní činnost, propagace, horlivost, spolupráce a podpora nacismu	54
6.5. Členství v nacistických organizacích	56
6.6. Terorizování, udávání	59
IV. Revize v rukou KSČ	62
V. Závěr.....	65
VI. Zdroje	68
VII. Seznam příloh.....	71

Seznam zkratk

BDO – Bund Deutscher Osten (Svaz Němců východu)

ČSD – Československé dráhy

ČSL – Československá strana lidová

ČSNS – Československá strana národně sociální

ČSR – Československá republika

ČSSD – Československá sociálně demokratická strana

DAV – Deutsche Arbeitsfront (Německá pracovní fronta)

Dr. – doktor

Gestapo – Geheime Staatspolizei (Německá státní tajná policie)

HJ – Hitlerjugend (Hitlerova mládež)

Kčs – Koruna československá

KSČ – Komunistická strana Československa

Kom. – komisař

MLS – Mimořádný lidový soud

MNV – Místní národní výbor

MV – Ministerstvo vnitra

NF – Národní fronta

NOF – Národní obec fašistická

NSDAP – National Socialistische Deutsche Arbeiter Partei (Národně socialistická německá dělnická strana)

NSF – Nationalsozialistischen Frauenschaft (Nacionálně socialistické ženské hnutí)

NV – Národní výbor

OKO – Obrana kraje opavského

ONV – Okresní národní výbor

Pošt. – poštovní

SdP – Sudeten Deutsche Partei (Sudetoněmecká strana)

SNB – Sbor národní bezpečnosti

SNR – Slovenská národná rada

SOkA – Státní okresní archiv

s. o. – soudní okres

Štkp – Štábní kapitán

Vrch. strážm. – Vrchní strážmistr

TNK – Trestní nalézací komise

UHK – Univerzita Hradec Králové

Volkssturm – Německá lidová domobrana

v. v. – ve výslužbě

ZNV – Zemský národní výbor

Seznam tabulek, grafů a map

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Národnostní složení obyvatel v jednotlivých soudních okresech	13
Tabulka č. 2: Trestní nalézací komise I.	21
Tabulka č. 3: Trestní nalézací komise II.	21
Tabulka č. 4: Počet řízení v jednotlivých letech Opava – venkov a Krnov.....	23
Tabulka č. 5: Počet případů za jednotlivé měsíce - Opava a Krnov.....	24
Tabulka č. 6: Počet rozsudků vinen a zastaveno okresy Opava a Krnov	26
Tabulka č. 7: Druhy a počty rozsudků u TNK Opava - venkov	27
Tabulka č. 8: Přehled trestů v jednotlivých okresech.....	28
Tabulka č. 9: Obvinění podle povolání – Opava, Krnov.....	33
Tabulka č. 10: Počet obviněných v s. o. a jejich podíl k počtu obyvatel.....	34
Tabulka č. 11: Počet případů v jednotlivých obcích v s. o. Hlučín - část	35
Tabulka č. 12: Počet případů v jednotlivých obcích v s. o. Odry	38
Tabulka č. 13: Počet případů v jednotlivých obcích v s. o. Vítkov	39
Tabulka č. 14: Počet případů v jednotlivých obcích v s. o. Opava.....	42
Tabulka č. 15: Výčet skutkových podstat	46
Tabulka č. 16: Porovnání četností skutkových podstat v procentech.....	47
Tabulka č. 17: Počet obviněných - urážka cítění	48
Tabulka č. 18: Počet obviněných – styk s Němci	50
Tabulka č. 19: Počet obviněných - přijetí cizí národnosti.....	52
Tabulka č. 20: Počet obviněných - spolupráce, horlivost, propagace	55
Tabulka č. 21: Počet obviněných - členství v nacistických organizacích.....	57
Tabulka č. 22: Počet obviněných - terorizování, udávání.....	59

Seznam grafů

Graf č. 1: Počet projednaných trestních řízení	22
Graf č. 2: Podíl projednaných soudních řízení – Opava a Krnov	23
Graf č. 3: Podíl vyřešených případů TNK	25
Graf č. 4: Počet případů v jednotlivých komisích v absolutních číslech	25
Graf č. 5: Rozdělení osob podle národnosti	29
Graf č. 6: Počet obviněných dle pohlaví	30
Graf č. 7: Podíl obviněných podle pohlaví v okrese Opava – venkov a Krnov.....	30
Graf č. 8: Podíl výsledků trestního řízení - muži	31
Graf č. 9: Obvinění podle pohlaví a věku Opava – venkov	32
Graf č. 10: Počet obviněných v jednotlivých soudních okresech	34
Graf č. 11: Podíl obviněných v jednotlivých s. o. k podílu počtu obyvatel	34
Graf č. 12: Odvolací řízení.....	44

Seznam map

Mapa č. 1: Soudní okres Hlučín - část, kartogram ukazující podíl výsledků trestních řízení.....	36
Mapa č. 2: Soudní okres Odry, kartogram ukazující podíl výsledků trestních řízení.....	37
Mapa č. 3: Soudní okres Vítkov, kartogram ukazující podíl výsledků trestních řízení	39
Mapa č. 4: Soudní okres Opava, kartogram ukazující podíl výsledků trestních řízení	41

I. Úvod

Témata retribucí v poválečném Československu, zejména pak témata týkající se malé retribuice, jsou dnes velmi oblíbeným námětem nejen studentů na vysokých školách v rámci jejich závěrečných prací, ale i soudobých historiků. Za posledních deset let vyšla celá řada bakalářských a diplomových prací na téma malé retribuice. Před dvěma lety jsem také zpracovával svoji bakalářskou práci na téma *Trestní nalézací komise v okrese Krnov v letech 1945 – 1948*.¹ V práci jsem syntetizoval a analyzoval archivní dokumenty, ze kterých jsem posléze vyvozoval historické příčiny a důsledky.

Naopak tématem mé diplomové práce se stala trestní nalézací komise² Opava – Venkov. Cílem práce bylo popsat vznik a složení TNK, seznámit se s druhy rozsudků, sociálním, národnostním a demografickým složením obyvatel, a ty nejčastější a nejzajímavější případy posléze popsat. Údaje dále zanalyzovat a vyvodit z nich historické příčiny a důsledky. V neposlední řadě cílem práce byla také komparace se sousedním příhraničním, a z hlediska přírodních a demografických podmínek podobným, okresem Krnov. V práci došlo k popisu jednotlivých statistických odchylek mezi oběma okresy se zdůvodněním proč tomu tak bylo. Velmi okrajově jsem srovnával i s jinými vzdálenějšími okresy např. s Jičínem.³ Posledním sledovaným cílem bylo, aby se práce stala později součástí ucelené statistiky a přehledu o retribučních na území tehdejšího Československa.

Práce je pomyslně řazena do 2 částí a 5 kapitol. V první části se věnuji teoretickému rozboru retribuice v Československu a provádím syntézu dosavadních publikací na toto téma. Této problematice se věnuje kapitola 2 pod názvem *Retribuce v poválečném Československu*. V kapitole se opírám zejména o publikace Benjamina Frommera *Národní očista*,⁴ Pavla Kmocha *Provinění proti národní cti*,⁵ Lucie Jarkovské *Odplata či spravedlnost?*,⁶ Václava Jiříka *Nedaleko od Norimberku*,⁷ Ivany Rapavé *Mimořádný lidový soud v mostě*⁸ nebo Mečislava Boráka *Spravedlnost podle dekretu*.⁹

---

¹ FRANEK, Jan. *Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948*. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, 54s., Bakalářská práce.

² Dále TNK

³ MUNZAR, Martin. *Trestní nalézací komise Jičín 1945-1948*. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2012, 94 s., Diplomová práce.

⁴ FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha 2010, 504 s.

⁵ KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti: "malá retribuce" v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha 2015, 659 s.

⁶ JARKOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost?: mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradeck*. Praha 2008, 364 s.

⁷ JIŘÍK, Václav. *Nedaleko od Norimberku: z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946-1948*, Cheb 2000, 725 s.

⁸ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948*, Ústí nad Labem 2010, 252 s.

⁹ BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*, Šenov u Ostravy 1998, 450 s.

K hlubšímu pochopení problému retribucí jsem využil dobové pramenné základny, zejména pak dekretu 138/1945 Sb.¹⁰, dekretu č. 16/1945 Sb.¹¹ a dekretu č. 17/1945 Sb.¹²

V druhé, analytické části, se věnuji samotnému vzniku a rozboru TNK Opava – venkov. Pro popis okresu byly použity publikace *Opava*¹³ a *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960 svazek 14*.¹⁴ Práce dále rekonstruuje vznik TNK a její vývoj v čase pomocí syntézy archivního fondu ONV Opava – venkov zápisů ze schůzí pléna ONV,¹⁵ zápisů ze schůzí rady ONV,¹⁶ zápisů ze schůzí trestní komise¹⁷ a zápisů ze schůzí revizní komise¹⁸. Následně práce rekonstruuje trestní řízení osob, proti nimž bylo zavedeno právní stíhání v souladu s malým dekretem. Archivní fondy¹⁹ uvádějí celkem 1150 skončených řízení provinění proti národní cti. Analýzou těchto fondů se podařilo plně zrekonstruovat celkem 940 případů. Informace o 210 obviněných se nepodařilo v celé šíři dohledat. Analýza následně ukazuje obviněné dle nejrůznějších sociálních, demografických, genderových a jiných aspektů. Některé analytické údaje vycházejí z celkového počtu 1150 obviněných²⁰, protože okresní národní výbor²¹ Opava – venkov vedl ucelené statistiky o případech provinění proti národní cti, jiné analytické údaje vycházejí naopak z 940 zrekonstruovaných případů.²² Jelikož je daný vzorek více jak 80%, lze jej zobecnit na celý soubor obviněných s minimální statistickou chybou. Získané údaje z analýzy jsou posléze komparovány s údaji TNK Krnov. Srovnání s TNK Krnov bylo záměrné z důvodu blízkosti okresů, co se týče polohy a skladby obyvatelstva. Nejzajímavější zjištění vzájemně porovnávám a vysvětluji jej v historických příčinách a souvislostech. V místech výzkumu, kde nelze s jistotou vyvodit dějinná příčina nebo souvislost, vyvozují hypotézy opírající se o předešlé výzkumy archivních fondů v Krnově a Opavě.

---

¹⁰ Dekret presidenta republiky č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti.

¹¹ Dekret presidenta republiky č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech.

¹² Dekret presidenta republiky č. 17/1945 Sb. o Národním soudu

¹³ MÜLLER, Karel a Rudolf ŽÁČEK. *Opava*, Praha 2006, 611 s.

¹⁴ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich a TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Sv. 14, Okresy: Opava, Bílovec, Nový Jičín*, Olomouc 1995, 252 s.

¹⁵ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 111, karton 1, Zápisy ze schůzí pléna ONV Opava – venkov, 4. 1. 1946 – 31. 1. 1947.

¹⁶ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 112, karton 1, Zápisy ze schůzí rady ONV Opava – venkov, 19. 12. 1945 – 28. 11. 1946.

¹⁷ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 335, karton 289, Trestní komise – zápisy za schůzí.

¹⁸ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 335, karton 289, Revizní komise – zápisy za schůzí.

¹⁹ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

²⁰ Počty vinných a nevinných, celkový počet let odnětí svobody obviněných, souhrnná výměra pokut pro obviněné apod.

²¹ Dále ONV

²² Věk, pohlaví, místo bydliště, povolání

II. Retribuce

1. Cesta k poválečné retribuci

Konec 2. světové války se stal historickým milníkem v dějinách lidstva. Bylo to vůbec poprvé v historii, kdy došlo k důkladnému potrestání válečných zločinců, politických elit kolaborujících s Němci a obyčejných lidí spolupracujících s okupanty. S postupem spojeneckých vojsk a neustálým oklešťováním německých armád docházelo k odkrývání nacistických válečných zločinů. Koncentrační tábory osvobozené sovětskými vojáky ve východním Polsku a spojeneckými vojáky na druhé straně fronty byly jen dalším důvodem proto, nezanedbat spravedlivé potrestání těch, již se podíleli na masakrech desítek milionů nevinných lidí, tak jako se to stalo po konci 1. světové války.

Tehdy bylo k odpovědnosti před soudem hnáno přes 3000 Němců. Díky politickým tlakům se ale podařilo tehdejší německé reprezentaci počet souzených výrazně snížit a Němci dokonce docílili souzení jejich vlastních válečných zločinců před tribunálem v Lipsku. Tedy před vlastním domácím tribunálem. Z původního počtu 3000 bylo souzeno pouze šest z nich. Této hrstce vyvolených se z Lipska podařilo vyváznout se směšně nízkými tresty, jež neodpovídaly závažnosti jejich provinění.²³

Po skončení války „ve všech koutech nově osvobozeného evropského kontinentu si vlády uložily závazek potrestat nacisty, válečné zločince i ty, kteří s nimi kolabovali. Takto Francouzi potrestali Pétaina, Norové soudili Quislinga a spojenecké mocnosti ustavily Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku.²⁴ Bylo to vůbec poprvé v dějinách evropského kontinentu, kdy se vítězové pokusili vypořádat s vlastními válečnými zločinci. Již po čas války budily nacistické zločiny hrůzu u západních spojenců, exilových vlád, odboje a v neposlední řadě u obyčejných lidí. Zlost, úzkost a nenávisť ke způsobu výkladu a výkonu nacistického práva rostla přímo úměrně s masovou medializací a růstem informační infrastruktury. Právě tyto nové technologické výdobytky v oblasti zprostředkování informací dokázaly, jak nikdy před tím v dějinách, barvitě představit a uchovat nacistické zločiny v paměti a myšlenkách lidí. Důkazy o zločinech zachycené na páskách nebo fotografiích objevující se v novinách jenom umocňovaly touhu po pomstě. Nejednou hlas čelních představitelů Československé Republiky z Londýna varoval místní posluhovače a příštipkáře, aby se měli na pozoru ze spravedlivé odplaty.

Snad ještě více, než lidé zvenku okupované Evropy, lidé v samém jejím okupovaném srdci prahli po pomstě a ve skrytu duše tajně doufali ve spravedlivou odplatu. Leckdy se spravedlnosti chopili sami ještě v období nesvobody jako v případě později popravené české kolaborantky Kristýny Balonové. Když se známá česká udavačka Kristýna Balonová dostala do rukou ostravských četníků

---

²³ BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*, Šenov u Ostravy 1998, s. 22

²⁴ FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha 2010, s. 20

v době protektorátu za drobnou kriminální činnost, surově ji zmlátili se slovy: „Ty svině udavačská, ty lezeš Němcům do prdele, ale počkej, přijde čas, my ti ukážeme. My víme, že udáváš naše lidi, my s tebou ještě zatočíme.“²⁵

První myšlenka spravedlivého potrestání byla deklarována 13. ledna 1942 na londýnské konferenci za účasti zástupců okupovaných států. „Je v ní deklarováno, že jeden ze základních cílů války je potrestání válečných zločinů (1). K tomuto prohlášení se postupně připojily i spojenecké velmoci, které prozatím v tomto směru nevyvíjely žádnou iniciativu.“²⁶ Když se po více než roce a půl, v říjnu 1943, sešli ministři zahraničí velké trojky v Moskvě a zveřejnili text, ve kterém nabádali k potrestání válečných zločinců, neexistovalo již nic, co této cestě spravedlnosti bránilo.

Samotné Československo začalo s prací na této legislativě již na konci roku 1942. Českoslovenští politici vnukli celému procesu potrestání kolaborace název retribuice. S myšlenkou poválečných retribucí nepřišli komunisté, jak by se mohlo na první pohled zdát, nýbrž demokraté a jejich londýnský exil. Komunistům se však myšlenka retribucí zamlouvala, považovali je totiž za možnou zbraň v boji proti třídnímu nepříteli. Komunisté akcentovali úlohu domácí kolaborace v nejvyšších třídách společnosti a bagatelizovali kolaboraci pracujícího lidu. Retribuční dekret začal zpracovávat tehdejší exilový ministr spravedlnosti Jaroslav Stránský v březnu 1943. „Autoři se snažili vystačit s již existujícími skutkovými podstatami, tak jak je definoval před válkou platný trestní zákon.“²⁷ Tedy zákon na ochranu republiky z roku 1923. Problém tohoto zákon však spočíval v jeho nedostatečné šířce skutkových podstat. Zejména zde byla zjevná snaha potrestat ty, kteří se nechovali jako řádní Češi. Neexistence této skutkové podstaty s sebou však nesla riziko retroaktivity. Tedy jakéhosi zpětného působení zákona, čehož se zejména obávali pravicově orientovaní politici Karel Ladislav Feierabend a Ján Lichner. Definitivní podobu osnovy dekretu schválila vláda až 6. října 1944. Prezident Beneš ji však podepsal až 1. února 1945. Komunisté však považovali retribuční dekrety v nynějším znění za nevyhovující, a tak „exilové vedení KSČ v Moskvě připravilo vlastní návrh retribučního dekretu.“²⁸ Návrh komunistů, kromě shovívavosti k dělnickým profesím v míře jejich provinění, počítal návrh se zřízením národního soudu a explicitně vyjmenovával protektorátní instituce a funkcionáře podílející se na kolaboraci s odkazem na jejich budoucí zodpovídání se u soudního tribunálu. Poslední dva návrhy komunistům prošly do finálového znění dekretu až jednoduše hladce bez větších námitek a vzrušujících debat. Vláda jej tedy 5. dubna, v rámci *Košického vládního programu* pod číslem 6/1946 Sb. přijala. V době schvalování dekretu se počítalo s jeho

²⁵ PEJČOCH, Ivo a PLACHÝ, Jiří. *Ženy na popravišti: tresty smrti vykonané v Československu na ženách v rámci retribučního soudnictví v letech 1945-1948*. Cheb 2016, s. 20

²⁶ JIŘÍK, Václav. *Nedaleko od Norimberku: z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946-1948*. Cheb 2000, s. 4

²⁷ JAROVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost?: mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha 2008, s. 13.

²⁸ Tamtéž, s. 15

působností na celém území Československa. Slovenské politické reprezentaci však dekret č. 6/1945 Sb. nevyhovoval a místní politická scéna vydala „15. května 1945 vlastní retribuční normu č. 33/1945 Zb. z. SNR.“²⁹ Dekret legislativně působil pouze na území Slovenské Republiky, mimořádné lidové soudy³⁰ zřizoval i v okresních městech, soudní tribunály se skládaly z 5 – 11 členů a předsedajícím se mohla stát i osoba práva neznalá.

Československá vláda nakonec provedla ještě jednu změnu dekretu, týkající se skutkové podstaty udavačství, kterému nyní náležel jeden celý paragraf. „Zmíněný zásah se zpětně jeví jako opodstatněný. Analýzou trestních spisů se prokázalo, že právě tento paragraf patřil k nejužívanějším. Vláda nakonec 4. června 1945 schválila dekret prezidenta republiky č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech. Dekret byl 19. června 1945 vydán a 9. července 1945 vyhlášen. Do povědomí veřejnosti vstoupil jako tzv. Velký retribuční dekret.“³¹ Dle dekretu č. 6/1945 Sb. nakonec soudil pouze mimořádný lidový soud v Brně a to jen krátce po skončení války.

I přes relativní klid a ekonomickou stabilitu v porovnání s ostatními zeměmi Evropy v období okupace, se poválečné Československo vypořádalo s kolaboranty velmi důkladně tak, jak žádná jiná země Evropy. V období divokého odsunu a divoké retribuční zlynčování bylo podle oficiálních údajů zlynčováno asi 30 000 lidí³². Podle údajů neoficiálních, údajů Německého červeného kříže, můžeme mluvit až o odhadech přesahující 100 000 obětí. Mezi něž patří i ženy, děti a starci. Po konsolidaci moci v zemi a nabití účinnosti retribučních dekretů se před lidové soudy dostalo 130 000 případů, před trestní nalézací komise dalších 250 – 300 tisíc případů a před národní soud asi 80 případů.³³ Celkem se teda před lidovou spravedlností neukrylo 400 000 osob.

2. Velký dekret

Hlavní tíhu zákonné spravedlnosti v retribučním soudnictví na území Československa nesl tzv. velký retribuční dekret. Platnost velký retribuční dekret nabyl 9. července 1945. Dekret vybudoval systém čtyřadvaceti mimořádných lidových soudů sídlících převážně v městech se sídlem krajského soudu. Účinnost dekretu se plánovala původně na rok, protože se očekávala zrychlená trestní řízení. Nakonec díky nečekaným průtahům v jednotlivých trestních řízeních a zdoluhavému jmenování soudců, se platnost dekretu několikrát prodloužila až do 4. května 1947. Londýnský dekret původně počítal s tříčlenným soudním tribunálem, kde je minimálně jeden ze soudců znalý práva, který soudu

---

²⁹ JIŘÍK, Václav. *Nedaleko od Norimberku: z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946-1948*. Cheb 2000, s. 11.

³⁰ Dále MLS.

³¹ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948*, Ústí nad Labem 2010, s. 18.

³² FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha 2010, s. 61.

³³ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948*, Ústí nad Labem 2010, s. 18.

předsedá, a zbývající dva soudci, jsou z lidu. Poválečná vláda ale posílila lidovost soudů a přidala ještě další dva soudce z lidu. Čtyři lidoví soudci to nebyla náhoda. Každá poválečná politická strana zastoupená v národní frontě tak mohla nominovat právě jednoho lidového soudce ze svých řad, aby soudy nebyly „využívány k politickým intrikám uvnitř vládnoucí koalice. Jen stěží však představovalo větší ochranu obviněných z řad zakázaných politických stran, jako byla strana agrární.“³⁴

Již preambule dekretu nasvědčovala emotivní atmosféře po osvobození. „O přísnou spravedlnost volají neslychané zločiny, kterých se dopustili nacisté a jejich zrádní spoluviníci na Československu. Porobení vlasti, vraždění, zotročování, loupení a ponižování, jehož obětí byl československý lid, a všechna ta stupňovaná německá zvěrstva, kterým bohužel pomáhali nebo asistovali i zpronevěřivší se občané českoslovenští, z nichž někteří zneužili při tom i vysokých úřadů, mandátů nebo hodností, musí dojít zaslouženého trestu bez průtahů, aby nacistické a fašistické zlo bylo vyvráceno z kořene.“³⁵ Dále dekret obsahoval 34 paragrafů a definoval skutkové podstaty trestných činů rozdělených do 4 kategorií. *Jedná se o zločiny proti státu, proti osobám, proti majetku a zločin udavačství.*³⁶ Nejnižší vymezený trest, kromě osvobozujícího rozsudku, se pohyboval od pěti do deseti let v méně závažných případech kolaborace. Pro nejtěžší formy kolaborace mohl uložit soud trest hrdelní. Soudily se zločiny spáchané v době zvýšeného ohrožení republiky, tj. mezi 21. květnem 1938 a 31. prosincem 1946. Počáteční datum odkazující na zvýšení ohrožení republiky se vztahovalo k částečné mobilizaci československé armády v reakci na Německou snahu o rozpínání v oblasti pohraničí.

Obžalovaný vlastnil právo na svého obhájce, v případě, že mu to jeho finanční možnosti neumožňovaly, byl mu právník přidělen, a to i v případě, že ho odmítl. Před soudem nemohla stanout těhotná žena ani občan mladistvý. Velký dekret nepřipouštěl viníkům obhajobu zločinů z rozkazu nadřízeného orgánu. Řízení trvalo maximálně 3 dny a to bez přerušení. „Pokud hrozilo, že se tato lhůta nedodrží, soud postupoval věc (v praxi ne vždy) řádnému soudu.“³⁷ Soudní přelíčení bylo vždy veřejné a poté se senát odebral k neveřejné poradě. Jako první hlasovali soudci z lidu v pořadí od nejstaršího k nejmladšímu a nakonec hlasoval soudce z povolání. Rozsudek soud vyhlášoval veřejně a odvolání proti verdiktu nebylo přípustné. Výkon trestu nabyl okamžitou platnost bez odkladu. Dokonce ani žádost o milost v případě trestu smrti neměla odkladný účinek. Zpravidla kati hrdelní trest vykonali do dvou hodin po nabití právní moci. Poslední slovo měl obhájce obžalovaného a

---

³⁴ FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha 2010, s. 118

³⁵ Dekret presidenta republiky č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, preambule

³⁶ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948*, Ústí nad Labem 2010, s. 19

³⁷ JARKOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost?: mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradecku*. Praha 2008, s. 19

všechny trestné činy byly dle §17 nepromlčitelné. Veřejným žalobcem se mohla stát osoba, která dosáhla doktorátu práv nebo složila alespoň tři státní zkoušky právnické nebo prokurátor.³⁸

Mimo trestu odnětí svobody nebo hrdelního trestu, stanovili strůjci dekretu i tresty vedlejší. Odsouzený mohl být zbaven majetku ve prospěch státu, trest si mohl odpykávat v táborech nucených prací nebo ztratit občanskou čest. V případě ztráty občanské cti odsouzený „*trvale ztratil dosažená vyznamenání, řády a čestné odznaky, hodnosti a funkce, dále akademické hodnosti a jakékoli požitky pocházející z veřejných financí...Nesměl se stát zaměstnavatelem, ani spoluzaměstnavatelem, nemohl zastávat vedoucí pozici v podniku a vykonávat svobodné zaměstnání...Odsouzený ztratil právo volit, hlasovat ve veřejných věcech a sám nesměl být zvolen do veřejné funkce.*“³⁹ Na druhou stranu §16 téhož dekretu umožňoval soudu zmírnit trest pod minimální hranici 5 let nebo úplně upustit od potrestání, pakliže se obžalovaný svými činy zasloužil o obecné blaho s úmyslem prospět československému lidu, či jeho spojencům, nebo později svoji kolaboraci napravil dobrými skutky, které převyšovaly v minulosti napáchané škody.

V prvních měsících fungování velkého dekretu rozhodovaly soudy velmi nemilosrdně. „*K 1. říjnu 1945 soudci odsoudili 97% obžalovaných z těch, jejichž proces skončil finálním rozhodnutím. Téměř každý osmý odsouzený dostal trest smrti.*“⁴⁰ S odstupem času se ostré zuby lidové spravedlnosti otupovaly více a více. I přesto však Československo patřilo k nejhrořivěji postupujícím státům Evropy. Ze 723 rozsudků smrti jich bylo vykonáno 686, což v relativních číslech představuje 94,9%. Žádná jiná země Evropy nevykonala tolik poprav v porovnání s rozsudky smrti.⁴¹

3. Dekret o Národním soudu

Původní návrh retribučních dekretů nepočítal se zřízením národního soudu. Komunisté v Košicích ovšem prosadili zřízení tohoto speciálního tribunálu pro zrádce z nejvyšších pater. Zatímco před MLS ve 24 městech republiky lidový žalobci soudili regionální zrádce, národní soud měl řešit „*případy vůdců fašistických organizací, zrádných novinářů, zrádců mezi představiteli bankovní, průmyslové a agrární sféry a také všech příslušníků protektorátní vlády.*“⁴² Národní soud neměl být pouze soudem trestným, ale také soudem cti. Paragraf 4 dekretu o národním soudu hovořil takto: „*Osoby označené v § 2 budou souzeny Národním soudem jako soudem čestným, i když se nedopustily činů trestných, ale nechovaly-li se po 21. Květnu 1938, jak se slušelo na věrné a statečné občany*

³⁸ Dekret presidenta republiky č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech.

³⁹ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948*, Ústí nad Labem 2010, s. 20.

⁴⁰ FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha 2010, s. 141.

⁴¹ Tamtéž s. 134.

⁴² Tamtéž s. 350.

československé.⁴³ Pokud tak soud obžalovaného shledal vinným, nehrozilo mu jenom vězení, ale i ztráta aktivního a pasivního volebního práva. Taková osoba dále nesměla zorganizovat jakékoliv veřejné shromáždění a dokonce se takovýchto shromáždění nemohla ani účastnit. Zakázána byla také jakákoliv publikační činnost.

Národní soud zasedal v sedmičlenných senátech v čele s přednostou. Přednosta měl pod sebou dva náměstky. Všichni tři museli být soudci z povolání. Dekret o Národním soudu ukládal povinnost jmenovat dalších 5 přísedících z řad osvědčených vlastenců, domácích odbojářů nebo obětí nepřátelské perzekuce. Přednostu soudu jmenoval tehdejší prezident republiky Františka Tomsu, dosavadního předsedu trestního soudu města Prahy. Poprvé soud zasedal v lednu roku 1946. Netrpělivě se čekalo hlavně na soud s bývalými členy protektorátní vlády. V prvním kole procesů s protektorátními představiteli však padly nízké tresty, nižší než veřejnost očekávala. „*Nejostřejší kritika ohledně přílišné mírnosti rozsudků padala ze strany KSČ a pochopitelně komunistického tisku.*“⁴⁴ Nezůstalo jenom u slov. Komunisté dokonce intervenovali proti nezávislosti Národního soudu se snahou ovlivnit výše trestů v neprospěch obžalovaných. Proti tomu podal ostentativní protest předseda Dr. Tomsa ve formě rezignace na post přednosta Národního soudu.

Proces postrádal časové ohraničení naproti procesu u MLS. Obviněný disponoval právem na svého obhájce. Pokud si ho pro svoji nízkou solventnost nemohl dovolit, soud mu jej přidělil. Nejvyšším trestem byl trest smrti. V případě, že si obviněný vyslechl tento rozsudek, trest smrti byl vykonán do dvou hodin od jeho vynesení. Na žádost odsouzeného mohlo dojít k jeho posunutí o jednu hodinu. Milost neměla odkladného účinku. Soudce vlastnil právo nařídít vykonání poprav veřejně v případě zvrhlého charakteru odsouzeného nebo přílišné surovosti a důkladnosti jeho činů.⁴⁵

Před Národním soudem stálo 80 osob. Z toho 15 z nich lidová spravedlnost osvobodila a 65 potrestala. Trest smrti z úst přednosta soudu uslyšelo 18 osob, z nichž třem udělil prezident republiky milost. Trest doživotí si odneslo 8 osob a celková výše trestů činila 334 a půl roku vězení.⁴⁶

4. Malý dekret

V neskonale důslednosti československé retribuice se po čas platnosti velkého dekretu ukázala jeho nedostatečná šíře v otázce kolaborace. Opomenuti byli hlavně menší viníci, na které se dekret nevztahoval. Tedy ti lidé, jejichž nepřístojné chování urazilo cítění českého lidu a vzbudilo veřejné pohoršení. Urážkou cítění se myslely zostuzující výroky na adresu Československé republiky, prezidenta Beneše, rudé armády, pochvalné ódy a chvalozpěvy na nacistický režim, hospodářské

⁴³ Dekret presidenta republiky č. 17/1945 Sb. o Národním soudu. § 4.

⁴⁴ RAPA VÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948*, Ústí nad Labem 2010, s. 29

⁴⁵ Dekret presidenta republiky č. 17/1945 Sb. o Národním soudu.

⁴⁶ KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti: "malá retribuce" v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha 2015, s. 100.

nebo politická spolupráce s Němci přesahující míru nezbytné nutnosti a další menší prohřešky vyskytující se snad v každém koutu republiky.

Zastánci rozšíření retribucí se ozývali hlavně z řad komunistické strany. Sám předseda KSČ Klement Gottwald žádal v září roku 1945 o zpřísnění a rozšíření velkého dekretu. Ministr spravedlnosti Stránský však oponoval a byl proti. Podle jeho slov byl stávající systém dostatečný. Ve vládě se rozvířila emotivní diskuze o potřebě nového právního předpisu. V debatách zvítězili zastánci rozšíření stávajících právních úprav a tak 24. října vláda ustavila komisi na přípravu nového dekretu. Hned na druhý den ráno komise vyhlásila připravenost návrhů na trestání provinění proti národní cti. Zatímco velký dekret připravovali exilový politici bezmála tři roky, malý dekret upekli za jedinou noc.⁴⁷ Dekret pod č. 138/1945 Sb. vzešel do podvědomí veřejnosti jako „malý retribuční dekret“. Schválen byl 25. října 1945, vydán 27. října a dnem vyhlášení se stal 27. listopad 1945. Ku podivu bez velkých připomínek jeho dosavadních odpůrců. „Zatímco velký dekret obsahoval třicet čtyři paragrafů a dekret o Národním soudu dalších devatenáct, malý dekret obsahoval pouhé čtyři paragrafy.“⁴⁸ Paragraf 1 obsahoval: (1) „Kdo v době zvýšeného ohrožení republiky...nepřístojným chováním, urážejícím národní cítění českého nebo slovenského lidu, vzbudil veřejné pohoršení, bude potrestán – nejde-li o čin soudně trestný – pokutou do 1 000 000 Kč nebo veřejným pokáráním nebo dvěma nebo všemi těmito tresty.“⁴⁹

V odstavci 2 § 1 pak stála formule, díky jejímu obsahu si mohl nemajetný odsouzený odpykat peněžitý trest ve vězení. Avšak tento trest nesměl překročit jeden rok. § 1 také stanovil, že malá retribuce spadá pod ministerstvo vnitra a nikoliv pod ministerstvo spravedlnosti, jak tomu bylo u předcházejících dekretů týkajících se retribuce.

V obsahu druhého paragrafu pak stálo: „Do trestu na svobodě se započítá doba, po kterou byl pachatel zajištěn (ústavní dekret presidenta republiky ze dne 27. října 1945, č. 137 Sb., o zajišťování osob, které byly považovány za státně nespolehlivé, v době revoluční).“⁵⁰ Malý dekret sice neumožňoval, uvalit na obžalované, vazbu, „problém spočíval v tom, že v zajišťovací vazbě bylo zadržováno – v danou chvíli protiprávně a mnohdy po několik měsíců – množství osob podezřelých z kolaborace, které dosud z ničeho obviněny nebyly, a podle stávajících zákonných ani obvinění být nemohly.“⁵¹ Někteří soudobí historici tak vysvětlují, proč doposud odpůrci rozšíření retribucí, například ministr spravedlnosti Stránský, v podstatě ze dne na den, změnili rozhodnutí a nebránili

⁴⁷ FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha 2010, s. 252 – 254

⁴⁸ Tamtéž, s. 252

⁴⁹ Dekret presidenta republiky č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti, § 1.

⁵⁰ Tamtéž, §2.

⁵¹ KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti: "malá retribuce" v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha 2015, s. 99.

v přijetí dekretu. Státní aparát potřeboval zpětně legalizovat zatčení zadržených osob, které v tu chvíli věznil protizákonně.

Paragraf 3 téhož dekretu potom stanovil dobu promlčení. *„Promlčecí lhůta počíná se dnem, kdy čin by spáchán; u činů spáchaných před účinností tohoto dekretu pak dnem počátku jeho účinnosti.“*⁵² V prvoinstančním řízení docházelo často k odsouzení obviněného i přes to, že uplynula promlčecí lhůta. Odsouzení se tak odvolávali k odvolací komisi na zemských národních výborech, kde seděli mnohem erudovanější a právně znalí odborníci. Pokud se však neodvolali do tří dnů od nabytí právní moci rozsudku, na spravedlnost již neměli nárok. Paragraf 4 už jen ustanovil platnost dekretu na území Čech, Moravy a Slezska a pravomoci za jeho výkon přisoudil ministerstvu vnitra.

Společně s dekretem 138 vyšel i dekret 137. Dekret ukládal povinnost propustit všechny zadržené do 30 dnů na svobodu, pokud jim nebude sděleno obvinění. Navíc každý zatčený měl být do osmi dnů obviněn. Oba dekrety tak vrátily právo do rukou státního aparátu a znovu zaručily pořádek a spravedlnost. Na druhou stranu také dekrety zpětně legalizovaly nezákonné držení vězňů a živelné odplaty post okupační doby a podřídily malou retribuci do rukou ministerstva vnitra, tedy do rukou KSČ.

Vágnost a stručnost formulací malého dekretu doplnila zevrubnost směrnice ministra vnitra z 26. listopadu 1945. Směrnice vytvořily postupy a mechanismy udání, vyšetřování a souzení. V každém politickém okrese měly být zřízeny čtyřčlenné komise tzv. trestní nalézací komise, jejichž úkolem bylo potrestat nacistické zrádce a pomahače, kteří v době zvýšeného ohrožení republiky svým jednáním urazili cítění českého lidu. Malý dekret se tak vztahoval pouze na osoby české, potažmo slovenské národnosti. Doba zvýšeného ohrožení republiky se určila mezi 21. květen 1938 a 31. prosinec 1946, tak jak ho stanovoval velký dekret. V každé komisi usedl za každou politickou stranu národní fronty právě jeden člen. Pro shledání viny bylo zapotřebí minimálně tří hlasů osob. Alespoň jeden člen komise musel být znalý práva, tedy mít doktorát z práva nebo složené povinné státní zkoušky. Spolu s těmito komisemi došlo k vytvoření bezpečnostních komisí, jejichž úkol spočíval ve shromažďování, vyhledávání informací a vyšetřování podezřelých osob. Pokud shledaly důvodné podezření z naplnění skutkové podstaty trestného činu dle citovaného dekretu, postoupily případ TNK⁵³. Obviněný neměl právo na obhájce ani právo předvolávat svědky. Důkazní břemeno leželo pouze na bedrech TNK. *„Členové tedy působili jako vyšetřovatelé, žalobci, obhájci i soudci v jedné osobě.“*⁵⁴ Taková kumulovaná moc neunikla pozornosti laické i odborné veřejnosti. *„Jeden lidovecký poslanec v tomto směru oprávněně namítal: Ani německá pseudojustice nebrala obžalovanému*

---

⁵² Dekret presidenta republiky č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti, §3.

⁵³ KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti: "malá retribuce" v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha 2015, s. 100 – 106

⁵⁴ FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha 2010, s. 258

*možnost zvoliti si volně obhájce, a nemůžeme v tom směru býti horší.*⁵⁵ Naopak ministerstvo vnitra pod taktovkou KSČ vehementně obhajovalo lidovost řízení a poukazovalo na možnost nepříznivého vlivu zástupce obhajoby na laiky z lidu. Dokonce se jedna komunistická poslankyně nechala slyšet, že u TNK nemá obhájce co dělat. Obviněného omilostnilo pouze, pokud spáchal čin pod nátlakem, jednal v úmyslu prospět národu, pokud jeho pozdější činnost zastínila jeho prohřešek, „*zkrátka, pokud se svým dalším chováním výrazně rehabilitoval.*“⁵⁶

V praxi však bylo velmi složité rozlišit, kdo se vůbec provinění proti národní cti dopustil. Směrnice z konce listopadu 1945 popsala sice velmi zevrubně skutkové podstaty trestných činů, ovšem pod formulemi propagování, schvalování, odborná spolupráce, zneužívání postavení, styk s Němci, terorizování apod., umožňovala obvinít nepřebornou škálu osob. „*Ve skutečnosti směrnice ministerstva vnitra vytvořila zcela novou formu vlastizrady – proti národu a nikoli proti státu.*“⁵⁷ Osobám, jimž TNK prokázala vinu, byly automaticky vyškrtnuty z voličských seznamů. S ohledem tuto skutečnost a na nejednoznačnost směrnice ve věci skutkové podstaty, vznikl prostor pro zbavení se svých politických odpůrců nebo jiných nepohodlných osob. Neoficiální údaje a odhady hovoří přibližně o 300 000 postižených lidech čelících obvinění proti národní cti.

Komise mnohdy stály před dilematy, které ani dnes, po více jak sedmdesáti letech, nejsme schopni objektivně posoudit. I přesto, že malý retribuční dekret, měl charakter zákona a na jeho obsahu plnění se podílely minimálně čtyři osoby, později pět osob, z nichž jeden musel být znalý práva, častokrát nedokázaly objektivně posoudit vinu či nevinu zúčastněných osob. Velmi dobře to ilustruje jedna z výpovědí obviněného Karla Cigánka: „*Jedna věc je jasná, zůstal jsem na výzvy čl. vlády v r. 1938 v obsazeném a okupovaném pohraničí a nehrnul jsem se do zbytku republiky, zůstal jsem u svého českého lidu, jak bylo přikazováno, bych i v nejtěžších dobách zůstal s ním. Nelze proto ze všech lidí, kteří na své rodné hroudě zůstali a pomáhali houževnatě udržovat a zachraňovat českost okupovaného pohraničí vyráběti kolaboranty tak, jako nelze ze všech těch, kteří z tohoto pohraničí uprchli do republiky, nebo kteří se vlastní vinou dostali do kriminálu, kam strhli ještě celou řadu jiných, dělati národní mučedníky a tak, jako nelze dělati spasiteli ze všech těch, kteří uprchli do zahraničí a zachovali se ku příkladu tak, jako bývalý generál Prchala. To také nejsou zachránci vlasti tak jako ti nejsou kolaboranty, kdo zůstaly v pohraničí.*“⁵⁸

V průběhu platnosti dekretu došlo k přilepení třech dodatků. Dodatky rozšířily kvantum trestných činů, rozšířily také komise z dosavadních 4 členných na 5 členné, kdy poslední místo

---

⁵⁵ FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha 2010, s. 259

⁵⁶ KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti: "malá retribuce" v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha 2015, s. 108.

⁵⁷ FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha 2010, s. 266

⁵⁸ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 339, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Karel Cigánek

připadlo straně s nejvíce hlasy v parlamentních volbách v daném okrese. Fakticky v komisích posílili nejvíce komunisté. Vzhledem k výsledkům voleb získali komunisté převahu u 127 ONV. „ČSL vedla výbory v 18, ČSNS v 8 a ČSSD v 7 okresech.“⁵⁹ Přílepký dále umožňovaly sestavit v daném okrese více komisí, ustanovily očistné komise pro veřejné zaměstnance nebo závazně vyžadovaly za každého člena právě jednoho náhradníka.

---

⁵⁹ KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti: "malá retribuce" v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha 2015, s. 117.

III. TNK Opava – venkov

1. Popis a vymezení okresu Opava – venkov

Po druhé světové válce existovaly na území dnešního okresu Opava dva politické okresy, okres Opava – venkov a Statutární město Opava. Okres Opava – venkov se skládal ze soudních okresů⁶⁰ Opava, Vítkov, Odry a část Hlučína. Okres ze severu obepínalo Polsko a okres Hlučín. Na východě ležel okres Bílovec, na jihu okresy Nový Jičín a Hranice, na západě potom okresy Moravský Beroun, Bruntál a Krnov. Rozlohou v roce 1930 zaujímal 748 km².

Okres patří v rámci České republiky, potažmo republiky Československé mezi okresy s nízkou nadmořskou výškou. Do okresu zasahuje Středoevropská nížina a podél břehu řeky Opavy se zase rozléhá nížina Poopavská. Jihu okresu se dotýká Vítkovská vrchovina, brána Nízkého Jeseníku.

Okres patřil mezi příhraniční okresy, postižené odsunem sudetských Němců. Z celkového počtu 115 616 obyvatel se hlásilo k německé národnosti 48 624 z nich, tedy 42 %. Z tohoto národnostního pohledu na tom byl nejhůře s. o. Odry, kde německá menšina tvořila téměř 90 % obyvatelstva. Z obyvatel jiné národnosti žijící na tomto území se jich 349 hlásilo k polské národnosti a 516 k židovské.⁶¹

Tabulka č. 1: Národnostní složení obyvatel v jednotlivých soudních okresech

S. okres	Češi	Němci	Jiné	Cizinci
Opava	50216	26750	1002	2559
Odry	760	8739	13	251
Vítkov	2909	11233	9	103
Hlučín - část	8941	1902	9	220
Celkem	62 826	48624	1033	3133 ⁶²

Celková hustota obyvatel činila v roce 1930 140 obyvatel na km². Vysoká hustota zalidnění se vyskytovala v s. o. Opava (237), zatímco s. o. Vítkov (70) a Odry (80) měly hustotu zalidnění nižší. Po druhé světové válce a odsunu Němců v důsledku reorganizace státní správy hustota zalidnění v s. o. Opava vzrostla na 145 obyvatel na km² a v ostatních s. o. klesla až na 50 obyvatel na km².

I přesto, že se okres Opava – venkov řadil mezi příhraniční okresy, pokles počtu obyvatel v důsledku vysídlení německého obyvatelstva nebyl tak drastický jako v jiných příhraničních okresech hned z několika příčin. Německé obyvatelstvo zde tvořilo pouze 40% populace. Například

⁶⁰ Dále s. o.

⁶¹ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich a TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Sv. 14, Okresy: Opava, Bílovec, Nový Jičín*, Olomouc 1995, s. 23 – 25.

⁶² Tamtéž, s. 25

v sousedních okresech Krnov, Bruntál a Moravský Beroun žilo přes 90% německy mluvícího obyvatelstva. K tomu všemu dosídlení horských příhraničních oblastí Krnova a Bruntálu nebylo tak intenzivní, jak tomu bylo na Opavsku. Opavsko lákalo imigranty na svoji bohatou úrodnou teplou a nížinatou oblast s průmyslovým centrem Opavou. O práci na Opavsku tak rozhodně nebyla nouze oproti zmíněným regionům, které nedisponovaly tak bohatým industriálním zázemím a úrodnou půdou. K nějakým mohutným zánikům obcí ani katastrofálnímu úbytku obyvatel tedy nedošlo. V roce 1945 počet obcí v okrese čítal 103 (Hlučín – část 12; Odry 17; Vítkov 21; Opava – bez města 53).⁶³ Mezi nejpostiženější obce odsunem sudetských Němců se řadily Brumovice, Březová, Jakrtovice, Opava, Vávrovice, Radkov, Sudice, Vítkov nebo Klokočov. V nichž však stav počtu obyvatel v roce 1950 neklesl ani o 50% ze stavu v roce 1930.⁶⁴

Drtivá většina místní populace se hlásila ke katolickému vyznání, konkrétně 108 842 obyvatel. Díky svojí nízké nadmořské výšce se v oblasti hojně vyskytovalo pracovníků v zemědělství. Spousta obyvatel pracovala také v průmyslu v samotném srdci okresu, Opavě (ta však tvořila samostatný okres), která svoji gravitační silou přitahovala pracovníky z celého okolí. Zatímco v roce 1900 v okrese Opava – venkov mírně převažovali zaměstnanci v primárním sektoru, v roce 1930 zaměstnanost zcela ovládli pracující v sekundárním sektoru.

Od prvních parlamentních voleb v roce 1920 vykazovala v okrese velkou voličskou podporu Československá strana lidová (ČSL) a Česká strana národně socialistická (ČSNS). Podpora voličů se stupňovala s každými parlamentními volbami. V roce 1946 se dokonce okres Opava – venkov, jako jeden z mála okresů, nestal baštou komunistů, nýbrž lidovců. Voličský elektorát ČSL zde čítal na 31% dospělé populace. Druzí v pořadí skončili národní socialisté a komunisté se museli spokojit až se třetím místem. Ve městě Opava skončili na prvním místě národní socialisté (37%) s velkým náskokem nad komunisty (24%), kterým dýchali na záda lidovci (22%). Na pomyslném chvostu se v obou okresech umístila sociální demokracie (ČSSD).⁶⁵

2. Období nacistické okupace ve městě Opava

Na začátku října 1938 vstoupila německá branná moc do města Opavy a okresu Opava – venkov. Jeden z místních občanů z tohoto dne pořídil zápisky, které nám dokládají zfanatizovaný dav německého obyvatelstva „vedený městským radním L. Korzerem, jenž ještě nedávno po obecních

⁶³ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich a TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Sv. 14, Okresy: Opava, Bílovec, Nový Jičín*, Olomouc 1995, s. 25.

⁶⁴ RŮŽKOVÁ, Jiřina a kol. *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005*. Praha: Český statistický úřad, 2006. 2 sv., s. 728 – 733.

⁶⁵ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich a TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Sv. 14, Okresy: Opava, Bílovec, Nový Jičín*, Olomouc 1995, s. 26 – 34.

volbách skládal slib věrnosti ČSR.⁶⁶ V dalších částech okresu, obývaného především českým obyvatelstvem, k takovému masovému vítání nedocházelo. Opava hned po okupaci získala status hlavního města Východních Sudet, území rozkládající se od Ostravy až po východní Čechy. Území se rozprostíralo na ploše 7848 Km² a žilo v něm 811 103 obyvatel. V Opavě se tak soustředila spousta důležitých orgánů nacistické státní správy s velkým rozsahem působnosti a důležitosti. Funkci vrchního purkmistra města Opavy zastával v letech 1938 – 1943 Reinhard Kudlich. Po jeho smrti ho v úřadu vystřídal Dr. Gerhard Stellwag von Carion.⁶⁷

Téměř ihned po vstupu vojsk říšskoněmecké branné moci došlo k zatýkání antifašistů, Židů a českých aktivistů. Nacistickým úřadům stačil pouze jeden rok na to, aby z 2000 židovských obyvatel, zůstalo v Opavě a jejím pouze 142 z nich. České obyvatelstvo v opavské župě nacisté postavili na roveň Němců, „bylo tedy zvýhodněno ve srovnání s Čechy v protektorátu. Současně však bylo vystaveno výraznějšímu germanizačnímu tlaku a mělo menší možnost existenčního uplatnění.“⁶⁸ Netrvalo dlouho a češtinu jako úřední jazyk Němci zakázaly. Lidé zdravili vztyčenou pravicí, uctívány byly německé symboly a svátky a všichni čeští starostové byli zbaveni funkce. Germanizační tendence postihly i české spolky, které k srpnu 1940 zcela zanikly. V divadlech se dokonce nesmělo hrát ani česky.

Němečtí obyvatelé jásali nad zdejšími poměry a neskrývali spokojenost s novou mocí. Nadšení německého obyvatelstva netrvalo dlouho. Brzy se začaly projevovat ekonomické problémy spojené se zábořem Sudet. Hlavně devalvace české koruny vůči marce měla na obyvatelstvo nepříznivý vliv. S postupem času také růst cenové hladiny převýšil růst mezd, což přineslo další existenční problémy. Čím více válka postupovala, tím více se rojily zprávy o mrtvých vojácích a tím více mužů postihla povinnost narukovat do armády. Počáteční entusiasmus Němců vystřídalo zdravé vystřízlivění následované strachem z odplaty.

Ilegální odboj pracoval již od roku 1938. Gestapo v roce 1940 odhalilo vedoucí představitele protektorátního odboje Obrany národa a čtyři z nich popravilo. V roce 1942 se zase podařilo nacistům odhalit v okolí Opavy odbojovou skupinu Lvíce a popravil její tři čelní představitele. Trestu smrti neunikli ani čtyři komunisté, kteří 15. prosince 1945 zapálili rafinérii cukru. Ti, co přežili zatýkání a popravy během let 1942/1943 se sjednotili do jedné odbojové organizace OKO (Obrana kraje opavského). Organizace pracovala až do osvobození i přes vlnu zatýkání v roce 1944. Na konci téhož roku byla Opava svědkem transportů z nacistických koncentračních táborů a dokonce 26. 1. 1945 tudy prošel transport smrti. Příslušníci Gestapa Opavu opustili v březnu 1945, když se blížila fronta. V Opavě se také ustavil stanný soud. Ten bez milosti popravoval dezertéry z fronty. Dne 21. 4. 1945

---

⁶⁶ MÜLLER, Karel a Rudolf ŽÁČEK. *Opava*, Praha 2006, s. 289

⁶⁷ Tamtéž, s. 289 – 291

⁶⁸ Tamtéž, s. 292.

do Opavy vstoupila sovětská armáda 4. ukrajinského frontu pod vedením generál plukovníka P. A. Kuročkina a den na to město osvobodila.⁶⁹

3. Proces vzniku Trestní nalézací komise Opava – venkov

Po listopadu 1946 začaly ONV pracovat na vzniku TNK v jednotlivých okresech. Samotný ONV Opava – Venkov začal na přípravě malé retribuice pracovat pravděpodobně v prosinci 1945. Zástupci okresu se totiž v tomto období vydali do Brna, kde se 6. Prosince 1945 konala schůze předsedů ONV a bezpečnostních referentů ke směrnicí o národní cti. Na této schůzi odpovídal na dotazy a nesrovnalosti ohledně malého retribučního dekretu Dr. Jaroslav Fusek, zástupce z ministerstva vnitra. Ze schůze vznikl zápis, který byl posléze zaslán ONV Opava – Venkov. Dotazy se týkaly různých praktických otázek k vyšetřování. Referenti byli seznámeni s nesrovnalostmi a zvláštnostmi trestně právního procesu malého dekretu. Dozvěděli se například, že falešnými udáními se komise vůbec nebudou zabývat a „*je čistě soukromou věcí toho kterého postiženého samého, chce – li se domáhati ochrany u trestního soudu například dle zákona o ochraně cti*“⁷⁰ Na schůzi dále Dr. Fusek obeznámil referenty, že pokus o trestný čin dle citovaného dekretu neexistuje. Definována byla také formule „veřejné pohoršení“ s odkazem na čl. 3 organizačního zákona č. 125/1927 Sb. Jednou z dalších odlišností proti klasickému soudnímu řízení se stala nemožnost odvolání strany, která učinila udání.

Dne 19. 12. 1945 zasedala rada ONV Opava – Venkov, kde se poprvé řešila otázka malé retribuice. Rada rozhodovala o složení různých komisí na základě nominace okresních sekretariátů. Mezi ně patřily i bezpečnostní a trestní komise. Na návrh Dr. Tomáška došlo ke zřízení dvou bezpečnostních komisí a rozdělení jejich působností na soudní okres Opavu a soudní okresy Vítkov a Odry. Doktor Tomášek si od tohoto rozdělení sliboval vyšší efektivitu práce. V původním návrhu z 19. prosince měly komise tyto členy:

Bezpečnostní komise I. s. o. Opava

1. Dr. Jaroslav Fišer, XXX⁷¹-předseda
2. Dr. Vojtěch Kocián, XXX-člen
3. Josef Dostál, XXX-člen
4. Josef Olbrecht, XXX-člen

Bezpečnostní komise II. s. o. Vítkov, Odry

1. Dr. Stanislav Kahánek, XXX-předseda
2. Dr. Ignác Samohýl, XXX-člen
3. Leopold. Hartmann, XXX-člen
4. Josef Vítek, XXX-člen

⁶⁹ MÜLLER, Karel a Rudolf ŽÁČEK. *Opava*, Praha 2006, s. 293 – 294.

⁷⁰ SOkA Opava, fond Okresní národní výbor Opava - venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 112, karton 1, Zápisy ze schůzí rady.

⁷¹ Údaje ke stranické příslušnosti se nepodařilo zjistit

Trestní nalézací komise

1. Dr. Bohumil Tomášek, ČSNS – předseda
2. Dr. Josef Prusek, ČSL – člen
3. p. Žárský, XXX – člen
4. p. Večerek, XXX – člen⁷²

Na začátku ledna 1946, konkrétně 4. 1., zasedalo plénum ONV. Na plénu se projednávalo složení bezpečnostních komisí a trestní nalézací komise. U všech tří komisí došlo ke změnám. V zápisu pléna ONV stojí toto: „Ježto však p. Žárský a p. Večerek jmenování byli zároveň do komise statuárního města Opavy, požádán byl svaz politických vězňů, aby do této komise jmenoval jiné členy. Navrženi byli: P. Žák Vojtěch a p. Ochvat Jan.⁷³ Návrh byl jednohlasně schválen. ONV Opava – Venkov patrně zvolilo nestandardní postup, při sestavování TNK, protože oba pánové stranicky příslušeli ke KSČ. Složení komise tak bylo disparitní a odporovalo nařízení ministerstva vnitra, aby každá strana NF měla v TNK právě jednoho zástupce. Konečné složení komisí na začátku roku 1946 tak bylo následující:

Bezpečnostní komise I. s. o. Opava:

1. Dr. Vojtěch Kocián, právník, Opava
2. Dr. Marian Levý, pošt. kom., Opava
3. Josef Dostál, Kateřinky
4. Josef Olbrecht, Opava

Náhradníci:

- Koucký, pošt. kom., Opava
Ferdinand Černín, Kateřinka
Jaroslav Mosler, stavitel, Opava
Jan Vícha, Opava

Bezpečnostní komise II. s. o. Vítkov a Odry:

1. Dr. Zdeněk Chrastný, advokát, Opava
2. Dr. Jan Šmerda, pošt. kom., Opava
3. JUC. Hugo Kolář, Opava
4. Josef Vítek, zednický mistr, Suché Lazce

Náhradníci:

- Koucký, pošt. kom., Opava
Ferdinand Černín, Kateřinka
Jaroslav Mosler, stavitel, Opava
Jan Vícha, Opava⁷⁴

Trestní nalézací komise

1. Dr. Bohumil Tomášek, ČSNS – předseda
2. Dr. Josef Prusek, ČSL – člen
3. Vojtěch Žák, KSČ – člen
4. Jan Ochvat, KSČ – člen

Náhradníci:

- Josef Gardelka, Kylešovice
Josef Novák, Kylešovice
František Škrobánek, Podolí
Karel Wolf, Kateřinky⁷⁵

⁷² SOkA Opava, fond Okresní národní výbor Opava - venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 112, karton 1, Zápisy ze schůzí rady, 19. 12. 1945

⁷³ SOkA Opava, fond Okresní národní výbor Opava - venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 111, karton 1, Zápisy ze schůzí pléna, 4. 1. 1946

⁷⁴ Stranickou příslušnost se nepodařilo zjistit

Později se bezpečnostní komise II. dočkala ještě jedné změny. Z důvodu osobní a pracovní zaneprázdněnosti se vzal funkce její předseda Dr. Chrastný. Dle svých slov již nešlo skloubit civilní právnické řemeslo s členstvím v NV statutárního města Opavy a předsedy bezpečnostní komise. Dne 8. 7. 1946 tak rezignoval na svoji funkci. O měsíc později navrhl ONV na jeho post Dr. Miroslava Petrželu, jež funkci přijal.⁷⁶

Poprvé se TNK komise sešla 29. 1. 1946 v 17:30 hodin za přítomnosti Dr. Bohumila Tomáška, Dr. Chrastného, který byl členem bezpečnostní komise, Dr. Pruska, vrchního strážmistra Vojtěcha Žáka a pana Jana Ochvata. Na schůzi poreferoval doktor Chrastný o případech, které mu byly přiděleny k vyšetřování. Referoval o obviněných osobách, co o nich zjistili, které jsou vyňaty ze směrnice o národní cti, důvody, proč tomu tak je (němec, odsun, nebyl plnoletý), a naopak uvedl případy, které by měly být začít projednávány před TNK. Zahajovací schůze trvala 2 hodiny, na jejím konci doktor Tomášek stanovil další termín schůze na 5. 2. 1946. Na dalších schůzích již nebylo potřeba členů bezpečnostní komise a byly projednávány jednotlivé případy. Schůze většinou trvaly 4 až 5 hodin.⁷⁷

Postupem času docházelo ke kumulaci práce v obou komisích. Počty udání převyšovaly počty rozsudků TNK v jednotlivých měsících. Později se ONV rozhodl zformovat ještě jednu TNK. Ovšem ani obě tyto komise nedokázaly svoji práci dokončit včas, což dokládají i oficiální statistiky ONV. Z 1150 nálezů podstoupila TNK 550 případů řádným soudům. Toto číslo není ale konečné. Archivy dokumentují zahájení trestního řízení u neskutečných 3780 osob.⁷⁸ Spisy těchto obžalovaných se nikde nedochovaly. Dokonce o nich mlčí i oficiální statistiky, které zasílal ONV do Prahy.

V květnu 1946 vyšel první dodatek ke směrnicím ministerstva vnitra. Dodatek rozšířil výčet trestních přestupků proti národní cti o jeden přečin a obsahoval výčet nacistických organizací. Rozšíření se týkalo osob, které neoprávněně vydaly osvědčení o státní spolehlivosti osobě, již toto osvědčení nenáleželo. V celostátním měřítku se tato skutková podstata používala velmi málo. „V Benešově k tomu nedošlo ani jednou a totéž platí i pro TNK Brno“⁷⁹. Jinak tomu nebylo ani u TNK Opava – Venkov.

Vzhledem k vysoké kumulaci případů u TNK se ONV rozhodl ustanovit vyšetřující komisi a zřídit ještě jednu TNK. Úkol vyšetřující komise spočíval ve výslechu osob, proti nimž bylo zahájeno

---

⁷⁵ SOKA Opava, fond Okresní národní výbor Opava - venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 111, karton 1, Zápisy ze schůzí pléna, 4. 1. 1946

⁷⁶ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 112, karton 1, Zápisy ze schůzí rady ONV Opava – venkov, 8. 7. 1946

⁷⁷ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 335, karton 289, Trestní komise – zápisy ze schůzí, 29. 1. 1946

⁷⁸ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 344, karton 355, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

⁷⁹ KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti: "malá retribuce" v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha 2015, s. 112.

trestní řízení dle malého retribučního dekretu a svědků v těchto případech. Z archivních fondů není příliš patrné, kdy k rozhodnutí o ustavení komisí došlo, nicméně v červenci roku 1946 ONV obeslal místní stranické sekretariáty, aby nominovaly do těchto komisí své stranické kandidáty.⁸⁰ Každá politická strana národní fronty tak nominovala svoje 4 kandidáty do komise vyšetřující a jednoho kandidáta do trestní komise nalézací. Na základě plenárního zasedání ONV ze dne 4. 10. 1946 se vytvořily vyšetřující komise a 29. 10. 1946 se konaly první schůze. Kandidáti byli rozděleni do 4 pracovních skupin v tomto složení.

1. Vyšetřující komise

1. Dr. Jindřich Grygar – ČSNS
2. Bohumil Hlubek – KSČ
3. Eduard Schultz – ČSSD
4. Antonín Světlý – ČSL

3. Vyšetřující komise

1. Štěpán Fuksík – ČSNS
2. František Stoklasa – ČSSD
3. Josef Žůrek – ČSL
4. Rudolf Paleta – KSČ

2. Vyšetřující komise

1. Teodor Both – ČSL
2. Augustin Homola – KSČ
3. Jaroslav Bena – ČSSD
4. Dr. Otakar Vaněk – ČSNS

4. Vyšetřující komise

1. Dr. Miroslav Petržela – ČSL
2. Jan Hlaváček – ČSSD
3. Josef Lesák – KSČ
4. Eduard Weiger – ČSNS⁸¹

Cílem ONV bylo, aby komise *pracovala 3 půldny v týdnu, nebo více aby napadené spisy byly včas vyřízeny, neboť podle malého retr.dekr. musí obvinění býti vyslechnutí do konce t.r.*⁸² Skupiny pracovaly samostatně bez vnějšího zasahování. Pouze v případě potřeby mohly použít šetření SNB.

Na stejném plenárním zasedání navrhl ONV na základě červencových nominací stranických sekretariátů novou TNK ve složení:

Návrh TNK pléna ONV ze dne 4. 10.

1. Dr. Karel Nachtigall, ČSNS
2. Dr. Josef Prusek, ČSL
3. Vojtěch Žák, KSČ
4. Josef Žídek, ČSSD⁸³

⁸⁰ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 112, karton 1, Zápisy ze schůzí rady ONV Opava – venkov.

⁸¹ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 111, karton 1, Zápisy ze schůzí pléna ONV Opava – venkov, 29. 10. 1946.

⁸² SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 112, karton 1, Zápisy ze schůzí rady ONV Opava – venkov, 4. 10. 1946.

V nově vzniklé TNK se objevili dva členové z původní komise doktor Prusek a důstojník SNB Vojtěch Žák. Archivní dokumenty mlčí o tom, kdo měl doplnit chybějící členy původní TNK. Nicméně rada ONV na svém zasedání 28. 11. 1946 komisi pozměnila.

Návrh TNK rady ONV 28. 11.

1. Dr. Karel Nachtigall, ČSNS – předseda
2. Josef Žídek, ČSSD – člen
3. Josef Hodkovič, KSČ – člen
4. Josef Hanzlík, ČSL – člen⁸⁴

Na návrh Dr. Sosny byl jednomyslně předsedou zvolen Dr. Karel Nachtigall. Komise však nepracovala v tomto složení dlouho, protože týž den, kdy ONV komisi ustanovil, vyšel druhý dodatek ke směrnicí ministerstva vnitra. Ve směrnicí stálo, že komise musejí být pětičlenné a volí se na plenárním zasedání. Dále odstavec 2 druhého dodatku určil, která strana má mít 5 člena v komisi. „*Při přikazování mandátů v trestní komisi nalézací jednotlivým stranám se nejprve přidělí každé straně po jednom členu komise a zbývající mandáty, které zůstaly takto ještě neobsazeny, přidělí se postupně těm stranám, kterým by připadl podle zásady poměrného zastoupení největší počet členů komise.*“⁸⁵

V prosinci 1946 tak ONV požádalo čl., „*které by připadl podle zásad poměrného zastoupení největší počet členů komise, poslala do 8 dnů návrhy na zvolení po jednom zástupci a po jednom náhradníkovi do obou stávajících trestních komisí nalézacích, tak, aby měla v obou komisích po 2 členech a po dvou náhradnících.*“⁸⁶

Definitivní podobu získaly TNK až 31. ledna 1947 na plenárním zasedání ONV. V tento den došlo ke konečné úpravě v komisích a do konce platnosti malého dekretu se scházely komise v tomto složení:

---

⁸³ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 111, karton 1, Zápisy ze schůzí pléna ONV Opava – venkov 4. 10. 1946.

⁸⁴ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 112, karton 1, Zápisy ze schůzí rady ONV Opava – venkov, 29. 11. 1946.

⁸⁵ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 112, karton 1, Zápisy ze schůzí rady ONV Opava – venkov, Důvodová zpráva zasedání rady ONV

⁸⁶ Směrnice ministerstva vnitra k provedení dekretu presidenta republiky č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti, dodatek 2.

Tabulka č. 2: Trestní nalézací komise I.

Strana	Funkce	Jméno	Povolání	Bydliště
ČSNS	Předseda	Dr. Bohumil Tomášek	finanční rada	Opava
ČSNS	náhradník	Oldřich Augustin	hodinář	Opava
ČSSD	člen	Rudolf Konečný	úředník	Opava
ČSSD	náhradník	František Malucha	okresní tajemník	Opava
ČSL	člen	Dr. Josef Prusek	finanční koncipient	Opava
ČSL	člen	Jan Měcha	kolař	S. Lazce – Kravařov
ČSL	náhradník	Rudolf Juchelka	vrchní strážmistr v. v.	Podolí
ČSL	náhradník	Vojtěch Seibert	obchodník	Milostovice
KSČ	člen	Vojtěch Žák	poručík SNB	Stěbořice
KSČ	náhradník	Jan Ochvat	úředník	Hradec – Podolí ⁸⁷

Tabulka č. 3: Trestní nalézací komise II.

Strana	Funkce	Jména	Povolání	Bydliště
ČSNS	předseda	Dr. Karel Nachtigall	vrch. komisař p.s.	Opava
ČSNS	náhradník	Arnošt Ryboň	pensista	Smolkov
KSČ	člen	Josef Hodkovič	ředitel	Podolí
KSČ	náhradník	Albert Ščipka	národní správce	Skrochovice
ČSSD	člen	Josef Židek	zřízenec	Lhota
ČSSD	náhradník	Emil Smolka		Hrabyň
ČSL	člen	Dr. Karel Tihlařík	Vrchní finanční komisař	Opava
ČSL	člen	Dr. Karel Burda	Finanční rada	Opava
ČSL	náhradník	Václav Malý	učitel	Komárov
ČSL	náhradník	Jan Gebauer	osobní tajemník	Kateřinky ⁸⁸

Na začátku ledna 1947 přinesl třetí dodatek MV kosmetickou změnu. Konkrétně došlo ke změně v odstavci 9 a týkal se usnášení schopnosti TNK. Pokud se některý člen komise nedostavil k řádnému jednání, povolal předseda jeho právoplatného náhradníka. Pokud se nedostavil ani náhradník, komise se stala usnášení schopnou za přítomnosti nadpolovičního počtu členů.

Naposledy obě komise zasedaly 2. 5. 1947. Dne 17. 5. 1947 MV zaslalo dopis všem ONV dopis, kde deklarovalo, že řízení je zastaveno v první stolici, pokud obvinění obdrželi výsledek o trestním nálezu do 4. 5. alespoň ústně. Pokud ne, tak všechny případy se postupují soudu.

Za téměř rok a půl práce bylo oficiálně vydáno oběma komisemi na 1150 nálezů. U 446 občanů TNK zastavila řízení z nejrůznějších důvodů, nedostatek důkazů, čin spáchán pod nátlakem,

⁸⁷ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 111, karton 1, Zápisy ze schůzí pléna ONV Opava – venkov, 31. 1. 1947.

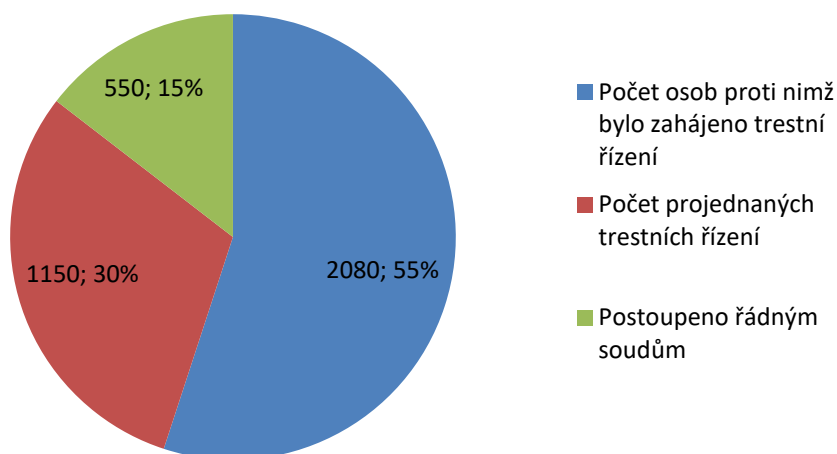
⁸⁸ Tamtéž.

promlčení apod. Komise poslaly obžalované do vězení v celkovém rozsahu na 4 roky a 8 měsíců, rozdaly 704 veřejných pokárání a vybraly na 2 679 600 Kč. Postoupeno soudu bylo na 550 případů. Nicméně archivní dokumenty svědčí o zahájení řízení u 3780 osob. Z jakého důvodu bylo soudu postoupeno pouze 550 případů, není známo. Trestních spisů se navíc dochovalo pouze 620 a záznamů z trestního řízení 940. Kde se nachází záznamy o zbývajících více než 200 osobách, se nepodařilo dohledat.⁸⁹

4. Činnost komise

Veškeré analytické údaje v této části práce byly pořízeny z prostudování trestních spisů a záznamů trestních spisů z archivní databáze fondu ONV Opava – venkov. Dle oficiálních statistik projednaly komise 1150 případů. Asi polovina spisů z trestního řízení zcela chybí. Nicméně rejstřík ke směrnici o národní cti obsahuje záznamy o dalších případech. Plně rekonstruovat se mi jich tak podařilo celkem 940. V práci se tedy opírám o vzorek 940 případů, který považuji dostatečně reprezentativní vzhledem k jeho více než 80% naplněnosti. V práci srovnávám TNK Opava – venkov s TNK Krnov. Při srovnání používám vážený aritmetický průměr.

Graf č. 1: Počet projednaných trestních řízení

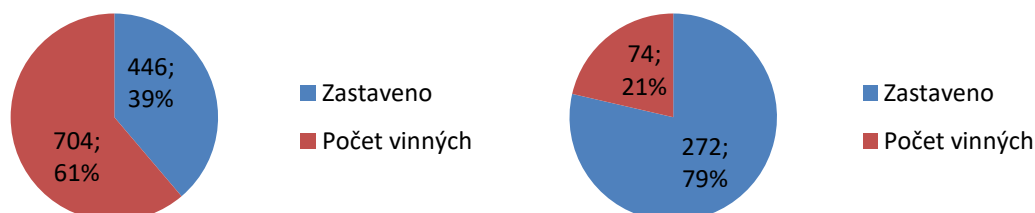
Z grafu je patrné, že komise nestihla projednat 69% případů. V sousedním Krnově nestihla komise projednat pouze 22 případů, které postoupila soudu, což představuje v relativních číslech 6%. V případě Opavy – venkov TNK vůbec nestihla prošetřit 2080 případů a 550 z nich postoupila řádným soudům v Opavě, Hlučíně, Vítkově a Odrách. V relativních číslech komise nestihla prošetřit 70%

⁸⁹SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

případů.⁹⁰ Číslo je velmi vysoké s ohledem na sousední okres Krnov. Počet obyvatel v okrese Opava – venkov byl sice více než dvojnásobný, ale působily zde také dvě komise. Sečteme-li oba vzorky, celkově bylo v obou okresech nevyřešeno 64% případů.

TNK v Opavě z 1150 případů prokázala vinu u 704 z nich (61%) a řízení zastavila u 446 případů (39%). Počet řízení, kde byla prokázána vina, je tak vyšší, než počet řízení zastavených. V okrese Krnov tomu bylo naopak a dokonce počet vinných osob lehce přesáhl pouze jednu pětinu všech případů. Příčinu vysokého procenta řízení rozsudkem vinen, spatřuji ve velkém množství udání v okrese. Bezpečnostní komise a TNK byly tak zahlceny prací, že se pravděpodobně snažily o redukci na případy zvláště závažné. Dalším důkazem této hypotézy mohou být vysoké tresty rozdané TNK Opava – venkov, jež se nevyskytovaly v takové míře a výši v okrese Krnov.

Graf č. 2: Podíl projednaných soudních řízení – Opava a Krnov

91

V roce 1946 komise vyřešila 153 případů, zatímco v roce 1947 jich vyřešila 697. U 300 případů se nepodařilo dohledat rok ukončení trestního řízení. V roce 1947 pracovaly v okrese už dvě komise, vyšší počet vyřešených případů byl tak očekávatelný. Cíl ONV zrychlit soudní řízení založením druhé komise byl tak splněn.

Tabulka č. 4: Počet řízení v jednotlivých letech Opava – venkov a Krnov

Rok	Počet řízení
1946	153 (13%)
1947	697 (61%)
Nezjištěno	300 (26%) ⁹²

Rok	Počet řízení
1946	95 (27%)
1947	231 (67%)
Nezjištěno	20 (6%) ⁹³

V porovnání s politickým okresem Krnov je počet vyřešených případů v relativních číslech za rok 1947 přibližně stejný. V obou okresech totiž TNK

⁹⁰ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 342, karton 338, Směrnice k trestnímu provinění proti národní cti.

⁹¹ FRANEK, Jan. Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, 54s., Bakalářská práce.

⁹² SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

⁹³ FRANEK, Jan. Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, Bakalářská práce, s. 16.

vyvíjely zvýšenou aktivitu hlavně v období ke konci platnosti malého dekretu a snažily se vyřešit nejvyšší možný počet případů. V obou okresech také došlo k poklesu aktivity v letních měsících roku 1946. V okrese Opava – venkov dokonce v letních měsících komise nevyvíjela vůbec žádnou aktivitu. Naopak nejvyšší aktivitu vyvinuly obě okresní komise na konci období platnosti malého dekretu v dubnu 1947.

Tabulka č. 5: Počet případů za jednotlivé měsíce - Opava a Krnov

Měsíc	Počet případů
Leden 1946	7
Únor 1946	1
Březen 1946	13
Duben 1946	15
Květen 1946	27
Červen 1946	11
Červenec 1946	0
Srpen 1946	0
Září 1946	1
Říjen 1946	9
Listopad 1946	11
Prosinec 1946	58
Leden 1947	91
Únor 1947	123
Březen 1947	169
Duben 1947	247
Květen 1947	66
Září 1947	1
Nezjištěno	300 ⁹⁴

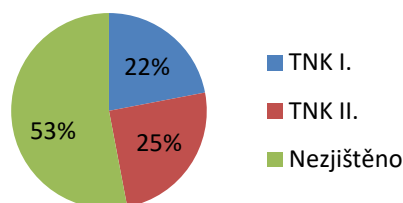
Měsíc	Počet případů
Květen 1946	50
Červen 1946	5
Červenec 1946	3
Srpen 1946	6
Září 1946	13
Říjen 1946	8
Listopad 1946	10
Prosinec 1946	11
Leden 1947	14
Únor 1947	13
Březen 1947	18
Duben 1947	175
Nezjištěno	20 ⁹⁵

V okrese Krnov jsem viděl příčinu poklesu aktivity hlavně v personálních změnách u TNK a bezpečnostní komise, které nastaly po volbách roku 1946. Došlo-li však k poklesu aktivit v obou komisích sousedních okresů v období léta, pravděpodobná hlavní příčina může být z důvodu chystání a konání voleb v červnu 1946. Místní ONV se pak více soustředily na vytváření nových mocenských struktur, obsazováním úřadů a funkcí. TNK tak upozadila svoji činnost, jelikož její členové byli většinou aktivní i ve svých stranách a soustředili se na volební a povolební měsíce. Navíc letní měsíce patří k obdobím letních dovolených, mohlo tak docházet k častým absencím jejích členů. Následující graf ukazuje počet vyřešených případů v jednotlivých komisích za celé období.

⁹⁴ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

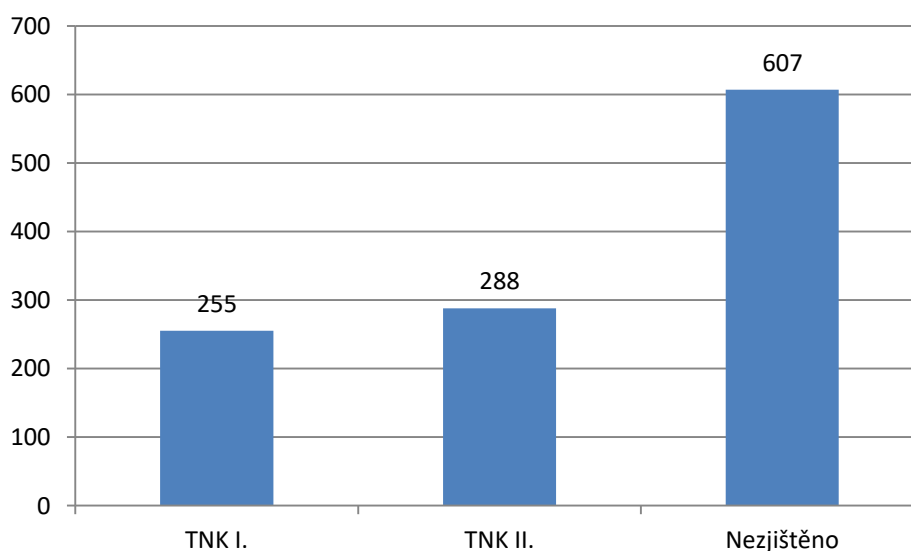
⁹⁵ FRANEK, Jan. Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, Bakalářská práce, s. 16.

Graf č. 3: Podíl vyřešených případů TNK

I přesto, že se nepodařilo u více než 50 % případů zjistit, které komisi případ náležel, TNK II. pod vedením Dr. Nachtigalla pracovala efektivněji.⁹⁶ Za svoji 5 měsíční existenci dokázala vyřešit minimálně 288 případů. V relativních číslech to představuje 25% případů. TNK I. pod vedením Dr. Tomáška vyřešila minimálně 255 případů, to je pouze 22% případů. Číslo je nízké vzhledem k nízkému počtu vyřešených případů v roce předešlém. V roce předešlém, kdy TNK byla pouze jedna, vyřešili členové s jistotou 153 případů. I pokud bychom k tomuto číslu připočetly všechny nevyřešené případy za celé sledované období a předpokládaly tak, že TNK I. vyřešila celkem 453 případů za rok (což je velmi nepravděpodobné), TNK II. jich za pět měsíců svojí existence dokázala vyřešit minimálně 288, což je více jak polovina případů z roku předešlého.⁹⁷

Graf č. 4: Počet případů v jednotlivých komisích v absolutních číslech

Důvodem založení druhé TNK mohla být nespokojenost s efektivitou TNK I. Na druhou stranu od 7. ledna 1947 nemusely komise zasedat v plném počtu oproti roku předešlému, stačil pouze

⁹⁶ Jednotlivé zjištění považuji za důvěryhodné vzhledem k reprezentativnosti vzorku

⁹⁷ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

nadpoloviční počet členů. Nutnost plné obsazenosti komise se tak pravděpodobně odrazila v nízkém počtu nevyřešených případů. V každém případě založení druhé komise se znovu ukázalo, jako efektivní krok vpřed s cílem zefektivnit průběhy vyšetřování.

4.1 Druhy rozsudků

Z celkového počtu 1150 osob bylo uznáno vinných 704 osob (61%) a 446 osob bylo z nejrůznějších důvodů osvobozeno (39%) či zastaveno. Osvobození se dočkaly osoby nespáchavší přestupek, osoby osvobozené z nedostatku skutkové podstaty, osoby německé národnosti, odsunuté osoby, nebo osoby, které v průběhu trestního řízení zastihla smrt.

Tabulka č. 6: Počet rozsudků vinen a zastaveno okresy Opava a Krnov

Rok	Vinen	Zastaveno
1946	52 (5%)	101 (9%)
1947	430 (37%)	255 (22%)
Nezjištěno	222 (19%)	90 (8%) ⁹⁸

Rok	Počet vinných osob
1946	16 (22%)
1947	53 (72%)
Nezjištěno	5 (6%) ⁹⁹

V okrese Opava – venkov, stejně tak v okrese Krnov, došlo vzhledem k předcházejícímu roku k velkému navýšení rozsudků vinen. Výsledek není překvapující vzhledem k nárůstu počtu případů za sledované období. K překvapivému zjištění ve statistikách Opava - venkov dochází v roce 1947, kde počet rozsudků vinen o více než třetinu převyšuje zastavené trestní případy. V roce 1946 totiž bylo jednou tolik zastavených případů. Tento výsledek bych očekával spíše v druhé etapě platnosti dekretu, jelikož s postupem času lidé ztupili hrany své spravedlnosti. Na druhou stranu v roce 1946 TNK I. udělovala velmi přísně tresty s velkými sankcemi a pokutami, které se v roce následujícím neopakovaly v takové intenzitě. Například Karel Kubesa dostal za členství v nacistických organizacích, spolupráci a propagaci s nacismem trest ve výši 60 tisíc korun a k tomu 3 měsíce vězení. Podobně dopadli Ema Nováčková, Leonard Vieterek nebo Jan Tyll. Ti všichni si odnesli vysoké tresty v prvním roce platnosti dekretu.¹⁰⁰

⁹⁸ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

⁹⁹ FRANEK, Jan. Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, Bakalářská práce, s. 18.

¹⁰⁰ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

Tabulka č. 7: Druhy a počty rozsudků u TNK Opava - venkov

Druh rozsudku	Počet osob Opava	V procentech	Počet osob Krnov	V procentech
Vinen	704	61,2	74	21
Nedostatek skutkové podstaty	146	12,7	139	40
Promlčeno	84	7,3	16	5
Čin nebyl prokázán	18	1,6	X	X
Obviněný byl odsunut	11	1,0	X	X
Smrt	9	0,8	X	X
Nedostatek Důkazů	7	0,6	84	24
Prominuto	4	0,3	X	X
Osvobozen	3	0,3	X	X
Upouští se od potrestání	3	0,3	X	X
Nátlak	2	0,2	7	2
Napravil činy	1	0,1	X	X
Nedůvěryhodní svědci	1	0,1	X	X
Odboj	1	0,1	X	X
Trest MLS	1	0,1	X	X
Zastaveno (nezjištěn důvod)	155	13,5	21	6 ¹⁰¹

TNK v okrese Opava vykazovala vyšší diverzitu rozsudků, než TNK Krnov. Tento fakt dle mého názoru zapříčinil vyšší vzorek obviněných. Jednotlivé druhy rozsudku mezi sebou vůbec nekorelují jak v absolutních, tak v relativních číslech až na rozsudek promlčení. Důvodem vychýlení vzorku má příčinu ve velkém množství případů skončených nedostatečně prokázanou skutkovou podstatou v okrese Krnov. Takových případů je totiž 40% v daném okrese a velké procento z nich tvoří obvinění Němci, kterých se dekret netýkal.¹⁰²

TNK Opava zastavila 11 trestních řízení z důvodu odsunu obviněného, v Krnově takový případ neexistoval nebo se jej nepodařilo zaznamenat. Pokud porovnáme zastavení řízení z důvodu nedostatku důkazů je zarážející, že opět dochází k vychýlení statistického souboru. Jelikož v Krnově takových případů bylo 24% a v Opavě pouhých 0,6%. Existují dva důvody tohoto vychýlení. Buď TNK Opava a vůbec celý ONV pracovala efektivněji, její byrokratický aparát a profesionalita převyšovala schopnosti a kompetence okresu Krnov, nebo v Krnově postiženém odsunem a mnoha sociálními, politickými a ekonomickými problémy měli lidé vyšší motivaci obviňovat své sousedy a známé, aby se vypořádali s krivdami války. Tato obvinění se však nemusela zakládat na pravdě a tak byla zastavena

¹⁰¹ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

¹⁰² FRANEK, Jan. Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, 54s., Bakalářská práce.

z důvodu nedostatku důkazů. Pravděpodobnějším je však první důvod, jelikož v Krnově pracovala pouze jedna TNK a jedna bezpečnostní komise. Zatímco na Opavsku působily 2 TNK, 2 bezpečnostní komise a 4 vyšetřující komise. Jediný korelující rozsudek promlčení čítá v okrese Opava 7,3% případů a v Krnově 5%.

TNK Opava vydala několik překvapujících a ojedinělých rozsudků například v případě Boženy Grohmánové obviněnou za hlášení se k cizí národnosti komise zprostita viny z důvodu nátlaku. V době jejího přihlášení navíc nenabyla plnoletosti. Marii Petřickou členku nacistické organizace zprostita komise ze stejného důvodu. U Petřické však věk nehrál roli. Tajemníka MNV Františka Unruha z Malých Hoštic zprostita komise obvinění z přihlášení k cizí národnosti z důvodu účasti v odboji, patrně za členství v OKO. Čeněk Lyska ze Suchých Lazců zase svoje činy napravil a za urážku cítění odsouzen nebyl. Rolník Antonín Jedlička obviněn svými sousedy za hanlivé výroky o ČSR byl zproštěn viny pro nedůvěryhodnost svědků, se kterými měl dlouholeté spory ohledně svého hospodářství.¹⁰³

S ohledem na počet projednaných případů TNK Opava – venkov udělila na pokutách o více než 2 miliony československých korun více než v TNK Krnov a trest odnětí svobody v celkové délce 56 měsíců, zatímco v sousedním okrese 48 měsíců. Na Opavsku si každý obviněný průměrně odnesl peněžité trest ve výměře 3806 Kčs a na Krnovsku 5182 Kčs. Tresty odnětí svobody v Opavě činily celkem 56 měsíců, na jednu odsouzenou osobu tak připadaly dva dny ve vězení. V Krnově na jednu odsouzenou osobu pak připadalo až 20 dní vězení. TNK Krnov tak udělovala mnohem přísnější tresty, než TNK Opava – venkov.¹⁰⁴

Tabulka č. 8: Přehled trestů v jednotlivých okresech

Okres	Pokuty v korunách	Průměr v korunách	Vězení v měsících	Vězení průměr ve dnech
Opava – venkov	2 679 600	3806	56	2
Krnov	383 500	5182	48	20

Nejvyšší trest si odnesl Antonín Ochrana za spolupráci, propagaci nacismu a členství v nacistických organizacích ve výši 150 000 Kč. Oportunista Karel Kubesa dostal pokutu 60 000 Kčs za udávání, spolupráci a urážku cítění českého lidu. S vysokými tresty odnětí svobody odešli Marie Kasiková a Josef Kašný. Kasiková dostala 4 měsíce a Kašný 6 měsíců žaláře.¹⁰⁵

¹⁰³ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

¹⁰⁴ FRANEK, Jan. Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, Bakalářská práce, s. 19.

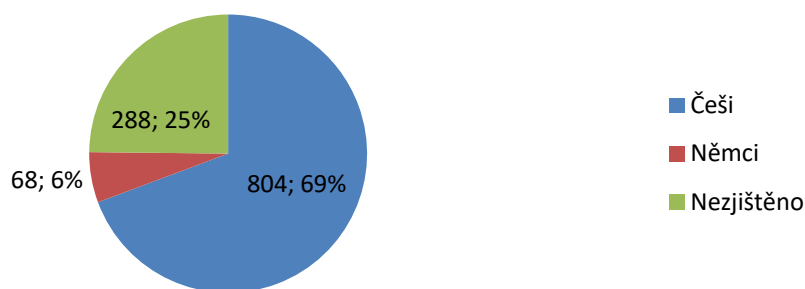
¹⁰⁵ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

4.2. Obvinění podle národnosti

Situace na Opavsku v národnostním složení obviněných se od Krnovska odlišovala. I přesto výhradní platnost dekretu týkajícího se pouze českého obyvatelstva se před mnoha komisemi ocitli Němci. V Opavě jich před TNK stanulo minimálně 6%, což představuje v absolutních číslech 68 z nich.¹⁰⁶ Statistiky z Krnova uvádí celkem 79 případů z německého prostředí, tedy až 23%. Množství Němců před TNK Krnov oproti TNK Opava považují za vcelku logické z důvodu jeho národnostního složení před a v době války. Na Krnovsku žilo 90 – 95% německy mluvícího obyvatelstva, zatímco na Opavsku tomu bylo kolem 50%. Krnov se také vyznačoval velkou různorodostí národnostního složení obviněných. Před její TNK stanuli i Slováci nebo Poláci. K takové velké diverzitě vzorku v Opavě nedošlo a statistiky zaznamenávají pouze tyto dvě národnosti. Důvodem větší rozmanitosti v okrese Krnov může být poválečné masové dosídlení okresu, ke kterému v Opavě nedocházelo v takové intenzitě a v takovém rozsahu. U všech obyvatel německé národnosti mělo samozřejmě dojít ke zproštění obvinění z nedostatku skutkové podstaty nebo odsunu. Ovšem Němec Alois Exner tesař z Háje dostal pokutu 5 tisíc korun za členství v nacistických organizacích a přihlášení se k cizí státní příslušnosti. Proč k tomu došlo, není z pramenů známo.¹⁰⁷ Mohlo se stát, že zapisovatel komise nedopatřením zapsal v protokolárním výsledku Exnera jako Němce, místo Čecha. Avšak v případě zedníka Františka Hageny, osoby německé národnosti, u které nebylo pochyb o jeho národnosti, komise udělila pokutu ve výši 3 tisíc korun za členství v nacistických organizacích.¹⁰⁸ Ani jeden se proti rozsudku neodvolal a tak s největší pravděpodobností pokutu splatili.

Graf č. 5: Rozdělení osob podle národnosti

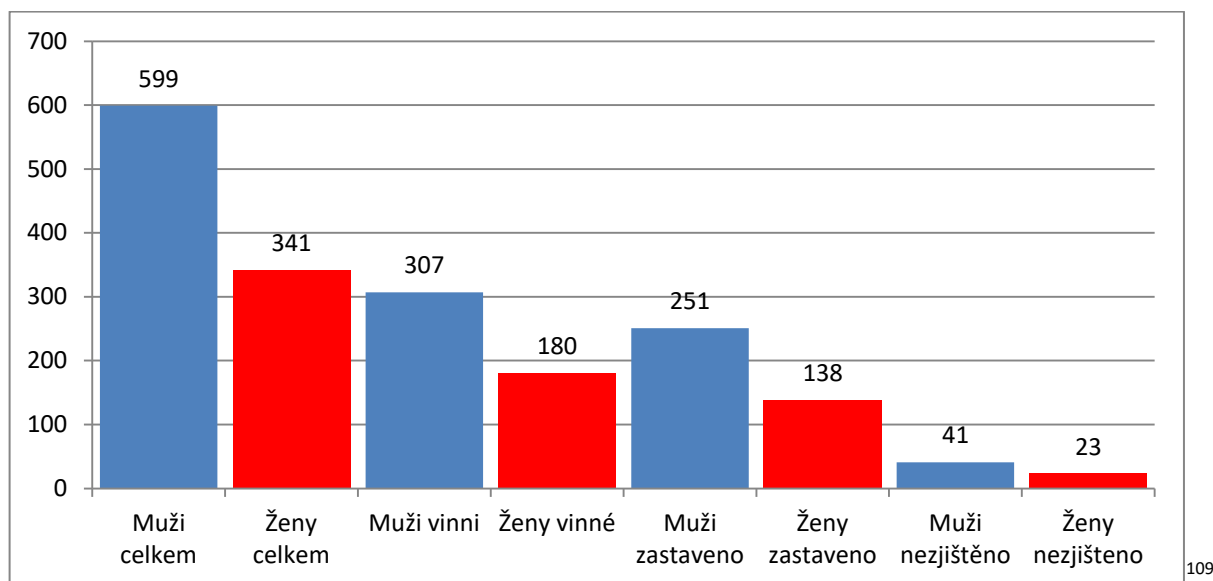
¹⁰⁶ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti. 338 – 354

¹⁰⁷ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 339, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Alois Exner

¹⁰⁸ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti, František Hagen

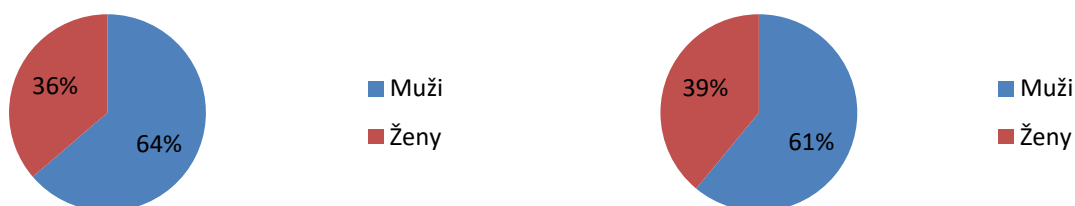
4.3. Obvinění podle pohlaví a věku

Graf č. 6: Počet obviněných dle pohlaví

Před TNK na Opavsku stanulo 599 mužů a 341 žen. Obvinění muži mají nad ženami převahu v poměru 36% k 64%. Genderové rozdělení obviněných je v okrese Krnov podobné s mírně vyšším zastoupením žen, a to 39%.¹¹⁰ Převaha obviněných mužů není překvapující. Muži v době 2. Světové války zastávali roli živitele rodin a jejich zainteresovanost v běžném životě převyšovala mnohonásobně zainteresovanost žen, které většinou zůstávaly v domácnosti. Ženy na Opavsku čelily většinou obvinění z přihlášení k cizí národnosti, styku s Němci nebo členství v nacistických organizacích. Mírné navýšení obviněných žen v okrese Krnov oproti Opavě přičítám jejich nadměrnému společenskému styku s Němci a přijetí cizí národnosti mezi ženami v okrese ryze německém, kde téměř dennodenně docházelo k jejich vzájemným interakcím na rozdíl od Opavska.

Graf č. 7: Podíl obviněných podle pohlaví v okrese Opava – venkov a Krnov

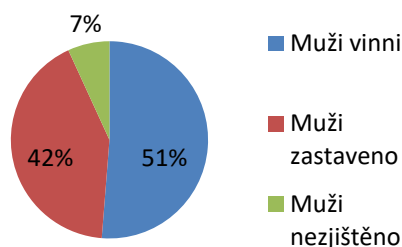
¹⁰⁹ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

Graf zohledňuje pouze dohledané případy, tedy 940 případů. Z tohoto grafu vycházejí grafy následující, kde porovnávám okresy Opava – venkov a Krnov. Vzorek je dostatečně reprezentativní (80%) na porovnání.

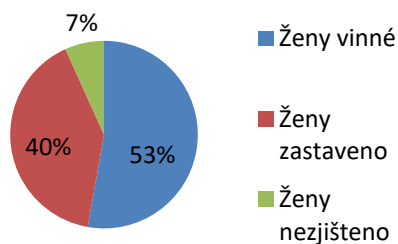
¹¹⁰ FRANEK, Jan. Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, Bakalářská práce, s. 20.

Výrok vinen slyšelo 51% mužů, dalších 42% z nich odešlo bez trestu a u 7% se nepodařilo zjistit veškeré potřebné údaje. Vinní muži tak převažují nad muži osvobozenými, ale jejich poměr je takřka 1:1. Trestu neunikl každý druhý muž obviněn z provinění proti národní cti. Poměr považují za

Graf č. 8: Podíl výsledků trestního řízení - muži

Graf č. 9: Podíl výsledků trestního řízení - ženy

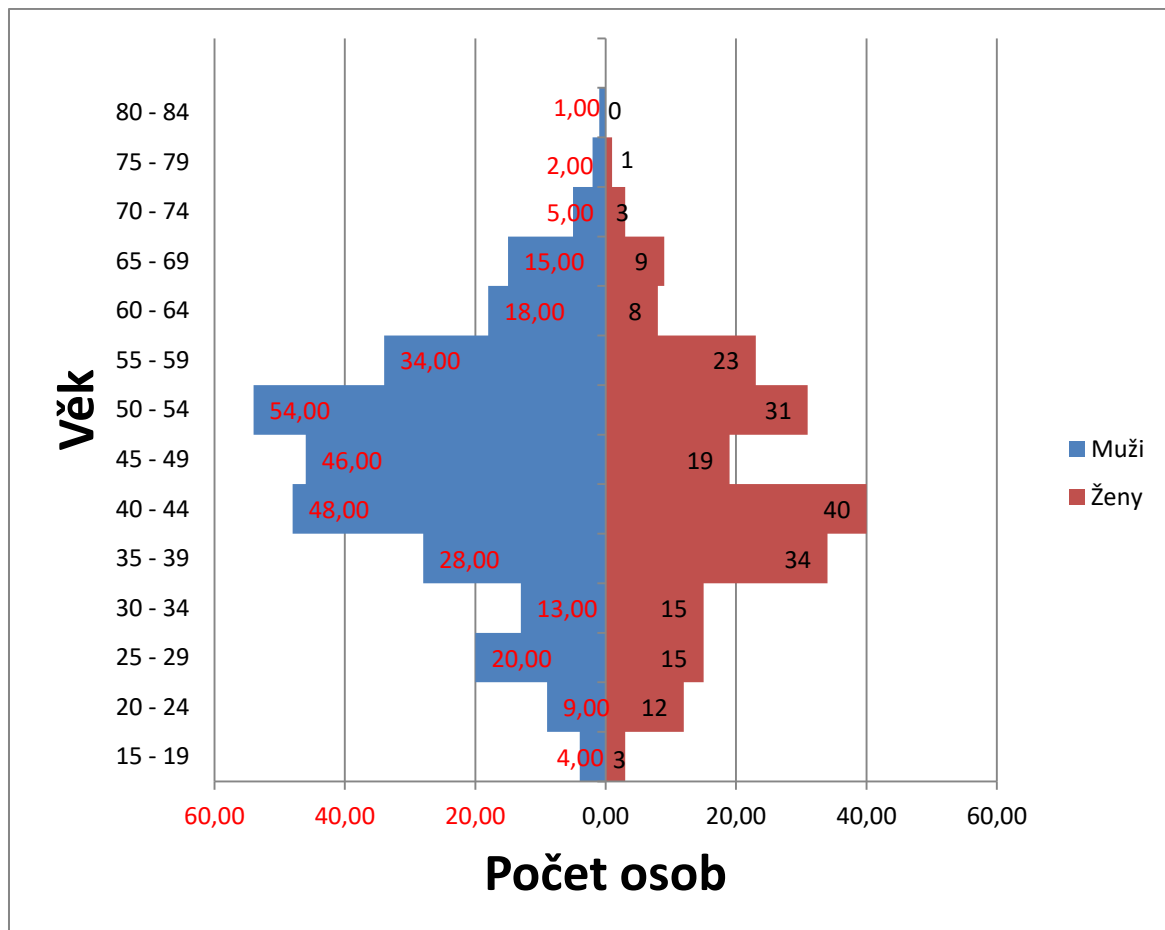

velice nízký, protože v rámci celého trestního řízení byl poměr 2 odsouzení k jednomu osvobozenému (zastavenému) řízení. U žen vidíme vyšší převahu vinných nad zastavenými případy¹¹¹, což je překvapující zjištění vzhledem k datům například z TNK Krnov kde bylo u žen zastaveno na 78% řízení. V Opavě naopak zastaveno bylo pouze 40 % řízení a 53% řízení skončilo rozsudkem vinna. Statistické vychýlení může mít příčinu ve velkém množství případů žen, které úřady shledaly vinnými z členství v nacistických organizacích. Důkazy o členství byly tak nezpochybnitelné a lépe se prokazovala vina. Na rozdíl od okresu Krnov, kde mnoho žen čelilo obvinění pro nadměrný společenský styk s Němci a jejich vina se tak orgánům činných v trestním řízení prokazovala velmi těžce. Každá druhá žena obviněná v souladu s malým dekretem v okrese Opava – venkov odcházela od TNK s nějakým trestem.

Počet obviněných se úměrně zvyšuje s počtem jejich let asi do 54 roku života, jak u mužů, tak u žen. Poté zase pozvolna klesá s postupujícím věkem. Nejvíce obvinění je u mužů mezi 50. a 54. rokem života. U žen obvinění kulminuje mezi 40. a 44. rokem života. Graf č. 9 ukazuje, že nejvíce obviněných mělo mezi 35 až 59 lety jak u mužů, tak u žen. Výsledek není nějak překvapivý, právě v tomto věku přichází nejproduktivnější fáze života a většinou muži jsou na vrcholu svých profesních sil a zastávají nejvyšší funkce a pozice ve svém životě. Jejich sociální status je tak vysoký a dochází k mnoha interakcím s okolím. Tato interakce se pak mohla projevit ve spolupráci s nacismem, stykem s Němci, členství v nacistických organizacích a podobných činnostech týkajících se běžného lidského života a jednání. Nejstarším obviněným mužem a ženou se stali manželé Jan (80) a Jenovéfa Peterkovi (77). Ti skončili před TNK z důvodu spolupráce přesahující nezbytnou nutnost s Němci a přijetí cizí národnosti. Z důvodu nedostatku skutkové podstaty nakonec oba zproštěni obvinění. Naopak nejmladší muž před TNK Opava se jmenoval Jan Wolaschke, osmnáctiletý mladý muž, hlásící se k německé státní příslušnosti. Není známo, jak případ skončil, ale vzhledem k jeho osmnáctinám v době šetření se činu

¹¹¹ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

nemohl dopustit, protože v době ohrožení republiky nebyl plnoletý. Nejmladší žena před TNK Opava – venkov byla, taktéž osmnáctiletá, Erika Wernerová. Obvinění směřovalo na její údajnou činnost v nacistických organizacích. Ovšem TNK případ Wernerové zastavila pro nedostatek skutkové podstaty.

112

Graf č. 9: Obvinění podle pohlaví a věku Opava – venkov

V Okrese Krnov bylo demografické rozložení obviněného obyvatelstva podobné s tím rozdílem, že statistický soubor se vychýlil u mladých mužů a žen ve věku mezi 20. a 24. rokem života. Tam nabýval nezvykle vysokých hodnot v porovnání s TNK Opava – venkov. Důvod vidím v nadměrném společenském styku s Němci mezi touto skupinou osob. V Krnově TNK soudila mnoho případů mladých smíšených manželství nebo mileneckých párů, protože v téměř německém prostředí si Češi velmi těžce hledali protějšky stejné národnosti. V Krnově došlo dokonce k souzení osob mladších osmnácti let.¹¹³ K takovému přehmatu v TNK Opava – venkov nedošlo.

¹¹² SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

¹¹³ FRANEK, Jan. Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, Bakalářská práce, s. 22.

4.4 Obvinění podle povolání

TNK Opava – venkov soudila z hlediska povolání nejvíce ženy v domácnosti. Těch před ní stálo na 192, což představovalo bez mála 17% všech obviněných. V okrese Krnov se také před TNK nejčastěji vyskytovaly ženy v domácnosti. Procento v sousedním okrese se vyšplhalo ještě výše na 26%. Sociální skladba vzhledem k povolání velmi koreluje mezi oběma okresy. Do osmičky nejčastějších povolání patří mimo žen v domácnosti, rolnictvo, dělnictvo, úřednictvo a pracovníci ČSD. Tedy očekávatelný výsledek vzhledem k četnosti povolání v době 2. světové války a krátce po ní.

Tabulka č. 9: Obvinění podle povolání – Opava, Krnov

Povolání	Počet	V procentech
V domácnosti	192	16,70%
Rolník	102	8,87%
Zedník	88	7,65%
Dělník/ce	59	5,13%
Úředník	18	1,57%
Zámečnick	15	1,30%
Tesař	12	1,04%
ČSD	10	0,87% ¹¹⁴

Povolání	Počet	V procentech
V domácnosti	89	26%
Dělník	55	16%
Rolník	26	8%
Úředník	19	5%
ČSD	10	3%
Správce	8	2%
Bez zaměstnání	7	2%
Pensista	5	1%
Obchodník	5	1% ¹¹⁵

Jedinou skupinou, která okupuje přední příčky obviněných dle povolání a v době ohrožení republiky nebyla tak masově rozšířená, je úřednictvo. Ve své bakalářské práci jsem vznesl hypotézu, že úřednictvo v rámci svého povolání bylo v častém kontaktu s velmi širokým okruhem obyvatel. Z podstaty svého povolání tak mohlo být náchylnější ke kolaboraci. Na základě výzkumu TNK Opava – venkov hypotézu musím potvrdit.¹¹⁶ Mezi obviněnými v obou okresech se objevovali také správci či národní správci. Tato málo početná skupina přesto tvořila relativně významný podíl obviněných. Proč k tomu docházelo, není zcela jasné. Zajímavé zjištění nabídl archiv v případě relativně vysokého výskytu povolání tesaře, zámečnicka a zedníka v okrese Opava – venkov.¹¹⁷ Vysvětlení vysokého počtu těchto povolání tkví v tom, že velký počet osob z okresu pracovalo v Německu. Aby si tyto osoby udržely pracovní poměr, musely být většinou organizovány v nějaké nacistické instituci.

¹¹⁴ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

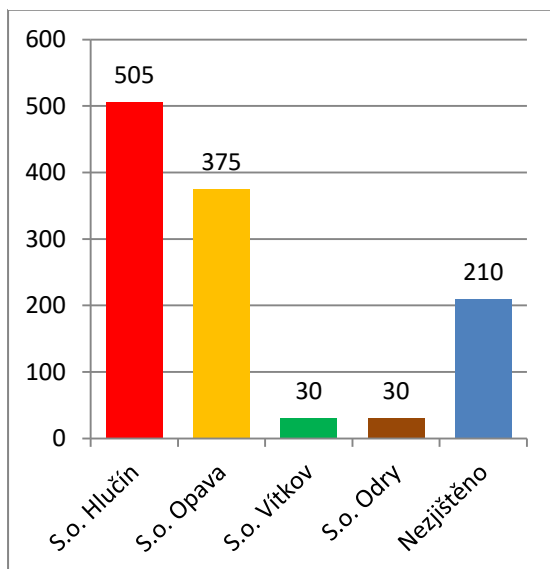
¹¹⁵ FRANEK, Jan. Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, Bakalářská práce, s. 26.

¹¹⁶ Ke stejnému závěru dochází i M. Munzar
MUNZAR, Martin. *Trestní nalézací komise Jičín 1945-1948*. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2012, 94 s., Diplomová práce.

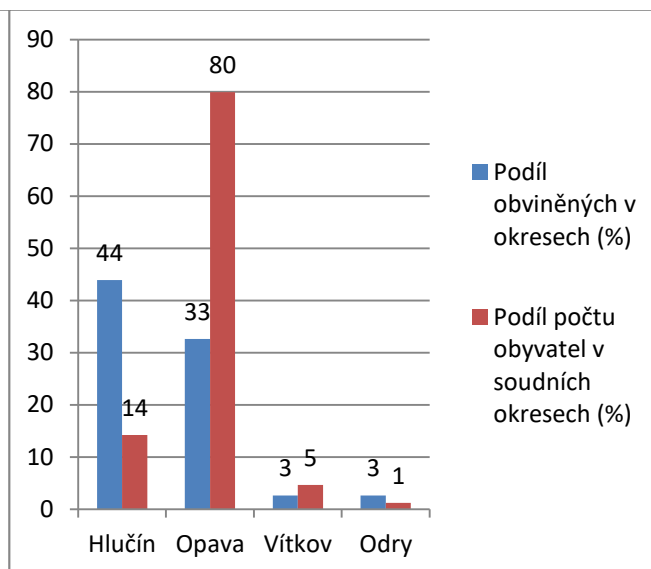
¹¹⁷ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

4.5. Obvinění podle místa bydliště¹¹⁸

Graf č. 10: Počet obviněných v jednotlivých soudních okresech

Graf č. 11: Podíl obviněných v jednotlivých s. o. k podílu počtu obyvatel

Nejvíce obviněných pocházelo ze soudního okresu Hlučín, respektive jeho části příslušející pod okres Opava – venkov. V absolutních číslech TNK soudila 505 (44%) případů z Hlučínska, 375 (33%) z Opavska, 30 (3%) z Vítkovska a 30 (3%) z Oderska. Zajímavý je poměr obviněných k počtu obyvatel v jednotlivých částech okresu (graf č. 11). Na Hlučínsku bydlelo pouze 14% obyvatel z celého okresu, mezi obviněnými jich bylo 44%. Tedy až 3 krát více, než by odpovídalo poměrnému zastoupení. Úplně opačná situace nastala v opavské části okresu, kde podíl obviněných byl pouze 33%, ale počet obyvatel okresu je 80%.¹¹⁹ Vysvětlení vychýlení se může skrývat za vysokou atomizací obcí s malým počtem obyvatel na Opavsku, podpořené vysídlením německy mluvícího obyvatelstva, kde celkový úbytek činil až 50 %.

Tabulka č. 10: Počet obviněných v s. o. a jejich podíl k počtu obyvatel

S. okres	Obvinění	Procenta	Počet obyvatel	Procenta	Podíl obyvatel a obviněných
Hlučín - část	505	44%	8941	14%	6%
Opava	375	33%	50216	80%	0,7%
Vítkov	30	3%	2909	5%	1%
Odry	30	3%	760	1%	4%
Nežjištěno	210	17%			
Celkem	1150	100%	62826	100%	

¹¹⁸ Počet obyvatel je odvozen z posledního sčítání lidu v roce 1930 a bere v potaz pouze české obyvatelstvo

¹¹⁹ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

V málo lidnatých soudních okresech Vítkov a Odry bylo obviněno pouze 3% osob z celkového počtu obviněných, v absolutních číslech 30 osob. Pokud porovnáme počet obyvatel jednotlivých s. o. a obviněných v nich, dostáváme počet obyvatel z s. o., kteří byli souzeni před TNK. V s. o. Odry nalezneme 4% postižených, což odpovídá každému 25. obyvateli okresu souzeného před TNK. Číslo je velmi vysoké a je zapříčiněno patrně vysokým podílem Němců v období války. Prostor pro kolaboraci tak zde existoval více než v jiných s. o. Dalším s. o. s vysokým podílem obviněných k počtu obyvatel je Hlučín – část, kde dokonce každý 16. obyvatel kolaboval s Němci nebo se dopustil přečinu proti malému dekretu. Naopak na Opavsku a Vítkovsku je situace opačná. Zde se přečinu proti malému dekretu dopustilo 0,7%, respektive 1%. V relativních číslech soudila TNK z Opavska každého 142. obyvatele a z Vítkovska každého 100. obyvatele.¹²⁰

4.5.1. Počty a výsledky trestního řízení v s. o. Hlučín – část a v jednotlivých obcích

Tabulka č. 11: Počet případů v jednotlivých obcích v s. o. Hlučín - část

Obec	Případy celkem	Vinní	Zastaveno	Nezjištěno
Hněvošice	97	73	20	4
Chlebičov	27	7	20	0
Kobeřice	48	41	6	1
Malé Hoštice	50	38	12	0
Oldřišov	126	71	53	2
Sudice	3	2	1	0
Služovice	37	14	23	0
Strahovice	33	26	7	0
Třebom	1	0	1	0
Velké Hoštice	58	33	24	1
Vrbka	11	8	3	0

V Hlučíně TNK řešila nejvíce případů provinění proti národní cti. Z celkového počtu 505 případů jich 327 odsoudila a pouze u 170 případů zastavila trestní stíhání. Následující obrázek zachycuje výsledky trestních řízení za jednotlivé obce.¹²¹ Nejvíce případů TNK soudila v Oldřišově¹²²

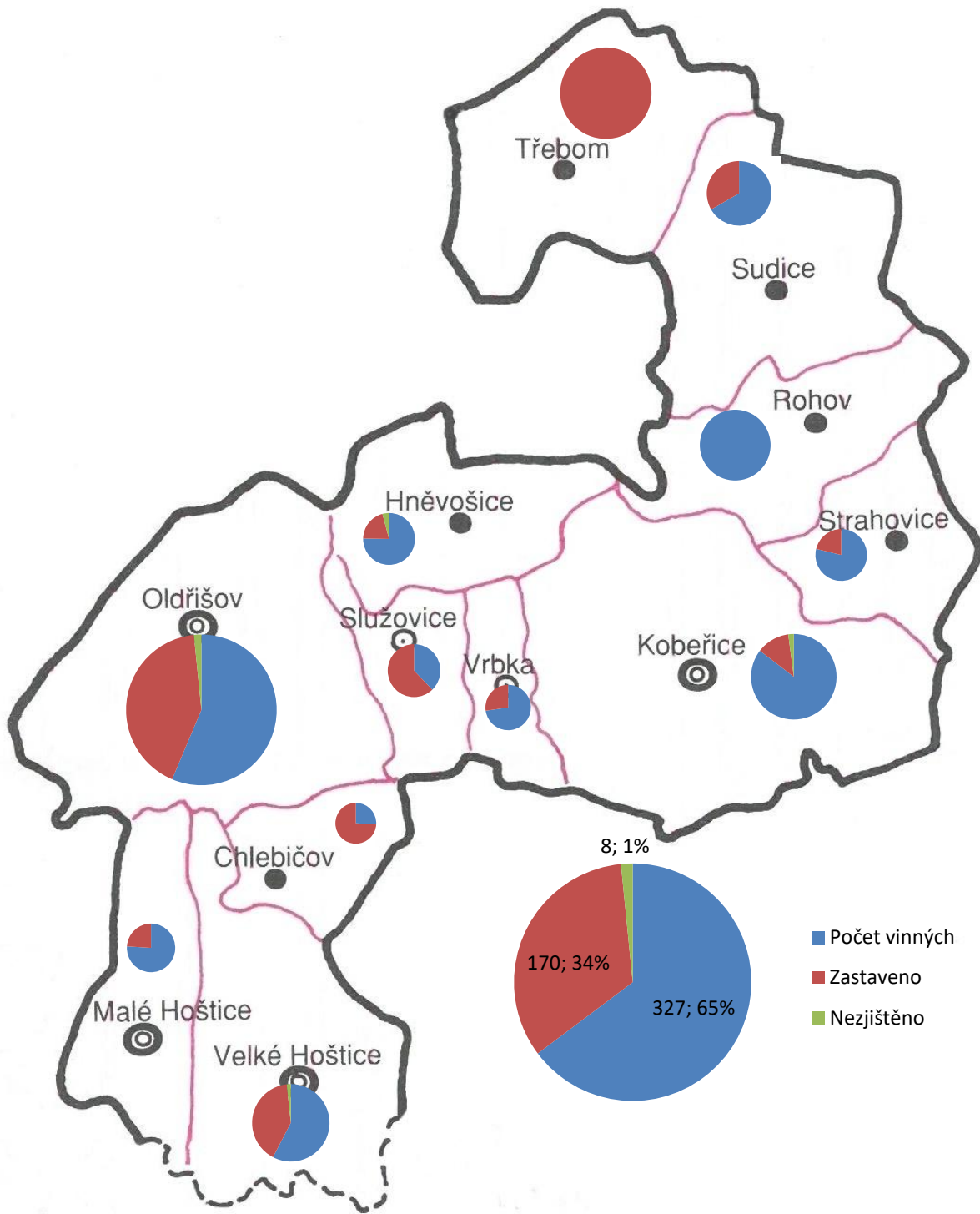
¹²⁰ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

¹²¹ Modrá barva – Vinní, červená zastaveno, zelená nezjištěno

¹²² SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

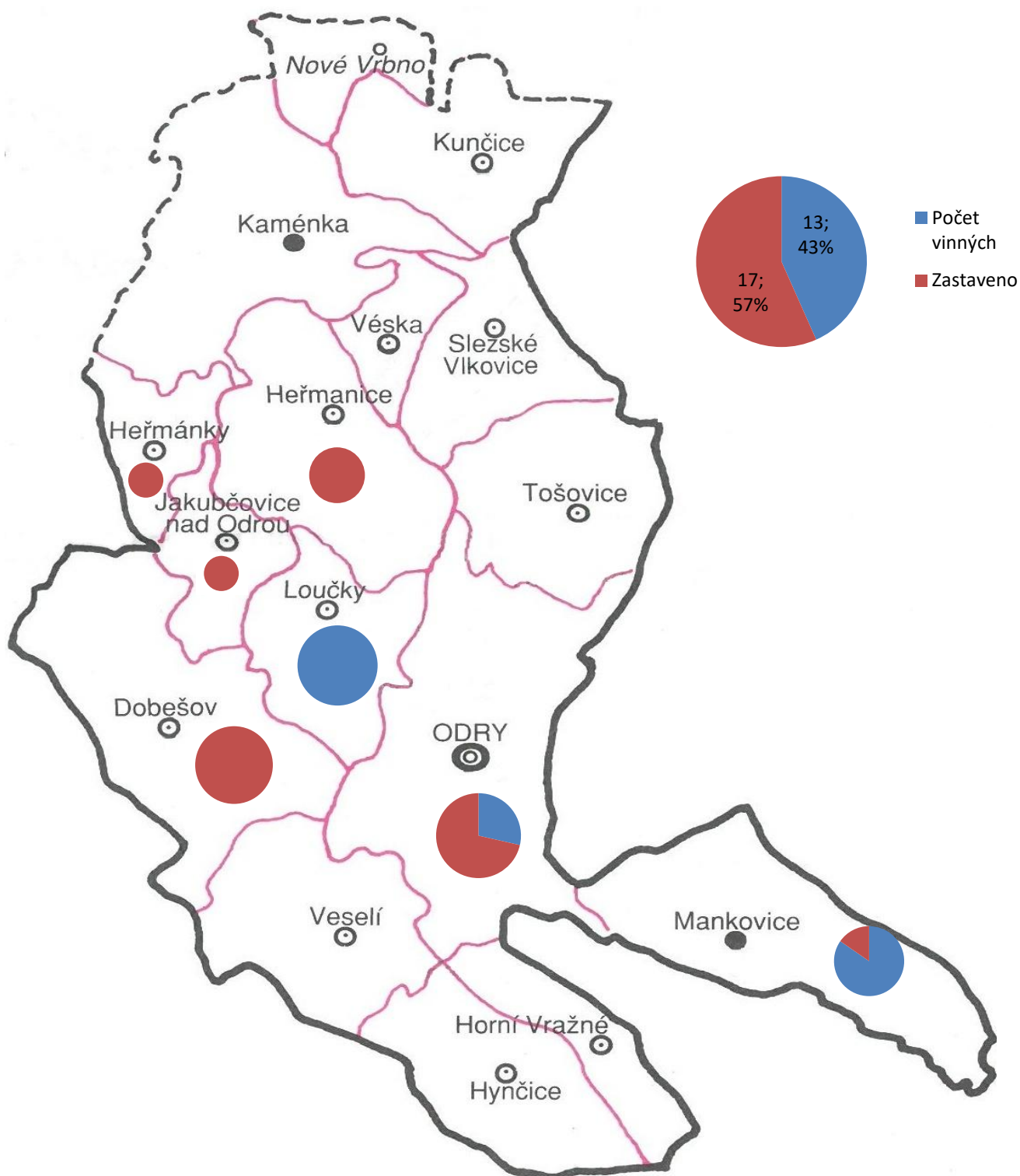
(126), nejméně pak v Třebomí (1). Nejvíce odsouzených bydlelo v obci Hněvošice v absolutních (73 případů). Nejvíce odsouzených v relativních číslech bydlelo zase v Rohově, kde ze 14 případů TNK odsoudila všech 14 osob, což představuje 100% všech případů. Hlučínsko bylo jediným s. o. s trestním nálezem ve všech jeho obcích.

Mapa č. 1: Soudní okres Hlučín - část, kartogram ukazující podíl výsledků trestních řízení

4.5.2 Počty a výsledky trestního řízení v s. o. Odry a v jednotlivých obcích

Mapa č. 2: Soudní okres Odry, kartogram ukazující podíl výsledků trestních řízení

Mapa číslo 2 ukazuje situaci v s. o. Odry. Kde z 30 případů TNK odsoudila pro provinění proti národní cti celkem 13 (43%) osob a u 17 (57%) osob řízení zastavila. Počet případů je vysoký z hlediska počtu českého obyvatelstva, kterého zde bydlelo na 760. Na druhou stranu většina z nich odešla od TNK bez trestu. Nejvyšší počet případů zaznamenala obec Mankovice (13), hned po ní obec

Odry (7). V obci Mankovice komise usvědčila až 11 osob a 2 zprostita obvinění či řízení zastavila. Nejméně podezřelých pak příslušelo do obcí Heřmanice (1) a Loučky nad Odrou (1). V relativních číslech obec s nejvyšším počtem usvědčených jsou právě Loučky nad Odrou s 100% podílem usvědčených. Na druhou stranu vzhledem k nízkému počtu obviněných, výsledek není příliš relevantní. V obcích Dobešov, Heřmánky, Heřmanice a Jakubčovice komise neusvědčila nikoho z přestupku proti národní cti. Žádný případ provinění proti národní cti komise neřešila v obcích Kaménka, Kunčice, Nové Vrbno, Véska, Slezské Vlčovice, Tošovice, Veselí nebo Hynčice. Důvodem nízkého výskytu se může být nízký počet obyvatel a nízký význam obce ekonomického a politického dění.¹²³

Tabulka č. 12: Počet případů v jednotlivých obcích v s. o. Odry

Obec	Případy celkem	Vinní	Zastaveno	Nezjištěno
Dobešov	2	0	2	0
Heřmánky	2	0	2	0
Heřmanice	1	0	1	0
Jakubčovice	3	0	3	0
Loučky n. Odrou	1	1	0	0
Mankovice	13	11	2	0
Odry	7	2	5	0

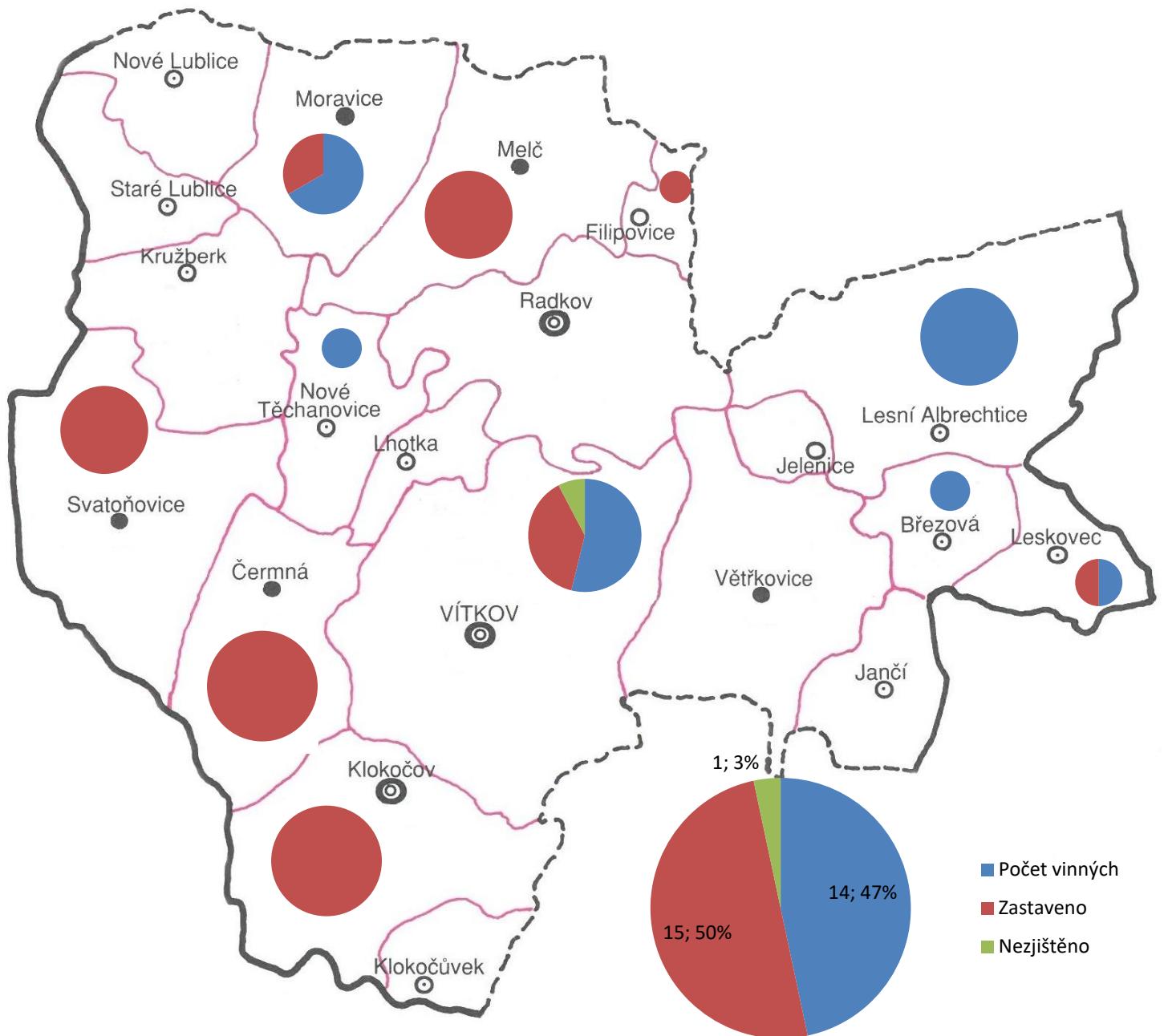
4.5.3. Počty a výsledky trestního řízení v s. o. Vítkov a v jednotlivých obcích

V s. o. Vítkov TNK Opava – venkov soudila taktéž celkem 30 případů jako v s. o. Odry. Velmi podobný byl i podíl odsouzených osob a zastavených trestních řízení. Komise uznala vinným proti provinění proti národní cti celkem 14 osob, v relativních číslech asi 47% případů z celkového počtu soudních řízení. TNK zastavila řízení v 50% řízení, tedy u 15 osob obviněných proti skutkovým podstatám malého dekretu. Výsledek jednoho případu se nepodařilo zjistit. Obec s nejvyšším počtem obviněných byl Vítkov, tedy centrum samotného Vítkovska a obec s největším počtem obyvatel. V obci došlo k trestnímu řízení proti 13 osobám a proti 7 z nich učinila komise trestní nález. Rozhodně není překvapením, že nejpočetnější obec Vítkovska vedla pomyslnou příčku mezi nejvyšším množstvím obviněných před TNK. Naopak obce s nejnižším počtem obvinění Čermná, Filipovice, Březová, Klokočov, Lesní Albrechtice a Nové Těchanovice. I v případě s. o. Vítkov v mnoha obcích nedošlo k žádnému obvinění. Dle mého názoru k tomu nedošlo ze stejného důvodu jako u Oder, a to malá významnost obcí.¹²⁴

¹²³ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

¹²⁴ Tamtéž.

Mapa č. 3: Soudní okres Vítkov, kartogram ukazující podíl výsledků trestních řízení

Obec	Případy celkem	Vinni	Zastaveno	Nezjištěno
Černná	1	0	1	0
Filipovice	1	0	1	0
Březová	1	1	0	0
Klokočov	1	0	1	0
Leskovec	2	1	1	0
L. Albrechtce	1	1	0	0
Melč	2	0	2	0
Moravice	6	4	2	0
Nové Těchanovice	1	1	0	0
Svatoňovice	2	0	2	0
Vítkov	12	6	5	1

Tabulka č. 13: Počet případů v jednotlivých obcích v s. o. Vítkov

4.5.4. Počty a výsledky trestního řízení v s. o. Opava a v jednotlivých obcích

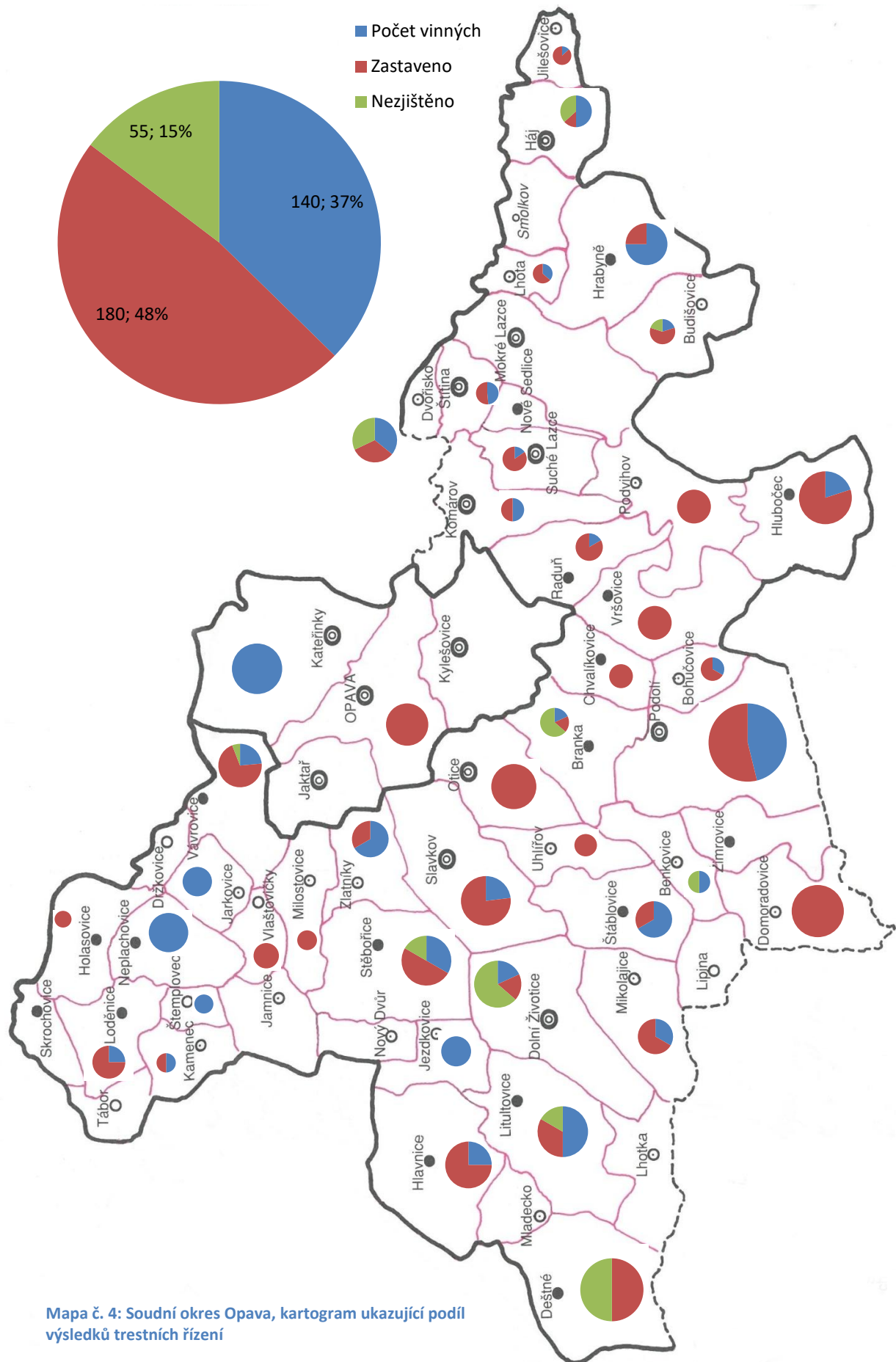
Soudní okres Opava zastával první místo v počtu obyvatel v celém okrese. Obsahoval nejvíce obcí a měl nejvyšší lidnatost. Žilo zde přes 50 000 lidí českého původu a s Němci až 75 000 obyvatel. Přesto množství obviněných zastávalo relativně malou část z celkového počtu před TNK. Pravděpodobně díky atomizaci obcí a jejich rozdrobenosti spousta obcí na Opavsku pozbývala taktéž významu, jako tomu bylo u Oder a Vítkova. Opavsko mělo dokonce, co se týče ohrožení obyvatel stíhání před TNK, nejlepší bilanci. Trestní řízení hrozilo pouze každému 142. českému obyvateli. Z celkového počtu 375 obviněných TNK prokázala vinu u 140 z nich. V relativních číslech až u 37% obviněných. Zastavených případů bylo 180, což představovalo 48% podíl všech obviněných v s. o. Opava. U 55 (15%) případů se nepodařilo zjistit výsledek trestního řízení.¹²⁵

Nejvíce případů TNK řešila v obcích Dvořisko (53) a Štítina (33). Naopak žádný případ nemusela komise řešit v obcích například, Mokré Lazce, Nové Sedlice, Skrochovice, Tábor a další (viz. Mapa č. 4). V s. o. Opava se nachází nejvíce obcí, v nichž komise nemusela řešit jediný případ provinění proti národní cti. V případě obcí Skrochovice, Tábor, Lhotka, Lipina, Jamnice a Smolkov je absence případů provinění proti národní cti z hlediska nízkého počtu obyvatel pochopitelná. Skutečnost absence těchto případů potvrzuje hypotézu o nízké důležitosti obcí s nízkým počtem obyvatel, tudíž i nízkým procentem obviněných v celém soudním okrese Opava.

V podstatě pro celý soudní okres Opava – venkov lze vyvodit a zobecnit přímou úměru mezi počtem obviněných a počtem obyvatel v jednotlivých obcích. Čím více byla obec významnější a počet obyvatel vyšší, tím více se v ní vyskytovalo obviněných.

---

¹²⁵ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

Tabulka č. 14: Počet případů v jednotlivých obcích v s. o. Opava

Obec	Případy celkem	Vinni	Zastaveno	Nezjištěno
Bohučovice	3	1	2	0
Bílovec	1	0	1	0
Branka	11	2	2	7
Budišovice	5	1	3	1
Deštné	4	0	2	2
Domašov	1	0	1	0
Domoradovice	3	0	3	0
Dvořisko	53	19	17	17
Dolní Životice	11	2	2	7
Bezuchov	1	1	0	0
Držkovice	2	0	0	2
Benkovice	2	1	0	1
Gručovice	1	1	0	0
Háj	30	15	4	11
Hlavnice	4	1	3	0
Hrabyň	4	3	1	0
Hlubočec	5	1	4	0
Holasovice	4	0	4	0
Hradec	3	1	2	0
Chvalíkovice	1	0	1	0
Jarkovice	2	2	0	0
Jezdkovice	1	1	0	0
Jilešovice	15	2	13	0
Kačer	1	0	1	0
Kamenec	8	4	4	0
Kajlovec	2	0	2	0
Kateřinky	1	1	0	0
Komárov	6	3	3	0
Kouty	2	1	1	0
Kravaře	3	2	1	0
Lhota u Opavy	11	4	7	0
Litultovice	6	3	2	1
Loděnice	4	1	3	0
Mikolajice	3	1	2	0
Milostvovice	3	0	3	0
Moravský Mlýn	1	0	1	0
Neplachovice	1	1	0	0
Opava	1	0	1	0
Otice	2	0	2	0
Podolí	13	6	7	0
Podvihov	1	0	1	0

Příšt	1	0	1	0
Radkov	6	2	3	0
Raduň	6	1	5	0
Slavkov	13	3	10	0
Stěbořice	6	2	3	1
Stonařov	1	0	1	0
Suché Lazce	13	2	11	0
Štáblovice	3	2	1	0
Štěmlovec	1	1	0	0
Štítina	33	16	17	0
Uhlířov	3	0	3	0
Vlaštovičky	1	0	1	0
Vršovice	4	0	4	0
Vávrovice	17	4	12	1
Zlatníky	3	2	1	0

5. Odvolací řízení

Přítomnost obhájce u trestního řízení přestupku proti národní cti se zakazovala na rozdíl od trestních řízení u MLS. Na druhou stranu existoval zde opravný prostředek. Ten zaručoval obviněnému právo se proti rozsudku odvolat. Odvolací komise příslušely k ZNV v Ostravě, Brně a Praze. V těchto komisích sedávaly práva znalý a erudovaný odborníci oproti TNK, které byly v podstatě více lidové, než odborné. Účastník trestního řízení vlastnil dokonce právo dovolání k nejvyššímu soudu. V případě dovolání však rozsudek nižší instance nabyl právní moci a obviněný musel buď, zaplatit pokutu, nebo nastoupit trest odnětí svobody ve stanovené délce. U případů provinění proti národní cti neexistoval žalobce, žalovaná strana tak neměla možnost se odvolat.

Čas na odvolání stanovily prováděcí směrnice na 3 dny od písemného doručení rozsudku obviněnému. Odvolání v případě Opavy – venkov se posílala na ZNV Ostrava. ZNV Ostrava buď, vyhověl obviněnému, nebo potvrdil trestní nález v celém jeho rozsahu, nebo jej zmírnil. Nejvíce odvolání podávaly osoby s vysokými tresty jako například Karel Kubesa, který čelil obvinění z udávání a spolupráce s nacisty, nebo Antonín Ochrana z Dolních Životic. Ochrana dostal pokutu 150 000 Kčs a trest odnětí svobody v délce trvání 6 měsíců. Často se odvolávaly také ženy samoživitelky, pro které peněžité trest, i relativně malý, znamenal existenční problémy. V takovém případě odvolací komise osobám zodpovědným za výchovu malých dětí většinou vyhověla a peněžité trest snížila na únosnou mez. Jejich trest však úplně nesmazala. Stejně tak komise povětšinou vyhověla starším lidem, invalidům, pensistům a dalším lidem v existenčních problémech.

Jednou odvolací komise posuzovala žádost o milost pro Jana Hanzlíka z Hněvošic, člena nacistických organizací, který dostal pokutu 2000 Kčs. Zámečník z Hněvošic byl ale dost solventní na

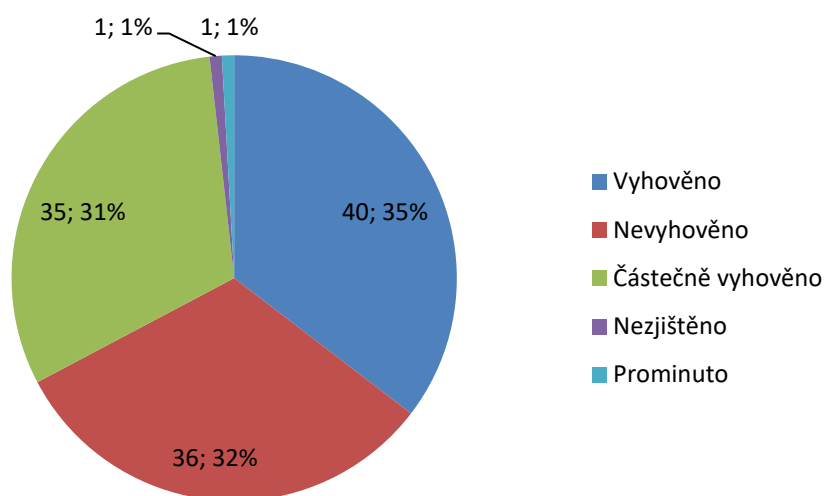

to, aby pokutu splatil a příslušná odvolací komise návrh zamítla. Na druhou stranu v případě odvolání Alfonse Stiborského zedníka z Chlebičova, taktéž člena nacistických organizací, komise sice trestní nález potvrdila, ale trest zcela prominula. Stiborský se ale neradoval dlouho a v druhé fázi retribucí po roce 1948 ho TNK odsoudila znovu a místo 2000 korun zaplatil 5000.

Celkově archivní materiály registrují 113 odvolání. U 40 případů, v relativních číslech u 35%, komise vyhovělo odvoláno v celém jeho rozsahu. Nejčastějším důvodem vyhovění odvolání se stalo promlčení přestupku. Obvinění se často hájili i tím, že dané přestupky spáchali pod nátlakem nebo byli podle svých slov, křivě obviněni. Komise však většinou brala v potaz pouze promlčení a málokoho osvobodila z jiného důvodu. ZNV¹²⁶ Ostrava částečně vyhověl 35 osobám, což představuje 31% všech odvolání a nevyhověla 36 případům, tedy 32% odvolání. U Antonína Ochrany, osoby s nejvyšším trestem, se nepodařilo zjistit výsledek odvolání.

V Krnově odvolací komise řešila pouze 23 případů, z nichž u 9 zcela vyhověla obviněnému, 5 osobám částečně vyhověla, 4 osobám odvolání nepomohlo ani ke zmírnění trestu a u 5 osob se nepodařilo zjistit výsledek.¹²⁷

Graf č. 12: Odvolací řízení

128

¹²⁶ Zemský národní výbor

¹²⁷ FRANEK, Jan. Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, Bakalářská práce, s. 28.

¹²⁸ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

6. Rozbor jednotlivých případů a důvody obvinění

Samotný malý dekret neobsahoval přestupky provinění proti národní cti. Dokonce ani neobsahoval definici národní cti. Lidé, aby se neprovinili proti malému dekretu, nesměli vzbudit v době ohrožení republiky veřejné pohoršení. Toto dost vágní slovní spojení dostalo bližší podobu při vydání směrnice MV k malému dekretu. Ta obsahovala 9 provinění proti národní cti:

1. *„Hlášení se k německé nebo maďarské národnosti, nemělo-li již za následek ztrátu československého státního občanství nebo vědomé podporování odnárodňovacích snah Němců nebo Maďarů.*
2. *Politická spolupráce s Němci nebo Maďary, jakož i členství ve fašistických organizacích, jednal-li pachatel s obzvláštní horlivostí, překročuje tak ve značné míře normální rámeček svých členských povinností.*
3. *Propagování, obhajování, vychvalování nebo podpora nacismu, fašismu nebo antisemitismu*
4. *Schvalování, podpora nebo obhajování nepřátelských projevů nebo činů nacistů, fašistů a českých nebo slovenských zrádců*
5. *Odborná spolupráce s Němci, Maďary a s českými nebo slovenskými zrádci, přesahující meze průměrného nařízení výkonu.*
6. *Ucházení se o povýšení, vyznamenání, odměny, služby a jiné výhody u německých nebo maďarských funkcionářů, nebo poskytování úplat a různých jiných výhod okupantům.*
7. *Zneužívání postavení na vedoucím místě, dosaženého pomocí okupantů, k získání nebo zabezpečení osobního prospěchu přísluhováním okupantům na úkor podřízených*
8. *Společenský styk s Němci nebo Maďary v rozsahu přesahujícím míru nezbytné nutnosti, jakož i hospodářský styk s Němci nebo Maďary, přesahující tuto míru za účelem dosažení nadprůměrného obohacení a směřující k vědomému podporování okupantů*
9. *Týrání, urážení nebo terorizování Čechů a Slováků, spáchané ve službách nebo v zájmu okupantů nebo ve snaze zalíbit se jim.*¹²⁹

Podíváme – li se na skutkové podstaty směrnice MV,¹³⁰ zdají se velmi konkrétní a jasné. V praxi to ale znamenalo, že za propagování, schvalování, odbornou spolupráci s německými okupanty mohl být odsouzen téměř kdokoliv. Stejně to bylo i s nadměrným společenským stykem s Němci. Zatímco lidé ze smíšených manželství uzavřených před platností malého dekretu se nemuseli ničeho obávat,

¹²⁹ Směrnice ministerstva vnitra k provedení dekretu presidenta republiky č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti. § 1, odst. 10

¹³⁰ Ministerstvo vnitra

lidé stýkající se s protějšky cizí národnosti čelili v poválečné době problémům. Tato schizofrenní situace se vyskytovala v mnoha dalších případech týkajících se malého dekretu. Například u provinění z terorizování Čechů nebo odborné spolupráci s Němci.

Komise tak málokdy určily přesně skutkovou podstatu podle prováděcí směrnice MV. TNK Opava – venkov více než TNK Krnov v rozsudcích dbala na vyjádření přestupku podle směrnice MV, ale stejně jako TNK Krnov nevyužila všech kazuistických provinění a vystačila si jen s pár přestupky. Stejně jako při rozboru případů u TNK Krnov jsem činy rozdělil do šesti skupin, jež lépe vystihují situaci u TNK Opava – venkov. U jednotlivých rozborů jsou potom vybrány osoby tak, aby pokryly všechny skutkové podstaty dle tabulky č. 11. Dále aby se ve vzorku vyskytovala alespoň jedna žena, jeden muž, jeden vinný, jeden nevinný, mladší lidé, lidé středního věku, starší lidé a lidé z nejrůznějších sociálních vrstev.

Tabulka č. 15: Výčet skutkových podstat¹³¹

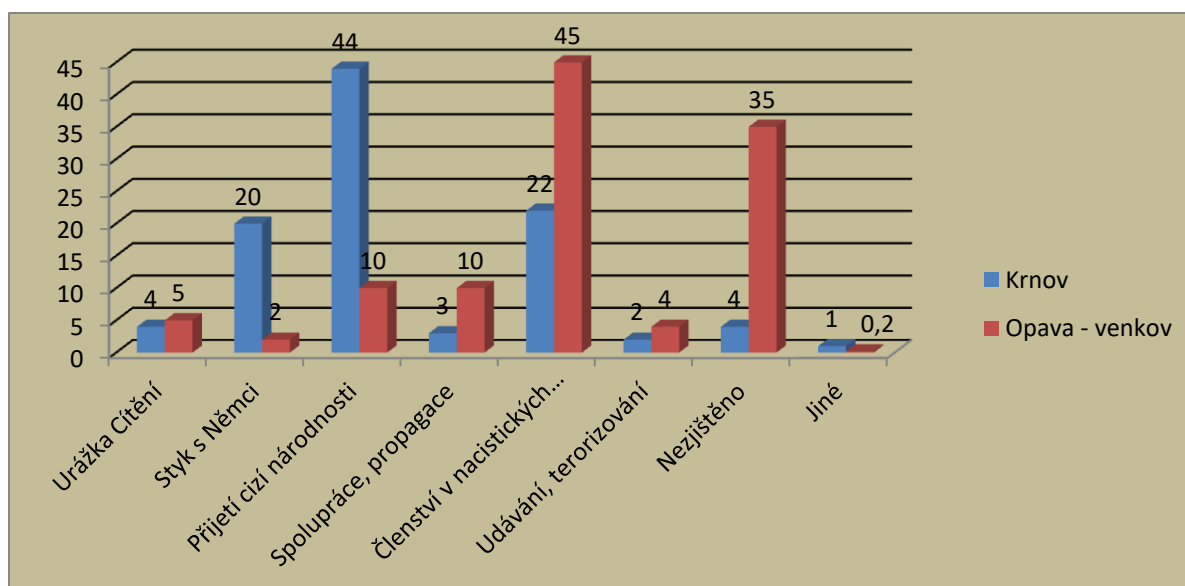
Skutková podstata	Počet	V procentech
Urážka cítění	51	5
Styk s Němci	23	2
Přijetí cizí národnosti	94	10
Spolupráce, propagace	91	10
Členství v nacistických organizacích	422	45
Udávání, terorizování	37	4
Nezjištěno	328	35
Jiné	2	0 ¹³²

Nejvíce přestupků v opavském okrese proti národní cti vykazovalo skutkovou podstatu členství v nacistických organizacích (45%). TNK Krnov také zaznamenala vyšší počet případů v tomto provinění (22%). Druhým nejčastějším přestupkem se stalo přijetí či hlášení se k cizí státní příslušnosti (národnosti). Toto zjištění v národnostně smíšeném okrese, není překvapením. Naopak TNK minimálně soudila společenský styk s Němci na to, že okres obývali z poloviny němečtí obyvatelé. V sousedním okrese styk s Němci patřila tato skutková podstata mezi početné a časté přestupky proti malému dekretu. Na druhou stranu by tento fakt mohl potvrzovat hypotézu o snaze TNK Opava – venkov soudit hlavně těžší případy kolaborace. Třetím nejčastějším deliktem byla propagace nacismu, která se zase naopak velmi málo vyskytovala v krnovském okrese. Další přestupky jsou procentuálně v obou okresech srovnatelné se stejným relativním výskytem.

¹³¹ Údaje v tabulce jsou získány ze vzorku 940 obviněných. Při součtu procent dostaneme číslo vyšší než 100, jelikož jsem zohlednil kumulaci činů.

¹³² SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

Tabulka č. 16: Porovnání četností skutkových podstat v procentech

Kolona jiné obsahuje případ Josefa Vavry a Gustava Holubáře. Vavra¹³³ podle protokolu odcizil jízdní kolo. Komise případ zastavila nikoliv z důvodu nedostatku skutkové podstaty, jak bychom očekávali, ale z důvodu neprůkaznosti důkazního materiálu. Gustav Holubář¹³⁴ zase vlastnil členskou legitimaci v lize proti bolševismu, ta ale v době konání trestního přelíčení nepatřila mezi fašistické organizace, Holubáře tak TNK osvobodila z nedostatku skutkové podstaty.

6.1. Uražka cítění českého lidu

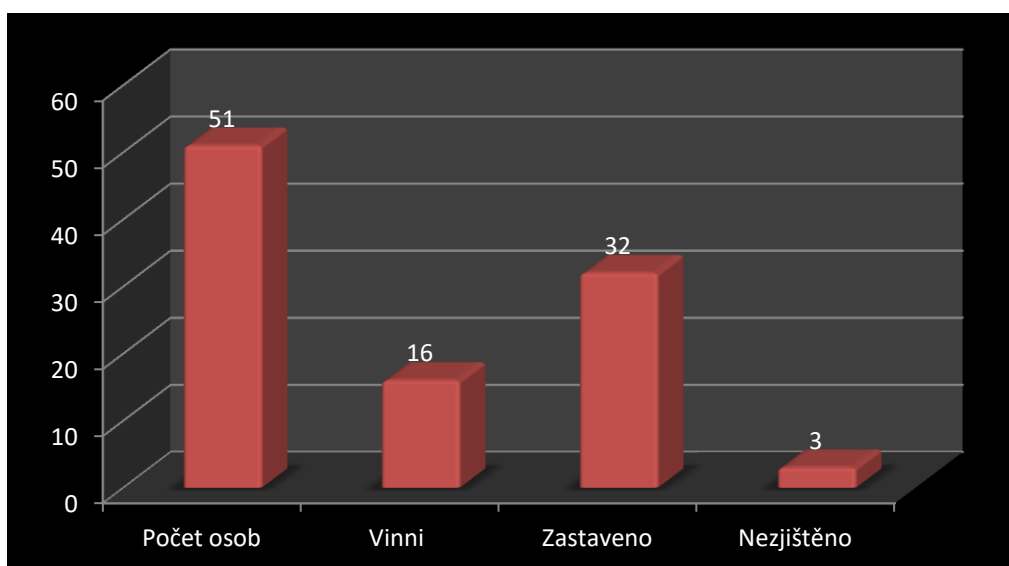
Urazit cítění českého lidu mohl kdokoli, kdo se jakkoliv nevybíravě ohradil proti Československé republice nebo proti prezidentu Benešovi. Nebezpečí skýtalo také vyslovování pochvalných ód na účet protektorátních, nacistických či německých institucí. Hrubé výroky na adresu češtví, vychvalování německého charakteru TNK také trestala.

Velmi vágní kazuistika umožňovala postihnout téměř kohokoliv a vytvářela tak manévrovací prostor pro vyřizování si účtů mezi sousedy. Velké množství lidí obvinili jejich blízcí či sousedé z různých výroků vyvolávající veřejné pohoršení, ale pouze v 16 případech TNK prokázala vinnu. Z celkového počtu 51 osob obviněných pro pohoršení, to představovalo 31% odsouzených za tento delikt. Pokud obžalovaný spáchal tento přestupek a nic jiného mu TNK neprokázala, odcházel s nízkým trestem do výše 2000 Kčs. Výjimkou v tomto směru byl Josef Pinkas, který si za svoje výroky vysloužil trest pokutu 25 000 Kčs a v případě neodbytnosti 3 měsíce vězení.

¹³³ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 341, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Josef Vavra

¹³⁴ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 346, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Gustav Holubář

Tabulka č. 17: Počet obviněných - urážka citění

135

6.1.1. Karel Cigánek – vinen

Karel Cigánek, mimo to, že měl podle udání Marie Kostelňákové a Josefa Kaduly nutit české občany, aby zdravili pozdravem Heil Hitler, byl členem Deutsech Rotes Kreuz. TNK Opava – venkov ho v lednu 1947 odsoudila k pokutě 20 000 Kč, trestu veřejnému pokárání a v případě neodbytnosti dvou měsíčním vězením. Udání na Karla Cigánka podali výše zmínění někdy v září 1946. Tedy v době, kdy už byl trestný čin promlčen. Případ velmi dobře ilustruje, jakým způsobem musel být ONV Opava – venkov zahlcen případy malého retribučního dekretu, když komise nebyla schopna, ani po roční praxi si této významné skutečnosti všimnout.

Karel Cigánek se samozřejmě odvolal a odvolání bylo vyhověno v celém jeho rozsahu. Případ, by nebyl ničím zajímavý, pokud by skončil takhle, ale po čas odvolacího řízení se vynořily další skutečnosti ilustrující tuto dobu zmatků. Není překvapivá výpověď Karla Cigánka, který vehementně popírá svědecké výpovědi Kaduly a Kostelňákové. Co ale překvapivé bylo, že u odvolacího řízení se zjistila naprostá neprofesionalita TNK, která brala v potaz pouze důkazy svědčící o vině obviněného. Navíc tyto důkazy, opírající se pouze výlučně o svědecké výpovědi, byly častokrát v rozporu. Například v protokolárním výsledku dne 16. 12. 1946 je uvedeno toto: „Svědčyně tvrdí obviněnému podstatný obsah své výpovědi do očí, avšak s tou změnou, že ho nemůže viniti z toho, že ho viděla nutiti děti, aby zdravili nacistickým pozdravem.“¹³⁶ Dále se prokázala naprostá nedůvěryhodnost svědka Josefa Kaduly. Josef Kadula známý jako opilec pozbýval ve Smolkově dobré pověsti. Naopak za Karla Cigánka a jeho spolehlivost se postavila celá řada obyvatel vesnice. Členství Karla Cigánka

¹³⁵ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

¹³⁶ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 339 Trestní spisy – provinění proti národní cti, Karel Cigánek

v německém červeném kříži se taktéž nepodařilo prokázat. Koneckonců, německý červený kříž nebyl ani na seznamu nacistických organizací. S ohledem na všechny tyto skutečnosti se odvolací komise v čele s Dr. Pouchlým rozhodla odvolání vyhovět v celém jeho rozsahu.¹³⁷

6.1.2. Josef Pinkas – vinen

Josef Pinkas se dle vyšetřovacích protokolů vzbudil veřejného pohoršení, když v době okupace koncem měsíce listopadu 1938 v sokolovně ve Smolkově, pronesl výrok: „*Hitler je dobrý člověk, a že se budeme míti všichni dobře.*“¹³⁸ Jeho plamenné prohlášení slyšeli všichni obyvatelé přítomní v sokolovně. Ti se tam sešli za účelem hlasování, zda souhlasí s německým režimem. Tím, ale výčet Pinkasových provinění proti národní cti nekončil. Podle svědků Leopolda Bunčkeho, Františka Heroka, Mikuláše Martiníka a Františka Holcara se Josef Pinkas před rokem 1938 vždy choval jako řádný Čech a také jako řádný Čech vystupoval. Vše se ale změnilo po příchodu vojsk německé okupační správy. Pinkas neustále vzbuzoval veřejné pohoršení a urážel cítění českého lidu pochvalnými výroky na nacistické Německo, nosil v klopě svého kabátu hákový kříž a hanobil ČSR.

Taktika obhajoby obviněného se nijak nelišila od taktiky jiných obžalovaných. Snažil se zkompromitovat a znedůvěryhodnit ostatní svědky různými obviněními o kolaboraci. Dále se hájil svoji choromyslností a tím, že byl k výrokům v sokolovně sveden. Podle jeho slov, celá řada svědků měla dosvědčit jeho dobrou pověst, ale k tomuto aktu se odhodlali pouze dva.

Na schůzi 14. prosince 1946 se TNK rozhodla Josefa Pinkase odsoudit k peněžitému trestu 25 000 Kč, veřejnému pokárání a v případě neodbytnosti k 3 měsícům vězení. Josef Pinkas, jako jeden z mála, jemuž byl udělen tak vysoký trest, se proti rozsudku neodvolal.¹³⁹

6.1.3. Valentin Kocián – nevinný

Valentin Kocián, narozen 2. 8. 1894 podle obžaloby vydal dobrovolně a vědomě „*potvrzení Marii Gerbertové, pro jejího manžela Aloise Gerberta, který se nachází ve věznici lidového soudu v Opavě a bude souzen pro protistátní činnost...Vydáním potvrzení němci a nacistovi Gerbertovi urazil Kocián cítění českého lidu, což také vzbudilo u zdejšího českého obyvatelstva veřejné pohoršení.*“¹⁴⁰³³⁸ Tato slova stála v udání ze dne 7. 3. 1946, které zaslal jeden z vyšetřujících lidových soudců v Opavě

¹³⁷ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 339, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Karel Cigánek

¹³⁸ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 339, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Josef Pinkas

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 338, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Valentin Kocián.

V protokolárním výsledku provedenému již 6. 3. 1946, tedy o den dříve, než přišlo udání, Valentin Kocián uvedl: „Aloise Gerberta jsem poznal osobně v době okupace, kdy Gerbert působil ve Štítině jako německý starosta obce...Mluvil se mnou jen česky, ač já německy ovládám, a nikdy se vůči mě nějak povýšeně nechoval ani nevystupoval. Jako starosta přicházel mi Gerbert ve všem vstříc.“ 338 Valentin Kocián v protokolárním výsledku nevyvrátil obvinění jemu davané za vinu, na svém jednání totiž nespatořoval nic špatného. Nakonec mu dala zapravdu i TNK v čele s doktorem Tomáškem a 2. 5. 1947 ho omilostnila pro nedostatek skutkové podstaty trestného činu dle citovaného dekretu.¹⁴¹

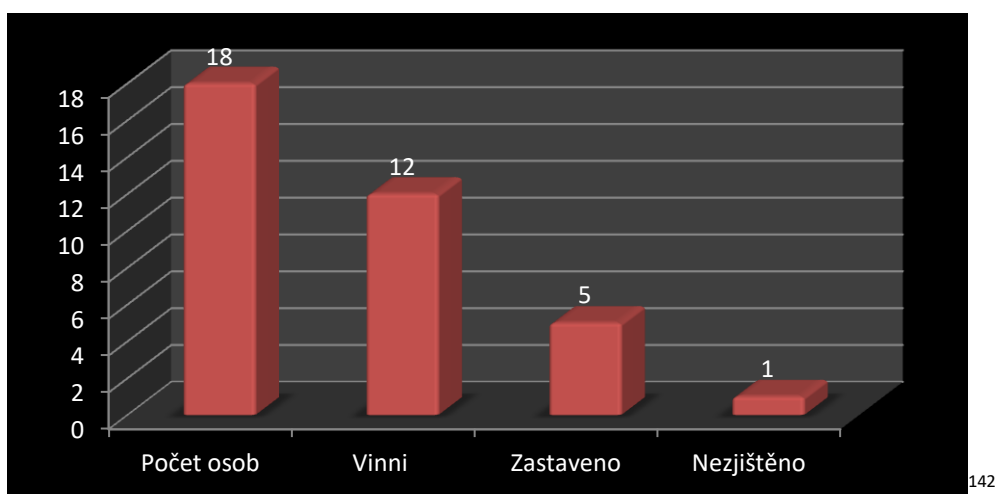
6.2. Nadměrný společenský styk s Němci

Přestupku pro nadměrný společenský styk s Němci přesahující rámec nezbytné nutnosti porušil každý, kdo se například intimně scházel se svými protějšky německé národnosti, ten kdo posílal děti do německých škol, osoby, jejichž děti chodily do Hitlerjugend nebo osoby s velmi blízkými vztahy s pohlaváry nacistického režimu. Pro tento přestupek mohl být souzen i ten, kdo zaměstnal osobu německé národnosti. Pokud se přestupek vyskytoval samostatně v trestním protokolu a nedošlo tak ke kumulaci provinění, obviněný často vyvázl s nízkým trestem nebo vůbec žádný trest nedostal.

Nejnižší trest si odnesl Jan Bria za intimní styk s Němkou. Od komise dostal pokutu 1000 korun a náhradní trest vězení v řádu dní. Naopak nejvyšší trest dostal František Kozel. Peněžitý trest v hodnotě 10 tisíc korun československých byl vysoký za pouhý styk s Němci.

Celkem z tohoto přestupku TNK obvinila 18 osob. Přesně 2/3 osob uznala vinnými u přibližně 1/3 řízení zastavila a pro jeden případ nejsou data známá. Stejně jako u provinění proti národní cti se málokdy vyskytovala tato skutková podstata osamocená. I proto pozorujeme vysoký podíl odsouzených vůči obviněným z tohoto přestupku.

Tabulka č. 18: Počet obviněných – styk s Němci

¹⁴¹ Tamtéž.

6.2.1. Liboslav Košacký – vinen

Liboslav Košacký měl za dobu okupace malou živnost prodeje uhlí. Taková živnost se podle svědků Čechům jen tak nepřidělovala. Svědci dále uvedli, že Košacký zneužíval svého postavení a nadbíhal Němcům, jak jen mohl. Například Josef Weiss ve svém protokolárním výsledku 8. dubna 1946 uvedl: „*Je důvodné podezření, že Liboslav Košacký z Chabičova hlásil se za doby okupace k německé národnosti, aneb byl německým okupantům nakloněn, což by nasvědčovalo tomu ta okolnost, že v letech 1940 – 1941 byl zaměstnán na obecním úřadě v Háji při vydávání stravovacích lístků, ke kterýmto službám nebyl vzat Čech aneb osoba, která nebyla nakloněna Němcům. Také jako obchodník s uhlím dodával Němcům vždy plný kvantum uhlí, kdežto osobám české národnosti dodával uhlí omezeně.*“¹⁴³ Na této skutkové podstatě trestného činu dle malého retribučního dekretu se shodla trojice svědků.

Liboslav Košacký vinu odmítl s tím, že nikdy od nikoho žádný úplatek nepřijal a ani nikomu nenadbíhal, aby dostal nějaké výhody. Pro svoje tvrzení však neměl žádných důkazů a tak se ho trestní senát rozhodl odsoudit k pokutě 30 000 Kč, veřejnému pokárání a v případě neodbytnosti 3 měsícům vězení pro spolupráci s nacistickou okupační mocí.

Liboslav Košacký podal proti trestnímu nálezu odvolání. Odvolací komise při ZNV v Ostravě však trestní nález první stolice potvrdila, avšak peněžitý trest s ohledem na existenční poměry snížila na 15 000 Kč a náhradní trest vězení snížila také o polovinu ze stávajících 3 měsíců na 6 neděl.¹⁴⁴

6.2.2. Vilém Šamárek – vinen

Vyšetřující komise při ONV v lednu 1947 projednávala případ dozorce v pracovním táboře ve Vítkově Viléma Šamářka. Ten se v onom pracovním táboře intimně stýkal s Němkou Pietruschkovou. Vilém Šamárek měl dále dle obžaloby Němce Pietruschkové nosit různé potraviny, dokonce pro ni ukradl radiopřijímač z tábora, který později vrátil, neuposlechl rozkaz nadřízených, aby s Němkou ukončil vztah a vzbudil ve Vítkově veřejné pohoršení.

Původně Vilém Šamárek, narozen 1. 7. 1920 bytem ve Vítkově, v protokolárním výsledku u státní bezpečnosti uvedl, že se s onou Němkou Elsou Pietruschkovou zná již od roku 1943 a právě od tohoto roku s ní udržuje intimní poměr. Podle jeho slov se chtějí vzít. Na otázku, proč nechce české děvče, uvedl, že je slabý na plíce a nechce škodit českému děvčeti, navíc Němka Pietruschková již dvě děti má, tudíž jí nevadí tato zdravotní překážka. Ovšem o více jak půl roku poté uvedl, že Němku poznal až v pracovním táboře a že ho dotyčná Němka doslova očarovala. Podle Šamářka to

---

¹⁴² SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

¹⁴³ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 339, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Liboslav Košacký.

¹⁴⁴ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 339, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Liboslav Košacký.

Pietruschková s muži uměla a dokázala je obelhat. Nicméně Šamárek skutečně zamýšlel si dotyčnou vzít za manželku a domníval se, že pokud bude lhát o délce vztahu, umožní mu to vyvinění se z nastalé situace.

Nicméně 7. 2. 1947 TNK vynesla nad Šámárkem rozhodující verdikt. Šamárek byl odsouzen k pokutě 4 000 Kč, veřejnému pokárání a v případě neodbytnosti k jednomu měsíci vězení.¹⁴⁵

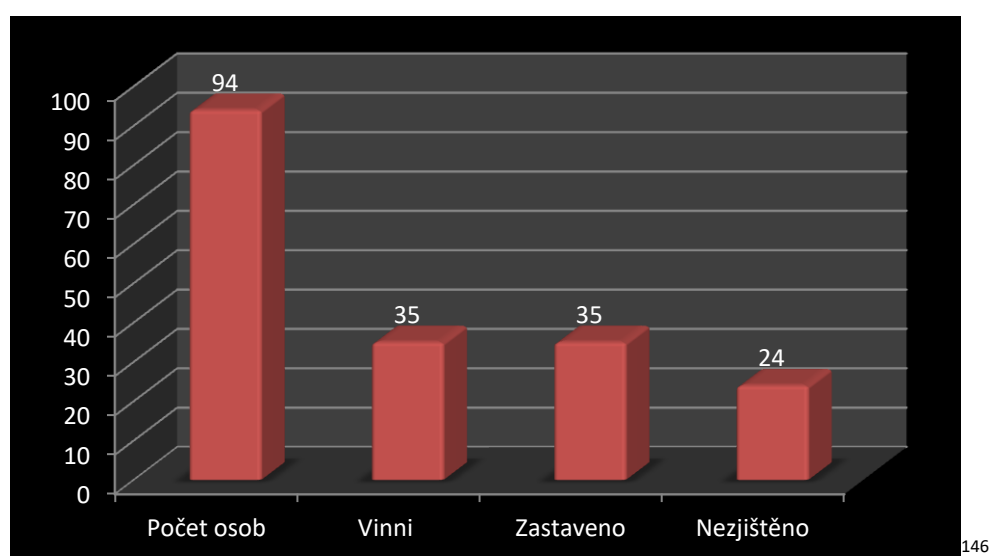
6.3. Přijetí německé nebo maďarské národnosti

Tato skutková podstata nejvíce posunula malý dekret z roviny občanské cti do roviny cti národní. Vstupoval tak do základních lidských a svobod, práva na sebeurčení. Kdokoliv se přihlásil nebo přijal v době ohrožení republiky německou národnost, mohl čelit obvinění proti národní cti. Výchozím bodem zvolení národnosti bylo poslední sčítání lidu v roce 1930. Pokud se v tomto roce daná osoba přihlásila k národnosti české a svůj národní status v průběhu války změnila, hrozila jí perzekuce.

Lidé německou státní příslušnost často přijímali z důvodu vlastní bezpečnosti a ochrany v některých ryze německých oblastech, kvůli dětem nebo kvůli lepšímu sociálnímu a ekonomickému postavení. Některé osoby před TNK zodpovídající se z tohoto prohřešku v době jeho spáchání nebyly plnoleté a tak komise upustila od jejich potrestání. Jednalo se například o 18letého Jana Wolaschkeho hlásícího se k německé státní příslušnosti v roce 1930, když mu byl jeden rok.

U TNK se za tento čin zodpovídalo 94 osob. Přibližně třetinu z nich uznaly vinnými a u další třetiny komise zastavila řízení z nejrůznějších důvodů.

Tabulka č. 19: Počet obviněných - přijetí cizí národnosti

¹⁴⁵ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 338, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Vilém Šamárek.

6.3.1. Ludmila Grygová – vinna

V dubnu 1946 velitel SNB v Háji vrchní strážmistr Sedláček, provedl protokolární výslech s Ludmilou Grygovou. Předmětem výslechu se stalo obvinění, jehož skutkovou podstatu zakládalo údajné přihlášení se obviněné k německé národnosti v roce 1943. S Ludmilou Grygovou tak bylo zahájeno trestní řízení ve věci národní cti. Po čas vyšetřování, orgány činné v trestním řízení u obviněné zjistily další přestupky proti malému retribučnímu dekretu. Obviněná měla posílat děti do německé školy, dále do HJ, stále vzbuzovala veřejné pohoršení výroky hanobící ČSR a vychvalující nacistické Německo a jeho vojenské úspěchy, nebo měla být členkou NSV.

Celkem pět svědků v této kauze svědčilo proti Ludmile Grygové. Svými výpověďmi potvrdili obvinění v celém jeho rozsahu. Přesto Ludmila Grygová vehementně popírala všechna obvinění a všemožnými výmluvami se snažila ze sebe smýt každou špetku viny. Podle jejích slov, všechna obvinění měla příčinu v osobní mstě a touze po jejich majetku. Stejně tak jako mnoho dalších obviněných se Ludmila Grygová hájila tím, že do NSV dobrovolně nevstoupila a Němci ji tam vedli omylem. Dále také uvedla: „*Nevím, kdo mě k německé národnosti přihlásil. K tomu jen podotýkám, že mě jen nevědomky napsali na listu s kterou se vybírala tak zvaná Winterhilfe a vedoucí spolku NSV. mě asi samočinně nechali napsati do ostatních seznamů jako Němku.*“¹⁴⁷

Avšak všechny tyto výpovědi stály v rozporu s výpověďmi pěti svědků a tak TNK neměla jinou možnost než Ludmilu Grygovou odsoudit za hlášení se k cizí národnosti a členství v nacistických organizacích k pokutě 9 000 Kč, veřejnému pokárání a náhradnímu trestu vězení dvou týdnů v případě neodbytnosti pokuty.¹⁴⁸

6.3.2. František Böhm – vinen

František Böhm narozený 16. 11. 1905 čelil mnoha obviněním. Podle obžaloby měl odborně a politicky spolupracovat s Němci, jelikož zastával funkci „Ortsbauernführera“, tedy vedoucího rolníků v obci Kamenec. Dále měl terorizovat Čechy, zapsat ženu jako Němku a děti posílat do německých škol a do Hitlerjugend. Obvinění byla o to závažnější, že výše jmenovaný zastával funkci předsedy MNV v Kamenci. V udání stálo: „*po okupaci z pohnutek nízkých a nečestných proti národní cti, stali se přívrženci nacistů. Dokonce i staršího syna Jaroslava donutili ke vstupu do Hitlerjugend.*“¹⁴⁹ Udání na Böhma podali Josef Schreier, p. Glössl a Karel Hulva.

---

¹⁴⁶ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

¹⁴⁷ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 339, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Ludmila Grygová

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 340, Trestní spisy – provinění proti národní cti, František Böhm

Po čas vyšetřování se ukázalo, že vedoucího rolnictva František Böhm zastával z iniciativy občanů vesnice, protože měl vynikající pověst. Po čas výkonu funkce nikdy svého postavení nezneužil a dokonce Čechům pomáhal. Samotný vrchní strážmistr Harazim v podací zprávě bezpečnostního referátu ONV Opava – venkov uvádí tyto okolnosti. Z ostatních spisů je nanejvýš patrné, že František Böhm byl dokonce členem odbojové organizace „Oko“, začez byl po dobu okupace v podezření Gestapa. František Böhm však tuto skutečnost ke své obhajobě neuvedl. Za Františka Böhma se postavila téměř celá obec. Místní občané poslali ONV dva dopisy, v nichž se zaručovali za charakterové vlastnosti obviněného a naopak dehonestovali jeho žalobce. Nejenže Böhm Čechy neterorizoval, ale dokonce jim pomáhal. Z protokolů také vyplývá neopodstatněnost obvinění zapsání manželky jako Němky v roce 1944 při narození jejich třetího syna. Štěpánku Böhmovou skutečně v porodnici zapsali jako Němku, ale jelikož všechny ostatní zápisy byly v češtině a národnost narozeného byla také česká, jednalo se zcela jistě o omyl. František Böhm však prokazatelně posílal děti do německé školy a svého syna opravdu nechal zapsat do Hitlerjugend. Podle jeho slov čelil nátlaku ze strany Gestapa. Tento důvod se zdá velmi pravděpodobný s ohledem na to, že syn nikdy neměl uniformu HJ, a když tlak polevil, syn přestal do této organizace chodit.

Přes všechny tyto skutečnosti dostal František Böhm pokutu 10 000 Kč, veřejné pokárání a náhradní trest vězení jeden měsíc za zapsání manželky za Němky, posílání dětí do HJ a funkci Bauernführera. Obviněný se proti rozsudku neodvolal a rozsudek přijal. O více jak půlroku později byla jeho manželka Štěpánka Böhmová, stejnou komisí omilostněna za neprůkaznost důkazního materiálu.

V obci probíhal politický boj a zejména lidovcům se František Böhm v roli předsedy MNV nelíbil. Vzhledem k politické situaci v okrese, kde politickou převahu po volbách v roce 1946 vlastnila lidová strana, mohl tento politický aspekt hrát klíčovou roli v celém procesu.¹⁵⁰

6.4. Aktivní či pasivní činnost, propagace, horlivost, spolupráce a podpora nacismu

Velmi rozsáhlá skutková podstata, do které mohl potenciální udavač zaškatulkovat taktéž téměř kohokoli, kdo se jen znelíbil. Flexibilita skutků tak nahrávala více lidové spravedlnosti, než skutečnému právu. Propagaci nacismu se dopustila osoba nosící na svém oblečení nacistické symboly, lidé zdravící německý způsobem zvednutou paží nebo lidé vyvěšující německou svastiku. Dopustil – li se někdo provinění proti této skutkové podstatě, většinou se tak dopustil i jiných přestupků proti národní cti. Takový lidé se rádi organizovali v nacistických politických institucích a organizacích jako SdP, NSDAP, DAV, NS – frauenschaft, BDM, NOF, Vlajka a jiné jim podobné politické kroužky.

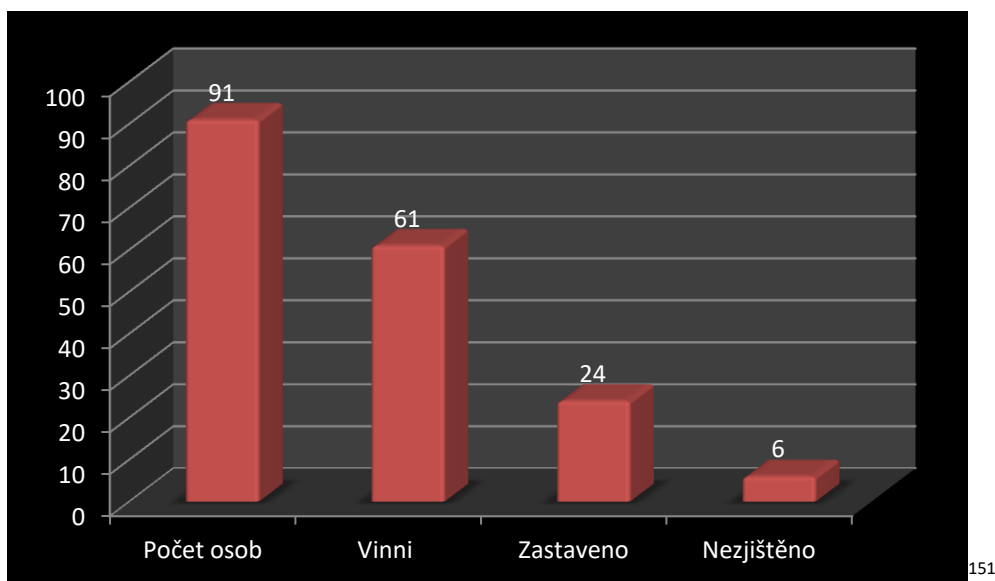
---

¹⁵⁰ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 340, Trestní spisy – provinění proti národní cti, František Böhm

Provinění proti spolupráci s nacisty se dopustila taktéž řada kvalifikovaných osob. Velké množství inženýrů, specialistů ve svých oborech nebo lidé vysoce postavení ve svém povolání, co se funkce týče.

V opavské oblasti se takových případů řešilo na 91 a více 60% z nich skončilo rozsudkem potvrzující trestní nález. K tomuto jevu došlo díky velkému překrytí členství v nacistických organizacích s propagací, spoluprací a horlivostí.

Tabulka č. 20: Počet obviněných - spolupráce, horlivost, propagace

6.4.1. Karel Kubesa – vinen

V Březnu roku 1946 přišlo na ONV Opava – Venkov udání od Aloise Groda a Františka Vitáska na Karla Kubesu. V udání byla uvedena celá řada provinění proti malému retribučnímu dekretu, kterých měl výše jmenovaný spáchat. Podle Vitáska a Groda se měl Kubesa dopustit:

1. Schvalování německé vlády a špinění prezidenta Beneše
2. Spáchal veřejné násilí a vyhrožování na obyvatelích
3. Nařizoval nucenou práci ve prospěch nacistického Německa

Občané původně chtěli Kubesu pokud možno postavit před lidový soud. Pokud by však se svojí stížností neuspěli, zamýšleli, aby se Kubesa ze svých činů zodpovídal alespoň trestnímu tribunálu projednávajícímu provinění proti národní cti.

¹⁵¹ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

Dne 16. 5. 1946 však TNK Opava – Venkov zahájila trestní řízení proti Karlu Kubesovi narozenému 15. 6. 1910 v Brance u Opavy.

Karel Kubesa byl podle svědeckých výpovědí typickým oportunistou, ochotným udělat cokoliv, aby se měl dobře. Za první republiky sloužil jako důstojník v československé armádě, měl statek a působil jako agrárnický funkcionář, který díky svým kontaktům dokázal mistrně manévrovat vždy ke svému prospěchu. Když přišla do oblasti německá okupační správa, Karel Kubesa plně existenčně zajištěn, nemusel se ničeho obávat. A přesto, tak, jak byl Kubesa zvyklý, okamžitě s horlivostí jemu vlastní se zapojil do spolupráce s nacistickými úřady. Jeho počínání bylo ještě prohanější o to, že si vytvořil síť informátorů z českých obyvatel, aby mu donášeli na své sousedy a kamarády.

Karel Kubesa se hájil tím, že veškerá udání jsou nepravdivá, vymyšlená, překroucená, a pouze on Karel Kubesa je dokáže objasnit a uvést na pravou míru. Žádné jiné argumenty na tato udání však neposkytl a neposkytl ani žádných svědků na svoji obhajobu. Stál tak sám, jako kůl v plotě proti celé škále obvinění, svědků a důkazů, svědčících proti němu.

Není proto divu, že ho TNK Opava – Venkov 25. 10. 1946 uznala vinným pro provinění proti národní cti a uložila mu pokutu ve výši 60 000 Kč, veřejnému pokárání, jednoho měsíce vězení a v případě neodbytnosti dalším třem měsícům vězení. Trestní senát nadrbou stranu ocenil snahu prospět českému obyvatelstvu. Senát měl však za to, že Kubesa pomáhal pouze takovému okruhu obyvatelstva, od něhož cítil podporu a náklonnost.

Karel Kubesa, se jakožto téměř každý, kdo inkasoval takový tvrdý trest, odvolal. Odvolací komise u ZNV Ostrava mu však dne 14. 6. 1947 v čele s p. Linhartem dala za pravdu. Trestní nález zrušila z důvodu neprůkaznosti a nevěrohodnosti důkazního materiálu. Dokonce komise konstatovala, že jako Bauernführer pomáhal českým lidem a nehlásil je úřadům.¹⁵²

6.5. Členství v nacistických organizacích

Vůbec nejpočetnější skupinu osob souzených u TNK Opava – venkov tvořili právě bývalí příslušníci nacistických organizací. Aby byla skutková podstata tohoto přestupku skutečně naplněna, musela se daná osoba aktivně podílet na politickém a veřejném dění organizace a platit v ní příspěvky. K obvinění tak nestačilo pouze pasivní členství, ale skutečně aktivní přístup k dané politické instituci.

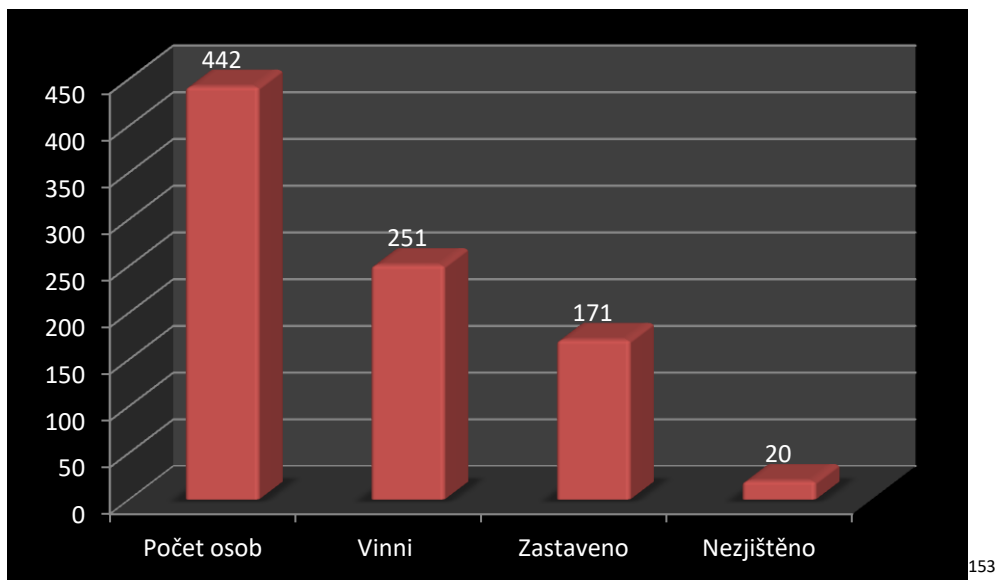
Členství v nacistických organizacích s sebou neslo kumulaci dalších provinění. Například přijetí cizí národnosti, dále horlivost a spolupráci nebo společenský styk s Němci. Kumulace přestupků je u

---

¹⁵² SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 338, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Karel Kubesa.

této skutkové podstaty nejmarkantnější. I proto zaujímá největší absolutní a relativní četnost. Ze 442 případů jich více než polovinu TNK odsoudila. U 171 přestupků řízení zastavila.

Tabulka č. 21: Počet obviněných - členství v nacistických organizacích

6.5.1. Aloisie Hladká - vinna

Aloisie Hladká vstoupila v roce 1942 do nacistické organizace BDO v Malých Hořticích, kde setrvala až do kapitulace německé říše. Případ Aloisie Hladké je typickým případem ženy, která ze strachu o sebe a svoji rodinu vstoupila do nějaké z nacistických organizací. Aloisie Hladká byla vinna tím, že měla za muže osobu ruského původu a mnohdy tak čelila diskriminaci ze strany úřadů a obyvatel proněmecky smýšlejících.

Není pochyb o účelovosti chování obviněné, protože kromě placení členských příspěvků, nevyvíjela obviněná jakoukoliv jinou činnost v této organizaci. Dokonce se ani nezúčastňovala schůzí. Polehčující okolnosti nebyly takového rázu, aby mohla být zproštěna vinny a tak v dubnu 1947 ji komise pod vedením Dr. Nachtigalla uznala vinnou ve smyslu provinění proti národní cti a uložila jí pořádkovou pokutu ve výši 500 Kčs, veřejné pokárání a náhradní trest odnětí svobody v délce trvání 3 dnů. Takových trestů za členství v nacistických organizacích udělila komise celou řadu. Členové komise patrně v takových případech posuzovali, do jaké míry hrozilo oněm osobám skutečná perzekuce, a podle toho se rozhodovali o výši trestu.

¹⁵³ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

Jelikož trestní nález nebyl doručen obviněné do 4. Května 1947, musela obviněná celé kolečko trestního řízení absolvovat znovu u okresního soudu v Hlučíně. Další záznamy se nedochovaly a tak nemůžeme s jistotou říci, jak obviněná u okresního soudu dopadla.¹⁵⁴

6.5.2. František Hagen – vinen

Velitel stanice SNB ve Velkých Hošticích vrchní strážmistr Prokeš sepsal udání na Františka Hageny, dopustivši se trestné činu vstupu do NSDAP v době zvýšeného ohrožení republiky. František Hagen členství v této nacistické organizaci přiznal. Na svoji obhajobu však uvedl, že jako stavbyvedoucí v Heidebreku neměl jinou možnost, než do strany vstoupit, aby měl pokoj od německých úřadů.

O vině, Františka Hageny ve smyslu malého retribučního dekretu, není pochyb. Ovšem Hagen se svojí činností v době okupace zasloužil o několik ctihodných činů ve prospěch českých zájmů. V roce 1944 zachránil život čtyřem lidem odsouzeným k trestu smrti a schoval je před Gestapem u sebe doma na 6 měsíců. Po zabrání území jako stavební referent zabránil rozbití mramorových desek na počest bývalého prezidenta republiky T. G. Masaryka, které pak uschoval u sebe doma po čas okupace. Dále na svoji obhajobu František Hagen uvedl: *„Před odstupem území jsem jediný z obce zdarma ubytoval a hostil naše četnictvo, konajíce u Plště těžkou službu pro zajištění republiky; dělal jsem jim koupelky a když odcházeli, nemohli se mi naděkovat. Dnes četník se usadil v mém domku a je schopen, se mě zbaviti všemi prostředky, jen aby mi urval domek, na který jsem po celý čas svého života se svou ženou lopotal a střídal. Čeští lidé mohou vyprávěti, že za první republiky bylo ve Velkých Hošticích hrdinstvím, míti v domě ubytováno 4 české rodiny. Žil jsem s nimi v nejlepší přátelské shodě, vypomáhal jsem, jak mohl, a pak za okupace zabrániti rozkradení jejího majetku, uchrániti ho před zabavením a odeslati tento na jejich adresu do protektorátu. Choval se snad někdo na Hlučínsku lépe?“*¹⁵⁵ Zakončil svá slova František Hagen, který podle výpovědí pravděpodobně patřil k německé národnosti. Avšak některé oficiální protokoly ho uvádí jako Čecha. Některé zase jako Němce.

Nicméně komise ho pravděpodobně považovala za Čecha a i přes jeho prokazatelné skutky a hrdinskému chování vůči českému obyvatelstvu ho odsoudila k pokutě 3 000 Kč, veřejnému pokárání a v případě neodbytnosti pokuty k 3 týdnům vězení. Jelikož stejně jako u Aloisie Hladké trestní nález

¹⁵⁴ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 349, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Aloisie Hladká.

¹⁵⁵ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti, František Hagen.

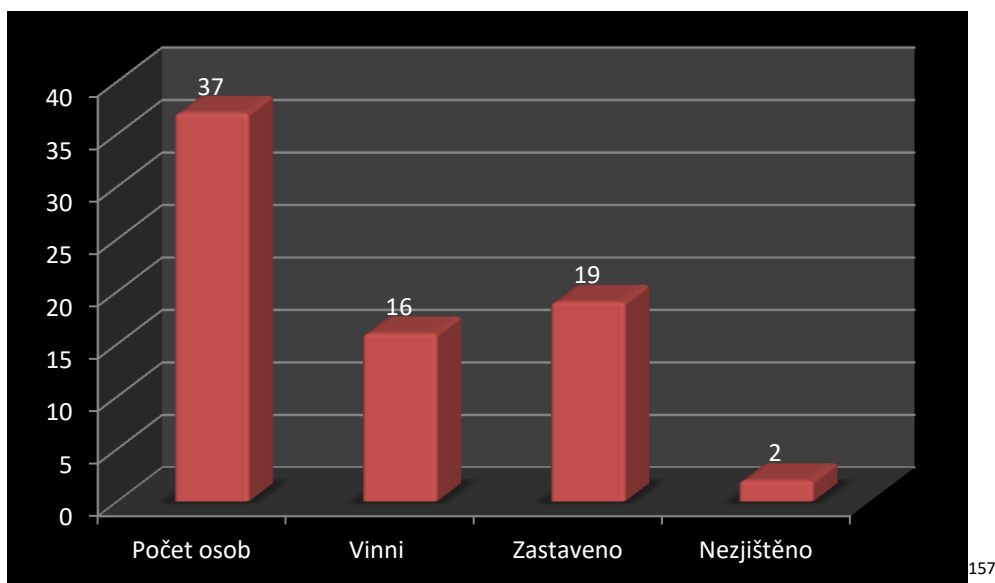
nebyl doručen do 4. května, případ byl podstoupen okresnímu soudu v Hlučíně, kde se mu jisto jistě dostalo lidové spravedlnosti.¹⁵⁶

6.6. Terorizování, udávání

Skutkovou podstatu terorizování a udávání řešil již velký dekret. Mnoho drobných udavačů však uniklo spravedlnosti, protože MLS neměl pravomoc soudit méně závažné přečiny udávání či terorizování, pokud závažnost daného skutku neodpovídala trestní sazbě odnětí svobody v minimální délce trvání 5 let. Tato skutková podstata přestupku provinění pro národní cti se vyskytuje v okresech Krnov a Opava – venkov velmi málo. Dojde – li však k prokázání viny obviněného, většinou padají vysoké tresty. Třety za udávání a terorizování patří vůbec k těm nejvyšším a šplhají se do desítek tisíc korun. Například Jan Krummer byl prvoinstančně odsouzen k pokutě 30 tisíc korun a několika letům vězení. Ke stejnému peněžitému trestu byl odsouzen i Evžen Kořený nebo Rudolf Balla.

Stejně jako u provinění typu členství v nacistických organizacích nebo přílišné horlivosti byl tento přestupek kumulativní povahy. TNK Opava – venkov řešila celkem 37 případů tohoto typu a v 16 z nich se vyslovila pro vinu obžalovaného. Naopak v 19 případech rozhodla ve prospěch obviněného.

Tabulka č. 22: Počet obviněných - terorizování, udávání

6.6.1. Jan Krummer – vinen

Dne 11. února 1946 vrchní strážmistr Harazim z neplachovické stanice SNB vypracoval udání na známého udavače Jana Krummera z Kamence. Jan Krummer byl v srpnu roku 1945 zatčen a vzat

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

do vazby krajského soudu v Opavě pro zločiny ve smyslu velkého retribučního dekretu. Řízení však bylo zastaveno a on byl propuštěn na svobodu. Jelikož se chování Jana Krummera po dobu okupace neslučovalo s chováním čestným a nezavrženímhodným, rozhodly se orgány činné v trestním řízení, postoupit případ TNK.

Jan Krummer za dobu okupace udal celou řadu obyvatel Kamence. Nejprve udával na místních úřadech a četnických stanicích. Když však viděl marnost svého snažení, protože místní starostové, i když německé národnosti, neměli zájem škodit lidem, s nimiž žili na vesnici dlouhá léta, začal Krummer udávat na opavském Gestapu. Krummer udával vlastní synovce i své kamarády a to leckdy za úplně smyšlené skutky. Starosta Kwitek a posléze starosta Osadník, spoustu obvinění zametli pod koberec. Ve chvíli, kdy Krummer začal udávat v Opavě, jednotlivé případy už nešlo dále tutlat a obviněné začali vyslýchat na místním Gestapu v Opavě. Obvinění byli vystavováni systematickému bití a ponižování, jehož následkem bylo například odsouzení Antonína Kružberského na sedm let v koncentračním táboře za hanobení vůdce. Krummer měl také na svědomí udání Františka Böhma, jehož samotného odsoudili pro provinění proti národní cti kvůli jeho odborné spolupráci s Němci. Podle svědeckých výpovědí však František Böhm byl organizován v odboji a z dochovaných důkazů je nepochopitelné, jak ho komise mohla odsoudit.

Jan Krummer se při obhajobě oháněl svojí paranoiou, kterou mu diagnostikovali již při řízení u mimořádného lidového soudu psychiatři Dr. Viktor a Dr. Krejzová – Čupová.

Na schůzi TNK 17. ledna 1947 vedené Dr. Bohumilem Tomáškem byl Krummer odsouzen k pokutě 10 000 Kč, veřejnému pokárání, vězení v délce 5 měsíců a 6 dnů a v případě neodbytnosti k dalším 5 měsícům vězení. Krummer se samozřejmě odvolal a odvolací řízení vyhrál. Odvolací komise uznala jeho nepřičetnost v době spáchání trestného činu a nález zrušila.¹⁵⁸

6.6.2. Richard Kvasnička – vinen

Richardovi Kvasničkovi z Podolí kladli za vinu, že v době zvýšeného ohrožení republiky udal dva své syny Richarda Kvasničku ml. a Emila Kvasničku německým úřadům Jednoho pro komunistickou činnost a druhého měl poslat na práci do Německa. Důvodem jednání se stal rozvod manželství. Kvasnička podle udání potřeboval, aby mu nikdo nestál v cestě v rozvodu. Po rozvodu si vzal německou ženu, díky níž měl získávat po dobu okupace výhody.

Richard Kvasnička, ještě než se za svoje činy zodpovídal TNK, stál také před mimořádným lidovým soudem v Opavě. Ten ho osvobodil, jelikož jeho synové stáhli svědecké výpovědi. TNK však na tyto okolnosti nebrala zřetel a odsoudila Richarda Kvasničku k pokutě 30 000 Kč, veřejnému

---

¹⁵⁸ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 340, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Jan Krummer

pokárání a náhradnímu trestu vězení 3 měsíců. Kvasnička se proti rozsudku odvolal. ZNV Ostrava Richardu Kvasničkovi částečně vyhověl a snížil trest na 5 000 Kč a náhradní trest na 1 měsíc. V důvodové zprávě bylo, že výpovědi svědků bratrů Kvasničkových jsou nedůvěryhodné s ohledem na rodinnou situaci zúčastněných a také s ohledem na stažení svědeckých výpovědí před mimořádným lidovým soudem. Richarda Kvasničku uznal odvolací senát vinným pouze za styk s Němci respektive za styk se svojí nynější manželkou.¹⁵⁹

---

¹⁵⁹ SOkA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 342, Trestní spisy – provinění proti národní cti, Richard Kvasnička.

IV. Revize v rukou KSČ

Komunisté zastávali v dobách retribuční ostry postoj ke kolaboraci s nepřitelem. Velmi přísně odsuzovali jakoukoliv kolaboraci a ještě přísněji ji trestali. Jejich eminentní zájem dokresluje jenom fakt, že malá retribuce byla zcela pod taktovkou ministerstva vnitra obsazeného ministrem z řad KSČ. Retribuce se naopak snažilo zmírňovat ministerstvo spravedlnosti vedené národním socialistou Dr. Prokopem Drtinou. Tedy lidé, od kterých nápad a myšlenka retribuční vznikla. Komunisté několikrát během retribuční avizovali svůj negativní postoj k ministru Drtinovi, jehož postoj ke zrádcům se komunistům zdál laxní. Komunisté navíc velmi dobře věděli, jak důležitou roli hraje ministerstvo spravedlnosti při uchopení moci. Komunisté Prokopa Drtinu proto označovali různými dehonestujícími výroky. Nejčastěji ho označovali za „nepřítele lidové demokracie, porušovatele právního řádu a ochránce kolaborantů a zrádců.“¹⁶⁰

Po vítězném únoru 1948 posty na ministerstvu spravedlnosti obsadili komunisté, konkrétně Dr. Alexej Čepička. V březnu téhož roku našli noví pracovníci ministerstva dokumenty, z nichž mělo být patrné, že Drtina a jeho národně socialističtí kolegové přímo ovlivňovaly retribuční procesy ve prospěch kolaborantů. Rudé právo psalo o tisících případech takových intervencí. Alexej Čepička měl být tak zárukou nové lidové spravedlnosti a straničtí funkcionáři na něj kladli veliká očekávání. Již v březnu 1948 komunisté schválili znovuotevření retribučních procesů a prezident Beneš je podepsal. Období druhé retribuční začalo 2. dubna 1948 a skončilo 31. prosince téhož roku. Nový právní předpis umožňoval obnovit případy, u nichž padl nízký nebo vysoký trest vzhledem k závažnosti zločinu a osvobozené jedince. Zákon znovuvytvořil MLS a TNK, avšak snížil jejich počet a posílil jejich lidovost na úkor profesionality. U MLS zasedali v případě 3 členných senátů 2 soudci z lidu a jeden předseda, v případě 5 členných senátů 4 soudci z lidu a jeden předseda. Soudci se měli nyní rekrutovat hlavně z řad politických vězňů a partyzánů a poměrné zastoupení politických stran nebylo bráno v potaz. V případě TNK se počet členů zredukoval na 3 s tím, že zůstala zachována povinnost právního vzdělání u jejího předsedy. TNK nejprve probrala veškeré případy z první retribuční vlny a u těch případů, které svým rozsudkem vzbudily mezi obyvatelstvem vlnu nevole a rozčarování, znovuotevřela trestní řízení.¹⁶¹

Ne všichni komunisté byli přesvědčeni o správnosti nového retribučního řízení. „*Místopředseda vlády Antonín Zápotocký své soudruhy varoval: Nesmíme zapomenouti, že od skončení války uplynuly již tři roky, že lidé dnes nazírají na trestání válečných zločinců jinak než tehdy, nehledě k tomu, že by dnes šlo o české obžalované a nikoliv o Němce.*“¹⁶² Postupem času se ukázala

¹⁶⁰ FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha 2010, s. 424

¹⁶¹ Tamtéž, s. 423 – 427.

¹⁶² Tamtéž, s. 428.

správnost tohoto názoru. Lidové soudy ze 4761 případů souzených v druhé retribuční vlně odsoudili k trestům pouze 2384 obžalovaných. Počet odsouzených k obžalovaným v relativních číslech nepředstavuje ani 50% případů. To znamená, že čepičkovská justice zprostila viny více osob než justice drtinovská.¹⁶³ V případě provinění proti národní cti nedisponujeme žádnými podobnými rozsáhlými celonárodními statistikami. Na druhou stranu údaje z jiných diplomových a bakalářských prací na téma malé retribuční ukazuje na podobné výsledky. Například Pavel Kmoch ve své knize *Provinění proti národní cti*, kde se jeho výzkum zabývá TNK Benešov u Prahy, píše: „Při komparaci počtu revidovaných kauz a počtu případů projednávaných v první retribuční, tedy 55 kauz oproti 531, vyplyne, že se jedná jen o něco přes 10%. Je tedy zřejmé, že revize nebyla na Benešovsku nijak zásadním procesem. Podobný poměr případů první a druhé retribuční byl např. v okrese Semily a i jinde byl počet zahájených revizních případů zcela mizivý.¹⁶⁴“ V okrese Krnov TNK sice revidovala 188 případů provinění proti národní cti, ovšem pouze u šesti z nich změnila výši trestu.¹⁶⁵ V okrese Opava – venkov tomu bylo podobně. Z 1150 případů pouze u 24 případů TNK zpřísnila trest po předchozím osvobození obviněného.¹⁶⁶

Na základě velkého počtu případů projednaných v první fázi retribučního řízení se ONV Opava – venkov rozhodl ustavit dvě revizní komise a jednu TNK. Revizní komise svoji činnost zahájili někdy v dubnu 1948 a již koncem července 1948 předaly veškeré podklady pro zahájení řízení proti provinění proti národní cti TNK.

Revizní komise I:

1. Josef Sodlmajer, štkp. SNB, Opava
2. Josef Kneifl, obchodní příručí, Podolí
3. Jaroslav Moravec, Kateřinky

Náhradníci:

- Karel Hruška, pošt. tajemník., Opava
Petr Valihrač, řídící učitel, Mladecko
Ladislav Carbol, úředník, Suché Lazce

Revizní komise II:

1. JUC. Josef Grégr, koncipista ONV, Opava
2. Oldřich Fládr, vrch. stráž. SNB., Opava
3. Josef Rusek, řídící učitel, Opava

Náhradníci:

- Alfréd Mučka, prap. SNB, Opava
Ludvík Citron, úředník ONV, Loděnice
Jaroslav Pořízka, učitel, Opava¹⁶⁷

¹⁶³ FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha 2010, s. 438.

¹⁶⁴ KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti: "malá retribuční" v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha 2015, s. 225.

¹⁶⁵ FRANEK, Jan. *Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948*. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, Bakalářská práce, s. 47.

¹⁶⁶ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, karton 338, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

¹⁶⁷ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 336, karton 289, Revizní komise – zápisy ze schůzí.

Trestní nalézací komise

1. František Boigl, fin. komisař, Opava
2. Alois Dvorok, prap. SNB., Opava
3. Emil Horák, pošt. zřízenec, Opava

Náhradníci:

- Dr. Jiří Doucha, fin. rada, Opava
Karel Malohlava, Štítina
Josef Žídek, řídící učitel, Opava¹⁶⁸

Archivní dokumenty ukazují 318 znovuotevřených případů¹⁶⁹. Pouze ve 24 případech došlo ke změně verdiktu po předchozím osvobození obviněného, a to v jeho neprospěch. TNK v druhé vlně revize neuložila žádné tresty odnětí svobody. Obviněným uložila pokuty v souhrnné výši 37 000 Kčs a pouze 7 trestů veřejného pokárání.¹⁷⁰

Stejně jako v jiných místech republiky, tak i v okrese Opava – venkov byly jizvy nespravedlnosti a příkoří z dob okupace nacistickým Německem již zahojeny a nebylo třeba znovuotevírat staré rány. Slova Antonína Zápotockého se tak, alespoň v tomto okrese, ukázala pravdivá.

---

¹⁶⁸ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 336, karton 289, Revizní komise – zápisy ze schůzí

¹⁶⁹ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 343, kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

¹⁷⁰ SOKA Opava, fond Okresní Národní Výbor Opava - Venkov 1945 – 1949 (1953), i. č. 342, karton 338, Směrnice k trestnímu provinění proti národní cti.

V. Závěr

ONV nejdříve ustavil jednu TNK a dvě bezpečnostní komise. Tyto trestní orgány zahájily svoji činnost v lednu 1947. TNK i bezpečnostní komise byly pravděpodobně zahlceny řadou případů proviněných proti národní cti, jelikož v říjnu 1946 vznikly 4 vyšetřující skupiny pro provinění proti národní. Komise měly za úkol vyslechnout svědky a posléze předat protokolární výsledky TNK. V lednu 1947 dokonce začíná pracovat druhá TNK pod vedením Dr. Nachtigalla. Tento krok velmi zrychlil trestní řízení obviněných. Za rok 1946 TNK vyřešila dle statistik pouze 153 případů, zatímco v roce nadcházejícím to už bylo 697. U zbytku případů se nepodařilo dohledat datum jejich ukončení. V okrese Krnov byl také vyšší podíl vyřešených případů v druhém roce platnosti dekretu. Na základě výzkumu se domnívám, že ke zvýšení efektivity v komisích došlo jednak z důvodu vyšší zkušenosti komise a jednak komise se pravděpodobně v prvním období seznamovaly s případy a prováděly výslechy svědků nebo jiné technikálie. V období druhém potom pouze přenesly již zjištěné skutečnosti a zkušenosti do trestního řízení a jednání tak urychlili.

V okrese Opava – venkov došlo k udání na celkem 3780. Pouze u 1150 případů se podařilo dokončit trestní řízení včas a pouze 550 případů postoupit řádnému soudu. Počet nevyřešených případů jenom dokládá zahlcení TNK. Poměr vinných osob a zastavení řízení činil 61% k 39%, tedy více rozsudků vinen, než osvobozujících verdiktů. V okrese Krnov tomu bylo naopak. Historickou příčinu spatřuji opět ve velké množství případů provinění proti národní cti v opavském okrese. Příslušný trestní aparát se pravděpodobně snažil vyřešit ty nejnaléhavější případy. Výsledky výzkumu však korelují v podílu případů projednaných za jednotlivé měsíce. U obou komisí došlo k útlumu v létě roku 1946. TNK Opava – venkov dokonce nezaznamenala žádnou aktivitu během letních měsíců. V krnovském okrese jsem příčinu přičítal volbám a následným změnám v TNK. Příčina však bude právě ve sledovaném období letních prázdnin. Ještě v roce 1946 totiž právní předpisy vyžadovaly všechny členy komise při projednávání trestních řízení. V období měsíců dovolených tak patrně bylo velmi složité se sejít v celém počtu.

TNK Opava – venkov rozdala v souhrnné výši pokuty za 2 678 000 Kčs, průměrně na jednoho odsouzeného připadlo 3806 Kčs a tresty odnětí svobody v délce 56 měsíců. V okrese Krnov komise rozdala pokuty za 383 000 Kčs v průměrné výši 5182 Kčs a tresty odnětí svobody v délce 48 měsíců. Z výše napsaného je patrné, že TNK Krnov soudila těžší delikty nebo udělovala vyšší tresty.

Pestrost národnostního složení obviněných na Krnovsku naznačovala národnostní diverzitu v Okrese. Na Opavsku k tak pestrému složení obviněných nedochází. V případě Krnova výzkumy ukazují ještě velké procento obviněných Němců. Před TNK Opava – venkov se tolik Němci neobjevovali. Příčinou je menší podíl německého obyvatelstva v opavském okrese a vyšší

profesionalita byrokratického aparátu, který dokázal velmi dobře zhodnotit, kdo patří dle skutkové podstaty mezi potenciální podezřelé.

Společné rysy u obou okresů nalezneme, když srovnáme věkové rozložení obviněných. U obou vzorků dochází k nárůstu obviněných a podezřelých s přibývajícím věkem s kulminací u mužů mezi 50. a 54. rokem života, u žen mezi 40. a 44. rokem života. Malý rozdíl můžeme vidět v krnovském okrese u mladých mužů a dívek, kde dochází také ke kulminaci počtu obviněných osob. Pomyslná demografická struktura obviněných má tak dva vrcholy. Výsledek však není i přes to překvapující. V Krnově totiž docházelo k častému obviňování ze společenského styku s Němci, a to právě u skupiny mladých mužů a žen. Ostatně obyvatelé, v okrese tvořeném 90 – 95% německým obyvatelstvem, neměli šanci se stýkat výhradně s Čechy. Sečteme – li tyto dva faktory, logicky z toho vyplyne příčina statistické odchylky mezi oběma okresy.

Mezi nejčastěji obviněné patřili v obou okresech ženy v domácnosti. V Opavě úřady obvinily 192 (14,7%) žen a dívek v domácnosti, v Krnově 89 (26%) hospodyň. Dále k velmi častým hostům u TNK patřili rolníci, dělníci, pracovníci ČSD a úředníci. Tyto sociální skupiny (ženy v domácnosti, dělníci, rolníci) se řadily k nejpočetnějším skupinám v období během války. Okupují tak přední příčky podezřelých provinění proti národní cti. Úřednictvo sice nebylo tak početné jako výše jmenované skupiny, ale z podstaty svého povolání přicházelo velmi často do kontaktu s Němci. Náchylnost ke kolaboraci je proto úměrně vyšší, než u ostatních povolání.

Vysoký počet případů proti skutkovým podstatám malého dekretu dokresluje vysoký podíl souzeného obyvatelstva. Nejvíce souzených obyvatel bydlelo v hlučínské části okresu, celkem 505 (44%). V hlučínské části však bydlelo pouze 14% obyvatel celého okresu, tudíž každý 16. obyvatel s. o. Hlučín stál před TNK. Naopak v s. o. Opava s 375 obviněnými (33%) a 80% obyvateli, lidová spravedlnost zastihla pouze každého 142. obyvatele. Na Vítkovsku byl stíhán každý 100. obyvatel a na Oděru každý 25. Krnov je na tom z tohoto pohledu lépe. Trestní stíhání totiž hrozilo každému 99 obyvateli v s. o. Krnov a v dalších s. o. tomu bylo více než každému 200. obyvateli.

Vzorky souzených se lišily dle skutkových podstat svých přestupků. Nejčastějším přestupkem v Krnově se stalo přijetí cizí státní příslušnosti (44%) a styk s Němci (20%). Politický okres Opava – venkov zase nejvíce řešil kolaboraci za členství v nacistických organizacích (45%). K častým deliktům u TNK Opava – venkov se dále řadí přijetí německé národnosti (10%) a odborná spolupráce, horlivost. (10%).

Lidová revize v rukou KSČ otevřela znovu 318 případů. Tresty zpřísnila pouze u 24 z nich a vybrala dalších 37 000 Kčs. Ve prospěch obviněných neučinila žádných opravných prostředků a 31. 12. 1948 skončila poslední kapitola retribucí v okrese Opava – venkov.

Diplomová práce prokázala na vzorku dvou sousedních okresů celou řadu podobností společných pro obě TNK a naopak ukázala jedinečnosti obou vzorků. Tyto jedinečnosti posléze

komparovala se snahou vyvodit důvody a souvislosti těchto anomálií. V mnoha případech se velmi dobře podařilo rekonstruovat důvody statistického vychýlení. U jiných případů se důkazní břemeno hledá velice těžko s ohledem na časový odstup. Důsledky a příčiny těchto případů jsou ale vysvětleny hypotézami podpořenými syntézou a analýzou pramenů.

VI. Zdroje

A Seznam použitých pramenů

1. Archivní prameny

SOKA OPAVA, fond OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR OPAVA - VENKOV 1945 – 1949 (1953), i. č. 6,
Abecední záznamní rejstřík komise pro věci dekretu 138/45 Sb.

SOKA OPAVA, fond OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR OPAVA - VENKOV 1945 – 1949 (1953), i. č. 7, trestní
rejstřík přestupků osob trestaných dle dekretu 138/45 Sb.

SOKA OPAVA, fond OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR OPAVA - VENKOV 1945 – 1949 (1953), i. č. 8, Index
k trestnímu rejstříku trestaných dle dekretu 138/45 Sb.

SOKA OPAVA, fond OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR OPAVA - VENKOV 1945 – 1949 (1953), i. č. 111,
karton 1, Zápisy ze schůzí pléna ONV Opava – venkov, 4. 1. 1946 – 31. 1. 1947.

SOKA OPAVA, fond OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR OPAVA - VENKOV 1945 – 1949 (1953), i. č. 112,
karton 1, Zápisy ze schůzí rady ONV Opava – venkov, 19. 12. 1945 – 28. 11. 1946.

SOKA OPAVA, fond OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR OPAVA - VENKOV 1945 – 1949 (1953), i. č. 335,
karton 289, Trestní komise – zápisy za schůzí.

SOKA OPAVA, fond OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR OPAVA - VENKOV 1945 – 1949 (1953), i. č. 336,
karton 289, Revizní komise – zápisy za schůzí.

SOKA OPAVA, fond OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR OPAVA - VENKOV 1945 – 1949 (1953), i. č. 342,
karton 338, Směrnice k trestnímu provinění proti národní cti.

SOKA OPAVA, fond OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR OPAVA - VENKOV 1945 – 1949 (1953), i. č. 343,
kartony 338 – 354, Trestní spisy – provinění proti národní cti.

SOKA OPAVA, fond OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR OPAVA - VENKOV 1945 – 1949 (1953), i. č. 344,
karton 355, Seznam osob proti nimž bylo zavedeno řízení podle dekretu č 138/45 Sb.

2. Tištěné prameny

Dekret presidenta republiky č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech.

Dekret presidenta republiky č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti.

Dekret presidenta republiky č. 17/1945 Sb. o Národním soudu.

Směrnice ministerstva vnitra k provedení dekretu presidenta republiky č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti.

B. Seznam použité literatury

BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich a TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Sv. 14, Okresy: Opava, Bílovec, Nový Jičín*, Olomouc 1995, 252 s.

BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*, Šenov u Ostravy 1998, 450 s.

ČEPIČKOVÁ, Jana. *Trestní nalézací komise Nymburk 1945-1948*. Brno: Historický ústav Filozofické fakulty MU v Brně, 2010, 123 s., Diplomová práce.

FRANEK, Jan. *Trestní nalézací komise Krnov v letech 1945 – 1948*. Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2015, 54s., Bakalářská práce.

FROMMER, Benjamin. *Národní očista*. Praha 2010, 504 s.

JARKOVSKÁ, Lucie. *Odplata, či spravedlnost?: mimořádné lidové soudy 1945-1948 na Královéhradeck*. Praha 2008, 364 s.

JIŘÍK, Václav. *Nedaleko od Norimberku: z dějin Mimořádného lidového soudu v Chebu v letech 1946-1948*, Cheb 2000, 725 s.

KAPLAN, Karel. *Dva retribuční procesy: komentované dokumenty (1946-1947).* Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 1992. 346 s. ISBN 80-85270-05-6.

KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti: "malá retribuce" v českých zemích a Trestní nalézací komise v Benešově u Prahy.* Praha 2015, 659 s.

MUNZAR, Martin. *Trestní nalézací komise Jičín 1945-1948.* Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty UHK v Hradci Králové, 2012, 94 s., Diplomová práce.

MÜLLER, Karel a Rudolf ŽÁČEK. *Opava.* Praha 2006, 611 s.

PEJČOCH, Ivo a kol. *Okupace, kolaborace, retribuce.* Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Prezentační a informační centrum MO, 2010. 327 s. ISBN 978-80-7278-529-2.

PEJČOCH, Ivo a PLACHÝ, Jiří. *Ženy na popravišti: tresty smrti vykonané v Československu na ženách v rámci retribučního soudnictví v letech 1945-1948.* Cheb 2016, 211 s.

RAPAVÁ, Ivana. *Mimořádný lidový soud v Mostě v letech 1945-1948,* Ústí nad Labem 2010, 252 s.

RŮŽKOVÁ, Jiřina a kol. *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005.* Praha: Český statistický úřad, 2006. 2 sv., s. 759.

VII. Seznam příloh

Příloha 1: Seznam obviněných u TNK